ŠTĚPÁN ULMAN:

DĚJINY MOHELNA

A VŠECH DŮLEŽITÝCH OSAD A HRADŮ OKRESU NÁMĚŠŤSKÉHO.

1930.

NÁKLADEM VLASTNÍM.

TISKEM NÁRODNÍ KNIHTISKÁRNY V MOR. KRUMLOVĚ.

PŘEDMLUVA.

Po dlouhém vyhledávání dějin a dokladů byl jsem nucen pro jejich nedostatek sáhnouti po literatuře Pelcově, Palackého, Volného, Bočka, Kosmasa, Schroje, Demutha, Brudičky a různých jiných pramenech domácích i cizích, abychom si mohli učiniti alespoň hrubou představu o dobách dávno minulých. Poněvadž chci mluviti hlavně o našem kraji, použil a prostudoval jsem četné nálezy, které se v okolí Mohelna a v Mohelnu samém zachovaly. Chtěl bych tedy a snažím se objasniti dějiny Mohelna a okolí nynější generaci i našim potomkům.

Vyskytly se již mnohé kroniky, jelikož se mi však zdá, že byly chudé a téměř ničím neopodstatněné, umínil jsem si napsati novou a snad bohatší. Jelikož však chci uvésti postupně vše jak se vyvíjelo, jsem nucem přikročiti k prvním počátkům dob a kultur vůbec. Myslím, že jenom tak může vzniknouti náležitá představa.

1921. *Spisovatel.*

OBEC MOHELNO

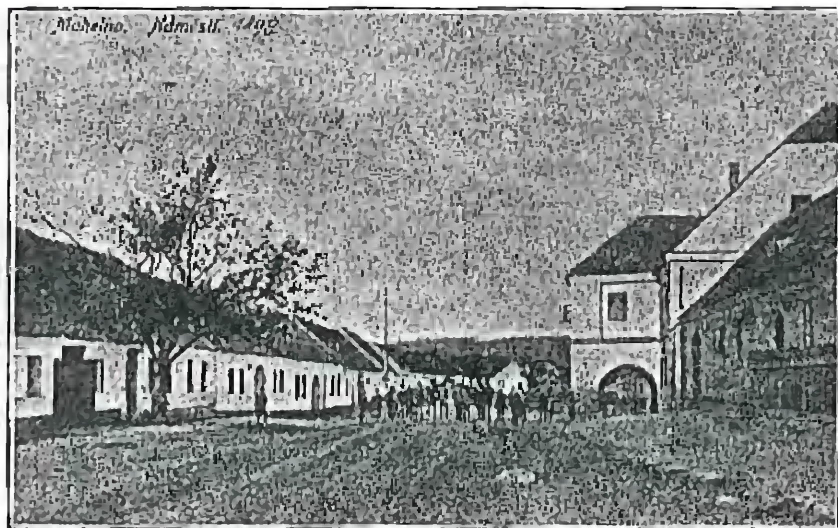
Naše obec jest jednou z nejstarších obcí a sídlišť na Moravě. Nálezy jest nesporně dokázáno, že již v době bronzové byli na území našem usazeni lidé, tedy asi 800 až 1500 roků před Kristem. Dosud však různé pověsti praví, že boží muka „Antoníček" nad Mohelnem pochází z dávných dob pohanských. Tato domněnka jest však mylná. Boží muka „Antoníček" jsou jen symbolem křesťanských pobožností, a takových božích muk máme po vlasti na stovky. Jsou si vesměs podobna a ukazují již na dobu křesťanskou. Jsou opatřena dvojkřížem (cyrillským) a zvláště naše boží muka „Antoníček" jsou již stavěna z pálených cihel. Podle toho možno stavbu „Antoníčka" klásti nejdříve do doby, kdy vešly v užívání cihly. Pálených cihel bylo v naší vlasti — a zvláště v Praze — použito za stavební materiál při gotických stavbách, prvně asi v polovici třináctého století v klášteře blahoslavené Anežky, kde je z cihel vybudována část konventní budovy, a u synogogy, kdež jsou z tohoto materiálu postaveny dva štíty z doby pozdější.

Nejvíce bylo použito cihel při stavbě chrámu sv. Jiljí v Nymburce, který byl založen asi r. 1300, pak u chrámu sv. Ducha v Hradci Králové, založeného Eliškou Rejčkou, vdovou po králi Václavu II. r. 1310, a u kostela Staro-

brněnského. Rovněž při stavbě choru u sv. Tomáše v Brně v letech 1353 až 1379. Největší zásluhu o zavedení pálených cihel do našeho stavebnictví má Eliška Rejčka, která k nám tento způsob přinesla ze své domoviny: Pomořan. Avšak již koncem 14. stol. přestalo býti cihel používáno. Podle toho lze souditi, že boží muka „Antoníček" jest stavěna až po 14. stol., neboť zajisté na menších místech, jako Mohelno, se stavby cihlové neuplatnily hned současně se stavbami důležitých chrámů. Proto nelze tuto pověst o „Antoníčku" jako mohyle z dob pohanských ničím opodstatniti. Avšak podle nástrojů a nálezů v Mohelně a okolí, ve Lhánicích, Kladerubech a j., jsou tyto obce opravdu z dob pohanských, a se vší určitostí dokazují, že na našem území byl lid usazen již v dávných dobách pohanských, prožil čtyři doby, totiž dobu bronzovou, dobu železnou, část neolithu a dobu pohanskou. Ale v Mohelně dle vyobrazených nálezů budeme se říditi starší dobou bronzovou a kulturou lužickou. Avšak v dobách knížecích bylo již Mohelno, což dokazují nálezy, roztroušené po dalekém okolí na pozemcích i v lesích, počínaje od Senorad a Lhánic až do Kladerub a Kramolna, kde na trati „Šibenice" (nad spravedlností) nacházíme mlaty, sekyrky, nože a jiné nástroje starých našich usedlíků. Některé nám připomínají dobu neolithu. Strana východní, ku Lhánicím, vykazuje hojné nálezy z doby bronzové a keramiku z doby lužické kultury bez okras, zhotovenou na kruhu hrnčířském, kdežto nálezy na jihozápadní straně kolem obce jsou z doby starší, ručně zpracované, pískem promíchané: hroby skrčenců a žárové. Dobu starší však nelze dostatečně zjistiti. Byl-li však zde lid v době neolithu usazen, měl již svá obydlí. Tvrzení jiná jsou nejistá a neurčitá, a možno se jen nálezy říditi, a dle těchto dobu odhadovati. Avšak jisto jest, že v oněch dobách

byly kmeny roztroušeny, nikdy nebylo více kmenů na jednom místě, neboť každý kmen hospodařil samostatně.

Doba pohanská, bez určitých dat, jest nejistá. Mohli bychom zde počítati dobu boha Svantovita. V Mohelně bylo pohřebiště starých našich předků. Tam, kde nalé-

Mohelno.

záme hroby, byla jejich pohřebiště. V těchto byla pochovávána knížata neb náčelníci. Pohřby konaly se při západu slunce. Mrtvý položen byl na hranici, zbraň a šatstvo i milé předměty nebožtíkovy dány k nohám zemřelého; po shoření hranice byl hrob obložen kameny a učiněn okrouhlý násyp. Před východem slunce se příbuzní rozešli, házejíce kameny přes hlavu.

Stavení byla malá, ze dřeva, pokrytá rákosím nebo slamou. Majetek chránili duchové (bůžci) vyobrazení z kostí, hlíny a jiného. Bývali umístěni při vchodu do

chýše. Naši dávní předkové věřili a báli se boha Peruna, vládce hromu a blesku. Ochráncem stád byl bůh Vales. Obávány byly vlhvice (čarodějnice), se kterými se setkáváme ještě v dobách prvních Přemyslovců, kteří byli ještě pohané, a též později.

Osudy a doby starých památek nelze přesně určiti, a proto je odhadujeme typicky. Tyto typy jsou halštatský, galský, římský, lužický, germánský a slovanský. Avšak musíme se domnívati, že člověk prošel tři doby čili stadia.

V prvním údobí člověk vyráběl své potřeby z kamene a kostí. V druhém poznal kov a vyráběl předměty z bronzu, a v třetím dospěl k železu. Dle těchto poznatků odhadujeme stáří nalezených předmětů. Známky o bytí člověka sahají do doby čtvrtohorní. Doba tato jest diluvialní, pak doba aluviální. Jsou to doby náplavů. Člověk přišel do našich krajin podle geologů 15 až 25 tisíc let před Kristem.

Keramika z dob těchto jest hrubá, nástroje kamenné bez vrtaných děr. Avšak v době aluviální máme již předměty hlazené z kamene a vrtané (neolith), které u Mohelna nacházíme. Dle odhadu doba neolithická jest 7000 let před Kr. až do doby 1000 let před Kr., do kteréžto doby můžeme Mohelno počítati. Tento člověk zanechal již památky jiné, hladil a vrtal kámen, znal již hrnčířství, užíval domácích zvířat, znal společenský řád a zvyky pohřební. Podle Mortyleta přišel z Asie do Evropy.

Doba bronzová datuje se asi 1000 roků před Kr. V době této objevuje se kov. Který z kovů však byl dříve, není známo; asi zlato, měď, cín, olovo, stříbro, antimon a zinek. Pro měkkost slučoval se cín s mědí, čímž se tato směs stala tvrdší. Nazývá se spěž či bronz. V době této se setkáváme se sponou, dýkou, mečem, dlátem, prstenem a náramkem.

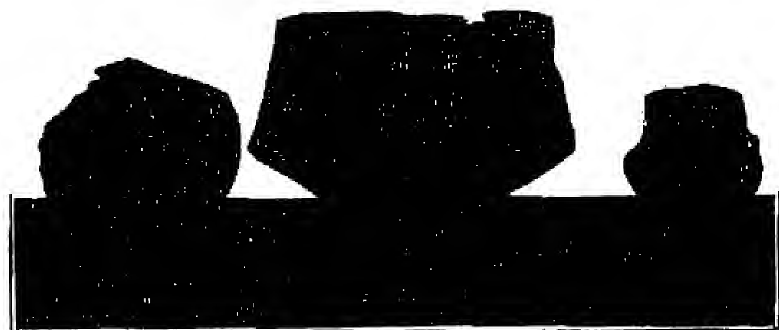
Dobu bronzovou jest těžko odhadnouti, neb bronz byl již znám v Asii 3000 let před Kristem. Nejstarší bronz jest krásný, má jemně zelenou patinu. Nejlepší bronz jest směs 90% mědi a 10% cínu. Pro tehdejší vysokou cenu kovů setkáváme se s mnoha předměty z kamene. Hroty šípů jsou s tulejkou, jsou na nich žlábky ku napouštění jedem. Nádoby bronzové jsou bezuché a s puntíky. Nádoby plechové jsou nýtované.

Pole popelnicová u Mohelna.

Hroby z doby bronzové jsou kostrové a žárové, a mohyly s hroby žárovými. Kostra kameny obložena, neb leží v jámě. Tělo jest skrčeno a odpočívá na pravém boku. Pravá ruka jest jen v málo případech pod hlavou, levá u hlavy neb na životě. Milodary jsou bronzové ve hliněných nádobách. Trojhranné dýky, náramky točené z dvojitého drátu neb lité, nádoby hrubé neb jemné, tvaru cibulovitého. Pole popelnicová jsou hroby žárové, dary bývají předměty opálené, zprohýbané a celkem chudé. Povrch hrobu není znatelný, jen v málo případech jsou nasypány mohylky. Pole popelnicová náleží jednou částí do doby bronzové, větší jest část doby mladší.

Doba železná.

Železo patří do poslední doby kultury evropské. Dostalo se k nám asi z Orientu, neb již v třináctém století před Kr. byly z něho robeny nástroje a zbraně. Doba železná má trojí ráz. V Evropě zcela jiný, v Italii a Řecku ráz jižní, tak zvaný klasický, a severní germánský. Ráz klasický jest řeckoitalský. Nejstarší železné památky jsou v Bologni. Kultura řecká se charakterisuje takto:

Nález z doby lužické u Mohelna ve Lhánicích.

Oblouková bronzová spona a výzdoby na nádobách hliněných. Nádoby z bronzu jsou vědérka, zvaná situla a cista, spony se podobají lodičkám podlouhlého tvaru. Situla jest vědérko s obloukem. Galská kultura jest šperk něco ze zlata a něco z bronzu, jantaru neb skla. Spona představuje labutě s dlouhým zobákem, nahoře zahnutým. Kostry doby této jsou žárové, neb mrtvola leží natažená. Hroby jsou kameny obložené a kameny pokryté. Kostra jest menší a má dlouhou lebku. V hrobech žárových bývá popel v podlouhlé nádobě neb dřevěné skřínce. Každý hrob má milodary, zbraň, šperk a nádobu. Těchto věcí jest uloženo velmi mnoho ve vídeňském museu. Zbraně jsou z části z bronzu, z části ze železa. Šípy trojboké a ploché, přesleny, pilníky jsou častými nálezy. Nádoby mají tvar baňatý a nízké hrdlo, černý neb červený ornament uvnitř. Doba tato jest asi 500 roků před Kr. V době této jest typ slezský a lužický. Typ slezský jest keramika ručně malovaná žlutavě a šedočerně, bez ucha, s puntíky, na dně má ryté hvězdy. Popelnice jest uložená v hrobě a má u sebe více malých nádobek rozestaveno. Milodary jsou nepalrné, z drátu točené, nůž,

kroužek, dýka, vše ze železa. Nádoby dvojčata, trojčata a řehtačky (štěrchátka). Morava přináleží jednou částí typu slezskému, druhou lužickému. Dle toho soudíme, že výrobky tyto byly sem doneseny Gally či Kelty, což posuzujeme, že Tacitus v této době přestěhoval se do Germanie, což mohlo býti asi 500 roků před Kr. za vlády Targuiniovy, neb mince jsou římsko-barbarské. Nůžky mají podobu nůžek ovčáckých. Nádoby jsou zrobeny na kruhu hrnčířském, tvaru vázovitého, kostra v hrobě leží naznak a jest bez mohyly.

Kultura římská jest z dob Julia Caesara, když násilně vtrhli Římané do Evropy v době 100 až 500 let po Kr. Tato kultura vytlačila kulturu gallskou, a proto ji nazýváme římskobarbarskou. Hroby jsou kostrové i žárové a objevují se již kol hrobu cihly. Těchto hrobů máme mnoho na Moravě. V době této vznikl ráz merovejský dle rodiny praotce Chlodvika. Tento ke konci pátého století po Kr. ustavil na troskách Římanů říši ve Francii a na Rýnu. Ráz tento jest byzantský, barbarský, germánský. Hroby jsou dvoje. Kostrové s mohylkami, a řady hrobové. Kostry leží na desce a jsou deskou přikryty. V rakvi z kamenů neb desek. Nádobky jsou z bronzu, zbraň jest železná, šperk zlatý neb stříbrný. Kopí jest krátké topůrko, kterým se házelo. Ochranu poskytoval štít. Ostruhy bývají železné, polokruhové, ale v malé míře nalézáme podkovy neb udidlo. Ornamenty na přeskách jsou s hlavou ptáka, mince domácí a římské. Práce ornamentální jsou vkládané, tanšírované při zbraních rytířských a jsou znamenány písmem runovým, které vzniklo z písma latinského. Ráz tento byl přenesen Huny do Ruska a odtud po částech do Evropy.

Kultura slovanská povstala v prvním tisíciletí po Kristu a byla nejrozšířenější v celé Evropě. Největší kmen byl Veneti čili Anti. Památky Slovanů jsou hradiska a valy. V těchto dobách dle doktora Kreka vy-

padala kultura Slovanů takto: Byli rolníci, seli ječmen, rež, len, oves a proso. Požívali maso pečené, vařené, pili pivo, víno a medovinu. Domy měli ze dřeva a bydleli po rodech. Obec měla jméno po zakladatelích a později dostali jména podle mravů a obyčejů. Majetek byl společný. Náčelník byl nejstarší neb volený, byl knězem a soudcem. Ale jinak roven všem. Až později vyvinuly se rozdíly vlivem ciziny. Žena byla svobodná, šila, tkala a starala se o děti. Muž pracoval jako žena. Sňatků nebylo.

Tvar obcí byl kruhovitý a ohrazen valem. Hradiště byla útočištěm v nebezpečí. Konala se tam shromáždění a náboženské slavnosti, neb ještě kostelů nebylo. Obřady při narozeních a sňatcích jsou neznámé. Při pohřbech však se zachovaly. Obřad spalovací jest starší. Avšak máme doklady, že žena bývala spalována spolu s mužem. Spalování vzalo křesťanstvím za své. Iben Fotlande tehdejší píše, jako očitý svědek, že na počátku desátého století s mužem umírala žena, z čehož se dá souditi, že umřel-li jeden, druhý byl upálen. Z této doby kultury slovanské vyskytuje se nádoba, zhotovená na kruhu hrnčířském, vysoká s úzkým hrdlem a ohrnutým okrajem, ozdobná čára rovná neb vlnovka, keramika hrubá a dobře pálená, barvy šedé. Avšak máme mnoho nejistot, které jest velmi těžko rozluštiti, neb dle nejstarších dějin, které máme po ruce, jsou přehnané bez pevných dokladů a jistoty, neb mnohdy není ani možné určiti správnost pisatele, což jest též s dějinami Čech a Moravy, které nejsou těchto vad prosty. Zdá se však, že pro různé tajnosti pro veřejnost se tak stalo. Avšak pokud jest možno něco určitějšího říci, datuje se asi 500 let před Kr. Čechy byly obydleny přechodnými obyvateli tak zvanými Bojery, dle záznamu Tacita, který pocházel rodem z Gallie a přestěhoval se do Germanie za vlády Tarquiniovy z dob posledních jeho

kralování v Římě. Ve středu Hercinských lesů byly národy zvané Hermudirové a Nariskové. Proti straně večerní Bojeři byli vládnoucím národem, od kterých země tato dostala název Bojoheim a později Böheim, nynější Böhmen. Hlavní město jejich bylo Bubineum. Tento národ klidně žil a byl usazen až do doby prvého tažení válečného do Italie. Gallský kníže Breno jim a jiným obyvatelům na Dunaji, nazývajícím se Galírum učinil návrh, by společně vytrhli proti Římu s Taurisci, kteří bydleli v okolí města Lavi a druzí na řece Lechu a třetí na řece Inu, jmenováni sedláci (Inhubrové a Bojeři bydleli v Čechách). Tato spojená vojska jmenovaných kmenů společně napadla Řím, zapálili a dobyli ho, což dle dějin nejstarších se datuje jako první válka. Ale pevnosti Capitolium dobýti nemohli. Tu římský vojevůdce Camillus vyhnal dobyvatele z Říma a z Italie vůbec. Asi po sto letech před Kr. dle starého letopočtu byla známá vojenská udatnost jako veliké množství Timbreů barbarů. Tito opustili svoji otčinu nynější Holštýnsko a hleděli sobě zříditi nová obydlí a tlačili se celou svojí mocí do Čech, do země Bojerů. Avšak Bojeři shromáždili svoje vojsko a nejsilnější mužstvo a napadli Timbrejce, rozehnali je a po několika bitvách vytlačili je ze své země. Avšak Timbreové byli nešťastní. Asi po sto letech byli přepadeni Markomany, kteří bydleli mezi Rýnem, Dunajem a Nekarem a měli již svého německého krále Ariovista, učinili pokus zdržeti se v Galli. Sám tehdejší Caesar zahnal je přes Rýn. Počali táhnouti se svými vojsky do Panonie, která se nacházela mezi Dunajem a Drávou, ale opět byli zahnáni a chodili s místa na místo, až konečně se jim podařilo pod vedením jejich knížete Marobuda pevně se usaditi v Čechách. Tento byl muž zvláštní síly a udatnosti vojenské, byl vychován na dvoře císaře

Augusta v Římě. Tento umínil sobě jako pyšný Říman vládnouti a zříditi království a svoji říši. Přemluvil Markomany, aby opustili svoji zem a vyhledali daleko od Římanů svá obydlí. Přepadl celou svojí mocí Bojery a tak ovládl celý kmen Bojerů. Bojerové, kteří se podrobiti nechtěli pod jeho moc, byli nuceni hledati svá obydlí a praví se, že jsou to dnešní Bavorové. Asi rok před Kr. Marobud učinil všemožná opatření udržeti se pevně ve své dobyté zemi. Stáhl některé Markomany k sobě, které August z Panonie vyhnal, čímž svoji moc rozšířil. Připravil vojsko, které čítalo 70.000 mužů pěchoty a 4000 mužů na koních, které podle římského způsobu vycvičil ve zbrani a tak podmanil i své sousedy Kvady, Ligiery, Longobardy a Hermundurery, kteří bydleli tam, kde protéká Labe. A tak rozšiřoval svoji moc. Bubineum a pevnost Marobundum byla jeho hlavní sídla. Jeho státy hraničily jižně na Narikr, dnešní Horní Rakousy, a na sever s Germanií. Tato veliká moc a duch vojenský počaly činiti Římanům starosti a zamýšleli Marobuda napadnouti a tak obklopili jeho říši se dvou stran. Vládnoucí císař Tiberius shromáždil své vojsko u Karnuntum v okolí nynějšího Heinburgu na hranicích rakouských a uherských a germánských. Místodržitele Saturnina poručil ze země vyhnat. A tak obě římské armády se přiblížily na vzdálenost pětidenního pochodu k vojsku Marobudovu. Přišla Římanům zpráva, že v Pannonii a Dalmacii jest povstání. Tu Římané, jsouce donuceni, stáhli svá vojska a učinili s Marobudem přátelství z nouze a tento je s radostí přijal, neb tak získal čas k přípravě na příští válku. Mezi těmito následkem ujednání zůstal hranicí Dunaj. Brzy nato povstala válka Římanů s Hermanem, který je porazil a vypudil přes hranice jako ochránce Němců a hodlal pokračovati ve válce proti Římanům a žádal

Marobuda, aby se s ním spolčil a poslal hlavu římského vojvůdce Varusa Marobudovi. Jelikož Marobud byl ještě v přátelství s Římany, nepřijal tohoto návrhu Hermanova a poslal Varusa císaři Augustovi do Říma. Tímto jednáním rozhorlil se Herman a umínil si táhnouti proti Marobudovi. Tak povstalo mezi nimi nepřátelství a konečně došlo ke krvavé válce. Pravé křídlo vojsk bylo úplně pobito, a sám Herman porazil Marobuda. Ten musel se svým poraženým vojskem utéci do Čech. Ale vzdor veliké porážce byl Marobud mocnější krále Tiberia. Tímto se od Marobuda odtrhli dva veliké národy Longobardi a Semoni. Tu počali Římané a zvláště Tiberius přemlouvati Markomany i Marobuda, aby vyjednávali s Římany a dali se pod jejich ochranu. Markomané sobě konečně zvolili Gothena, který se jmenoval Kotualda čili Kotvald za svého krále. Ten přikvapil s velikou mocí válečnou do země, zmocnil se Marobuda, města Bubineum a zámku Marobundum (dnešní Vyšehrad a města Praha), sebral všecky skvosty a vyhnal Marobuda. Tento se musel utéci ku lstivému Tiberiovi. Ten jej poslal do země Ravena ku obývání. Zde žil ještě 18 roků v naději, že mu bude jeho království vráceno, což se nikdy nestalo. Markomané po vypuzení Marobuda učinili si svobodu a někteří si volili krále ze svého národa. Kotvald panoval nad Markomany, kteří žili v Čechách a na březích Dunaje. Ale vláda jeho netrvala dlouho. Vystoupili proti němu Římané, že nežil po způsobu jejich vůle. Král Vibilius porazil jej a sehnal s trůnu a vyhnal ze země jako Marobuda. Vanius, kvádský kníže, nastoupil na trůn markomanský, a takto splynuly tyto dva národy pod jedno panství. Vanius vládnul 30 roků šťastně, ale přidržoval se více Kvádů, než Markomanů. Poslední dobu jeho kralování byli Sido a Vangio, kteří zastupovali starého krále a byli jeho synovci.

Zde nastaly neznámé změny mezi Markomany, neboť se o nich jen nepatrně mluví, a dle toho se stala nějak obmezenou, neb se o jejich králích nemluví. Avšak v pozdějších dobách se dovídáme, že národ markomanský se spřátelil s Římany, zvláště s císařem Domirianem, kterému měli pomáhati ve válce a nechtěli. Proto obrátil zbraň proti nim. Markomané se postavili proti barbarství Římanů. Stáhli své mladé mužstvo kvádské do zbraně a porazili Římany. Tito z obavy nastavěli na Dunaji pevností. Konečně se Římané spojili s Kumány, Jazygy, Vandaly, Longobardy a jinými. Římané nazývají tuto hroznou válku markomanskou. Tu Markomané porazili římského velitele Vindexa a po tvrdošíjné válce úplně Římany porazili. Římané ztratili 20.000 mužů. Markomané stíhali své nepřátele až na zdi Aquilea, které město též dobyli. Římané na rychlo sehnali nové síly. Část vojska markomanského oblehla Řím, počala se celá Italie třásti a císař Marcus Aurelius sehnal pacholky a všecku spřež s vojevůdcem Perinaxem, který napadl Markomany a spojence vyhnali z Italie. Markomané po velkých ztrátách museli se spasiti útěkem přes Dunaj. Po mnoha bitvách se střídavým štěstím zemřel Marcus Aurelius ve Vídni, a tak válka, trvající 15 roků, byla skončena.

Roku 263. starého letopočtu utržili Markomané porážku od Římanů, že se více vzpamatovati nemohli. Byli poraženi až na posledního muže. Diokletian stále znepokojoval Markomany. César Tarus porazil 16.000 Markomanů a 20.000 zajal, čímž Markomané byli téměř zničeni. Avšak již v roce 497 Čechy byly nazvány gotickou říší. Ale lombardský král Vácho je potlačil a ponížil a od té doby byly pod panstvím Lombardie. Nato odešli přes Dunaj do Pannonie pod Sujevi. R. 568 odešli do Italie.

Od vystěhování Markomanů z Čech převzali zemi českou Tiringové za domov a do vlastnictví a spojili se se starými obyvateli. Ale dlouho pány nebyli. Král Hermansfríd byl od krále Franků Teodoricha napaden a pomocí Sasů úplně přemožen, větší díl Tiringů přišel o život a nešťastný král sám usmrcen zradou. Tak byla celá říše od Franků a jejich spojenců Sasů a Sorabův dobyta. Jeden společník kmene slovanského, který se do země přistěhoval a usadil se v Lužici. Jejich příkladu poslechli Slované, kteří bydlelí při Dunaji, opustili hromadně své příbytky a nastěhovali se do Moravy a Čech se svolením Franků, s podmínkou, že je uznají za své pány.

Dnešní naši obyvatelé jsou ze znamenitého slovanského národa. Na celém světě není takový národ jako slovanský, který by si svoji řeč, moc a kolonie udržel po staletí a byl rozšířen od Ragusy nad Jaderským mořem až po ledové moře a Kamčatku, až po hranice Číny a Japonska, odkud náš národ slovanský pochází a přistěhoval se k nám, všude vládne Slovan. Rusové, příslušníci Slovanů, r. 624 před Kr. byli posláni od Médů co kolonisté po době Severanu, jak hodnověrní dějináři píší. Jižní Rusko, Litva, Prusko a Polsko bylo jejich hlavním sídlem. Avšak mezi válkou markomanskou v 2. století tlačili se dále do míst, která byla od Germánů opuštěna na východě a tak zabrali dráhu od řeky Tonajs poblíže severního moře a byli pod jménem Jazygové a koncem čtvrtého století vyšli pod jménem (Spory) a později dle řeckého nazývání Vendové a Anti, jako Slované. A sice proto, že u těchto národů se všeobecně mluví vše s koncovkou slav a dodnes se užívá vyjma případu Slováci a Slované. Asi uprostřed 4. století mocný gotský král Lmauric podmanil tyto Slovany pod svoji moc. Načež Hunové vpadli do Evropy a zničili říši Gotů a veliký díl Slo-

vonů. Zvláště Atila, který ovládl hunskou říši. V roce 450 se však říše tato rozpadla. Tu Slované dostali opět svobodu. Všichni usazení na severní straně Dunaje ke konci 5. stol. byli cizí národové, které nazývali Bulhary neb Valachy. Tito byli utiskováni tak, že museli svoji vlast opustiti. Jedna část stěhovala se na sever na Dněpr, jiní do Moravy a Čech. Ti, kteří se usadili na řece Moravě, nazývají se Moravané a v Čechách Čechové. Asi r. 534 Prokop, tehdejší řecký kronikář, píše o tehdejších dunajských Slovanech a jejich kmenech toto:

Slované a Anti nejsou pod žádným, ale mají od starých dob demokratickou vládu, radí se o svých záležitostech společně a vše jest jistými zákony vázáno. Považují vládce hromu za jediného pána světa. Když na smrtelné cestě neb na válečném poli blíží se smrt, chválí Boha, by jim život zachránil, co uvidí, věří. Bydlí ve špatných chatách a stěhují se často s místa na místo. Oba národy mluví řečí, která zní v uších Řekových barbarsky. Dle zevnějšku není rozdílu v postavě, jsou velcí a silní. Kůže není moc bílá, vlasy žluté, ale také ne černé, totiž červenavé. Jídla jsou hrubá, jednoduše upravená, jako u lidojedů. Jest to pozůstatek Hunů. Tehdy Slované a Anti měli jedno řecké jméno, Spory, což znamená válečník, proto zabrali tolik zemí. Dle zpráv z r. 530 dnešní Slovany v Čechách a na Moravě můžeme posuzovati dle podoby otců, jak jsou podobni a dle toho jich přirovnati. Tmavá pleť jest z pokolení po otcích a Hunech.

Dle výborných dějepisců slula Praha za dob Markomanů Marobundum, Loket Melikamon, Čáslav Segodunum, Kouřím Kasurgis. Podle udání Ptolomeusa souhlasí úplně s těmito městy, řekami a kopci Labe, Vltava, Ohře, Orlice atd. Noví obyvatelé Čech jmenují se Češi. Jak jméno to povstalo, není známo. A-

však naši kronikáři počínají Čechem a Lechem, který byl jeho bratr, avšak cizí spisovatelé nic o tom nepíší, ba dokonce někteří tvrdí, jako by s nimi přijeli do Čech. Jména tato zůstanou asi tajemstvím a snad Lech mohl býti Slovan dle jména Lechu. My však musíme považovati sobě, že všechny slovanské národy se jmenují dle zemí. Snad jsou to jména neznámých vladyků neb knížat. Asi po půl století jsou Slované pod panstvím Čechů a ochranou Franků a jejich krále, ve vší tichosti a klidu. Až Avarové, tehdejší nový národ, napadli Franky a tak se dostali pod panství Avarů. Frankové však nemohli pomoci Čechům jinak, než je vykoupiti od Avarů. Avšak Čechové nemohli snésti utiskování, postavili se proti Avarům a vyhnali je ze země české. Avaři přišli opět s velikou mocí vojenskou porazili Čechy, ale nepodařilo se jim to, neboť Čechové měli svého vojevůdce Samo, který byl Slovan, Srb, z národa Sorábů. Dle franckého spisovatele jest Samo poslán do Čech od Franků a srbských Slovanů. Tento Samo dal Čechům radu, jak mají poraziti nepřítele a jej napadnouti. Vedl Čechy a tak porazili Avary na hlavu. A osvobodil Čechy od otroctví, načež byl Samo od celého národa za krále prohlášen a zvolen. Sousední Slované Čech, kteří bydleli v Moravě a v Lužici, vzali si příklad z Čechů a přistoupili k Samovi, což jest první doba českomoravského království. Tehdejší král Franků stěžoval si Samovi pro napadání kupců franckých v Čechách a poslal své poslance. Samo se omluvil, s čímž se Frankové nechtěli spokojiti. Dagobert pravil, že národ Čechů jest pod vrchností franckou. Samo mu odpověděl: „Jest pravda, že země, kterou obýváme, patří králi Dagobertu, a my jej také za pána uznáváme, chce-li tomu.“ Načež vyslanec pravil: „Křesťané a služebníci boží nemohou se psy přátelství míti!“ „Když vy sluhové boží jste, chceme býti vašimi

psy a musí nám býti dovoleno našimi zuby vás rozsápati, když tak jednáte", a poručil mu, by se odstranil. Vyslanec sdělil tuto řeč králi Dagobertovi a tento sobě umínil obyvatele k poslušnosti donutiti. Shromáždil vojska svá a poslal proti Samovi. Tento šel se svojí mocí válečnou až přes hranice české naproti Dagobertu a položil se se svým vojskem u hradu Voigtburku mezi Čechy a Thüringem a zde se opevnil. Vojsko francké přitáhlo k pevnosti a počalo ji dobývati. Samo tři dny se udatně hájil a útoky odrážel. Čtvrtého dne vyrazil z pevnosti proti vojsku Dagobertovu a porazil je. Zbytek franckého vojska pak musel spasiti se útěkem a veškeru válečnou kořist zanechal na místě.

R. 658 většina slovanských vladyků nemohla snésti vládu Samovu, neb nebyli zvyklí poslušnosti. Jeden velký kmen, který měl pět bratrů, Lukáše, Soběla, Kosence, Muchli a Chorváta, usnesl se vystěhovati a Sama se zbaviti. Táhli s větším dílem Čechů, kteří bydleli po horách a kopcích a jmenovali se Chorvaté. Táhli přes Dunaj, a u císaře cařihradského Heraklina žádali o zemi, kde by se mohli usaditi. Tento jim dal Dalmacii, kterou však sobě museli dobýti zbraní proti Avarům a přidati se k velkému kmenu Sorabův (Srbů), kdež dosud jest město Samo. Z těchto kolonistů jest království chorvatské a slovanské. Kolem 9. století zůstaly dva kmeny v Čechách, kteří se jmenovali Chorvati a žijí zde dosud na Moravě. Čechy tímto stěhováním se značně seslabily, a také byli nuceni zůstati delší dobu v míru. Samo pak vládl ještě 18 roků a zemřel ve vysokém stáří, zanechav po sobě dvanáct synů a pácnáct dcer, které zplodil s 12 ženami. Zemřel r. 658. Po smrti Samově vrátily se naše země opět k vládě demokratické, a není známo, že by z pozůstalých synů některý vládl. Jsou však domněnky, že Krok byl synem Samovým, neb Kosmas píše, že veliké

příbuzenstvo měl v Čechách a současně byl soudcem národů. Tento Krok žil do počátku 8 stol. a zanechal tři dcery: Kazi, Tetu a Libuši. Tyto měly velikou vzdělanost, a že rozumem předčily ostatní své druhy, byly u veliké vážnosti v Čechách. Nejmladší Libuši uznali za svoji vládkyni, která povolala Přemysla Oráče od pluhu ke koruně. Tento opustil pluh a šel na hrad Libušin, který se tehdy nazýval „Pšary" a později Libušín neb Libín, nynější Vyšehrad (Vyšší hrad). Není nikde psáno, jak dlouho Přemysl vládl. Kronikář Kosmas však dí, že zavedl řádnou vládu a zákony, které se dlouho v Čechách udržely a položil základy ku městu Praze.

O nástupcích Přemysla Oráče není nic známo, jen o Bořivojovi, ale jen jméno, nic více. Avšak dle starých záznamů Kosmasových píše se o Mnatu, Vojenu, Mnislavu, Křesomyslu, Neklanu a Hostivítu, ale nepíše, zda byli synové. Tito však nevládli nad celou zemí, nýbrž každý měl svůj díl a zpočátku vyšinulo se jen vojvodství pražské. Čím dále rozšiřovali svoji moc, a tak menší vojvody a vladyky vyhnali neb uvedli v poddanství. Tito byli ještě pohané. Naši kronikáři jsou přesvědčeni o jejich vládě, ale různí se. Avšak cizí se o nich nezmiňují. Asi proto, že za vlády těchto byl v zemi klid. Až později se píše o zkázonosné válce, která byla mezi posledními třemi, ale určitě nelze tvrditi, za kterého z těchto tří k ní došlo. Asi kolem roku 876 zemřel Hostivít.

Knížata a králové čeští.

Pokud je známo a možno tvrditi, Markomané v 20. roce po Kr. až do r. 534, kdy přišli do naší vlasti Slované. — (Asi kolem r. 261 Attal, král markomanský. Bolomar byl král markomanský před Attalem, kterému

postoupil roku 261 část Pannonie císař Galienus a dal mu svoji dceru Piparu za manželku). — Roku 596 Čechové, r. 630 Samo, r. 658 Libuše a první Přemyslovci, a vládli do roku 772. R. 789 Karel Veliký vydal přísný rozkaz, stanovící trest smrti pro každého, kdo by, nemaje zvláštního povolení, přestoupil zákon postní. Povolení dávali biskupové. Avšak časem byl zákon zapomenut. R. 805 Křesomysl, Neklan, Hostivít, vládli do r. 872. R. 875 Bořivoj do r. 897.R. 906 Spytihněv do r. 915. R. 921 Vratislav a Drahomíra, do roku 928. R. 934 sv. Václav do roku 936 Boleslav I. do r. 967. R. 968 Boleslav II. do r. 996. R. 999 Boleslav III. do r. 1004. R. 1005 Jaromír do r. 1012. R. 1013 Oldřich do r. 1037. R. 1038 Břetislav I. do 10. ledna 1055. R. 1061 Spytihněv II. do r. 1093. R. 1093 do 6. září Konrád, bratr Vratislavův, (Znojemský) a brněnský. R. 1095 Břetislav II. do roku 1098. R. 1100 Bořivoj II. do r. 1107. R. 1108 Svatopluk do r. 1109. R. 1109 Vratislav I. do r. 1120. R. 1125 Soběslav I. do r. 1140. R. 1140 Vladislav II. do r. 1774. R. 1174 Soběslav II. do r. 1180. R. 1180 Bedřich do 1187. R. 1187 Kunrát II. do r. 1193. R. 1194 Jindřich Břetislav do r. 1197. R. 1198 Přemysl Otakar I. do r. 1230. R. 1230 Václav I., Otakar II. od r. 1253. Roku 1278 od 26. srpna Čechy bez vládce do r. 1282. Roku 1283 Václav II. do roku 1305. Roku 1305 Václav III. do roku 1306. R. 1307 Rudolf I. do r. 1308. R. 1308 Jindřich Korutanský do roku 1311. Roku 1312 Jan do roku 1346 dne 27. srpna. R. 1346 Karel I. do roku 1378. Roku 1389 Václav IV. do r. 1419. R. 1419 husitské války do r. 1436. R. 1436 Sigmung do r. 1437 do 9. prosince. Roku 1437 Albrecht do 1439. Roku 1439 Čechy bez krále do r. 1453. R. 1453 Ladislav do r. 1458. R. 1458 Jiří z Poděbrad do r. 1471. R. 1471 Vladislav II. do r. 1515. Roku 1516 Ludvík do roku 1526 do 14. pro-

since. R. 1527 Ferdinand I. do r. 1565 21. srpna. R. 1565 Maxmilian do r. 1575 do 20. února. Roku 1576 Rudolf II. do 1612 dne 14. ledna. Roku 1612 Matyáš do 20. března 1619. Roku 1619 Ferdinand II. do 15. února 1637. R. 1637 Ferdinand III. do 14. září 1656. R. 1657 do r. 1705 Leopold. R. 1705 Josef I. do 17. dubna 1712 Karel II. 1740. R. 1740 Marie Terezie do 1789 do 30. dubna. Od Ferdinanda II. bylo největší utlačování od Habsburků našeho národu až do roku 1918, dne 28. října utvořena Československá republika s prvním presidentem T. G. Masarykem.

R. 1142 dne 24. dubna spojené vojsko moravské táhlo proti Vladislavu, neboť tento nechal pochytati loupežníky. Boj byl podniknut 25. dubna mezi Suchdolem a Malešovem a nehověl stavům dle jejich vůle, jak si před jeho volbou představovali. V odporu stáli moravští stavové, kteří hodlali Vladislava svrhnouti s trůnu a spolčili se Nečerát s knížaty moravskými ve velikou jednotu. Vratislav Brněnský, Kunrát II. Znojemský, Otta III. Olomoucký a Bořivojovi synové Spytihněv, Lipold, Vladislavův syn, který utekl do Uher. Opět se vrátil. Velení nad vzbouřenci měl znojemský kníže Kunrát II., ale bylo bezvýsledně bojováno. Roku 1143 sebral Vladislav vojsko a chtěl potrestati vzpouru knížat moravských. Vtrhl do Znojma, rozbořil je a pak se obrátil proti Brnu a dal celé naše okolí loupeživým rytířům v kořist. Co nemohli odnésti, ohněm zničili. Taktéž navštívil Ottu. Za udatnost odměnil rytíře své statky. A tak byla celá Morava vypleněna. Rokyleň byla rozbořena a župní správa převedena na hrad mohelský i s úřady. Župní sídla králů českých byla buď zabavena neb darována za zásluhy. Roku 1146 bydlil v Mohelně knížecí purkrabí.

Panovníci moravští byli Svatopluk, Bořivoj r. 876, Svatopluk, král Moravy 894, Otto 950. Roku 968 spo-

jily se Čechy s Moravou. Roku 1005 Jaromír, roku 1024 Břetislav, roku 1094 Oldřich a Leopold dne 6. IX. Roku 1117 Soběslav a Otto. Roku 1137 Konrád, roku 1235 Markrabství Moravské. Vladislav, Otakar, Přemysl, markrabata moravská. 1256 Otakar, syn Václava I. Roku 1281 bezvládí. Roku 1187 Václav II. vtrhl do Moravy potrestati lupiče a rozbil loupežné hrady. R. 1394 markrabě Jodok. R. 1125, po smrti Vladislava I., dne 16. dubna byl nastolen Sobělav I. na knížecí trůn český. Hned v prvém roce provedl právo vrchního panství na Moravě aouděl Brněnsko zabral po smrti Oldřichově, jež Vladislav I. daroval po jeho vypuzení r. 1123 Ottovi Olomouckému. Bylo mu vzato a uděleno knížeti Vratislavovi, Oldřichovu nejstaršímu synovi. Lipoldův syn Kunrát II. vládl Znojemskem, pod které patřilo Mohelno.

Mohelno roku 1234.

Zdejší patronát Mohelský daroval markrabě Přemysl Oslavanskému klášteru, ačkoliv osada patřila potomku Kadolta sirotka, dědice rodiny, který dostal Mohelno v roce 1146. Pozůstalá vdova Kadoltová vyměnila Mohelno s Králem Václavem za Tasovice u Znojma. Roku 1349 byl majitelem Mohelna a celého panství, hradiště a dvoru Burkhard, který se nazýval hrabě Mohelský. Jeho choť Hisla měla na Mohelně v městečku s příslušenstvím 500 marek připsaných. Roku 1358 prodal Burkhard statek Vaňkovi z Potenštejna, který nato Mohelno jako Civitas prohlásil roku 1360. Jeho první manželka Alžběta opět měla na Mohelně připsáno 500 marek. Čtyři roky později po smrti první manželky Vaňkové nechal Vaněk druhé manželce Dorotě na celém Mohelně a hradisku, svobodném dvoře ve Lhánicích a na obci Lhánicích připsali 1000 Marek

a svého bratra Čeňka Vaňka za dědice prohlásil. Avšak Čeněk vyměnil dvůr s markrabětem Janem za dvůr v Drnoholci. Načež Jindřich z Vandenberka přenechal dvůr Mohelno Albertu z Cimburka, který pro ten případ, že by zemřel, ustanovil své dva bratry Ctibora a Jaroše z Cimburka za dědice svých dvorů roku 1378. Avšak bezprostředně hned bratřím Janu a Jindřichu z Meziříče prodal po smrti Jindřicha městečko Mohelno s pevností a dvory zadlužené Tasovi z Tasova a Vilému z Kokor, Černínu z Odralic a Sitvinu z Hartvíkovic, Bludu a Míru z Kralic zástavou přenechal, kteří pak Petru z Jevíčka. Petr převzal Sitvína z Hartvíkovic a Ondřeje z Okarče jako společníky roku 1415. Roku 1417 vymohl Petr z Jevíčka odznak městečka Mohelna, který jest dosud užíván, od krále Sigmunda v Kostnici r. 1417 a jej Mohelně doručil. Petr z Jevíčka obdržel od vdovy Vlachové z Náměště jménem Budky, majetek v Malých Popicích u Znojma, který přenechal svým dvěma dcerám Markétě a Alžbětě. Markéta byla provdána za známého Hynka z Kunštátu, majitele blízkého hradu Rabštejna u Mohelna, který byl nazýván „Suchý čert". Byl obávaným bojovníkem a udatným rytířem. Byl též hejtmanem znojemským. Bojoval proti králi Sigmundovi a Albrechtovi Rakouskému při obležení Znojma. Druhá Alžběta byla provdána za Jaroslava z Posudic, které pak společně se svými manžely Mohelno a celé zboží mohelské držely. Dcera Alžběty z Posudic, Machna, přežila jmenované a později v roce 1465 svoji polovici zděděnou a polovici řeznických krámů v Kramohelně pevnosti a Hradiště Locorum Castrumensium Vítu z Kralic a Hynku z Kunštátu, pánu na Rabštejně, svému strýci prodala. Roku 1506. Načež tito prodali r. 1510 Vilému z Perštýna, který tyto statky spojil s Náměští. Jan z Perštejna pak 1520 koupil od Víta z Králic polovici druhé

osady Březníka, Kuroslep, Popůvek a fary v Březníku a vyměnil farní patronát Mohelna na Oslavanský klášter za Rudíkov 1521. Prodal dvůr majiteli Náměšlě Václavu z Lomnice za 2500 kop grošů a od toho času patří Mohelno pod panství Náměšťské.

Mohelský patronát vdova po Kadoltu, pánu na Mohelně roku 1286 Alžběta, která vyměnila Tasovice za Mohelno s králem Václavem, darovala Tasovice klášteru Znojemskému, není totožnou s vdovou Eliškou, neb tato zemřela až r. 1305. Kadolt, který obdržel za vojenské zásluhy Mohelno a Velislav se stal kastelánem na Vyšehradě, padl ve válce proti Kumanům. Kadolt, sirotek, byl potomek kastelána Kadolta Mohelského. Vládcové moravští byli nad Mohelnem od r. 947 jako knížata - dle Pešiny - Břetislav, moravský vojvoda, který rozdělil mezi své syny r. 1045 Moravu. Nejmladšímu, Konrátu, připadlo Znojmo, a vládl do r. 1199 nad Znojemskem, od r. 1054 až 1093 Konrát, který byl současně v r. 1061 knížetem brněnským od r. 1093 až do 1099. Jeho syn Leopold 1109 až 1100 Bořivoj, bratr Břetislava Českého, r. 1100 až 1112 Soběslav, který byl též kníže brněnský. Roku 1123 až 1150 syn Leopolda Kunrat II. R. 1150 až 1169 syn Vladislavův Jindřich Český. R. 1169 až 1190 Vladislav. Dle diplom. morav. I.—VI. R. 1535 bylo Kramolno osvobozeno od společného nápadu a odděleno od Mohelna. R. 1390 patří pod Mohelno Václavov, osada spojená s Miroslavou, která byla prodána Sigmundem z Myslibořic Janu staršímu z Hardeku a Janu z Mohelna, a tento spojil Václavov s Mohelnem r. 1415 a držel jej až do r. 1626. (Dle Bočka). Pokud nám dějiny potvrzují, bydlela v Mohelně knížata a královští purkrabí na hradě mohelském, kteří byli částečně podřízeni purkrabímu znojemskému, neb v r. 1146 podle svědectví listiny z r. 1227 bylo Mohelno ještě ve 14. stol., když

již úřadové v Mohelnu přestali býti nazýváni Civitas a páni jeho nazývali se Komites, knížata, čili vykonavatelé soudní moci co úřadové. Dle záznamu toho času byli páni dvojí. Komites, a pak páni vojenští, kteří se jmenovali vojevodi, přestojníci a setníci. Komites byli úředníci zemští, rolníci byli nazýváni meropochové a sobři. V r. 1237 skládal purkrabí mohelský přísahu do markraběte Přemysla purkrabímu Jimramu z Boskovic, držiteli panství Tasova a Velké Meziříče a Kunrátu Znojemskému. R. 1220 vpadli Mongolové do Moravy a Čech. Purkrabí znojemští byli od roku 1031 Clibor, r. 1147 Mojek, r. 1226 Tas, r. 1246 Ratibor z Deblína. Komorini čili Kameralisové r. 1221. Leva z Klobouk, r. 1224 Svěslav z Bořitova, r. 1238 Boček. Podkomoří roku 1226 Kuna z Kunštátu, rytíři hradní Poměn a Hovořic, Vilém Žibola, Branislav Bohdanec sudí, Dětrich a Ostoj, r. 1213 Dětrich, r. 1234 Ostoj, r. 1236 Dětrich. R. 1128 z nařízení Soběslava byl zatčen znojemský vojvoda Kunrát a uvězněn pro protivení se Soběslavovi na Vyšehradě. R. 1129 byl zatčen vojvoda brněnský Vratislav, syn Oldřichův a ze země vypovězen, též pro spiknutí proti Soběslavovi a později povolán a uveden do svého panství.

R. 1141 nařídil Vladislav schytati a pověsiti lupiče, zač byl napaden šlechtou. Až do r. 1197 byla Morava co celek království českého a markrabství moravského, do doby té používané ouděly jako regalie a nebylo dovoleno jimi volně nakládati. Bočkův přehled roku 1850 Fol. Za panování Přemysla Otakara I. nastalo třídění stavů po způsobu německém. Do té doby byli sobě všichni rovni. A tak nastal počátek poddanství a rozlišování. Počaly soudy, jež byly nazývány Judikum provinciali. R. 1146 byla první výprava křižácká, ale měla strašný konec. Dne 13. prosince r. 1150 zemřela manželka choť Vladislava, Gertruda, téhož roku zemřel

Kunrát II. Znojemský a zůstavil tři syny. Arnošt vládl Znojemskem od r. 1160 až do r. 1170, zemřel v listopadu r. 1178. Otta, který se stal velikým knížetem českým, zemřel 9. září r. 1191. R. 1182 bylo velké povstání pro velké berní dávky. Kníže Bedřich byl haněn a celý národ proti němu vystoupil a zvláště proti jeho ženě. Na jeho místo byl povolán kníže Otta Kunrát z Moravy. Ten byl uznán za velkého knížele a panovníka. Praha byla obležena a nový mocnář nastolen. Bedřich utekl se ku Lipoltu Rakouskému. R. 1185 Otakar uprostřed léta vytáhl do Moravy a poplenil Znojemsko a Bytovsko a bez odporu vrátil se do Čech aniž uzřel nepřítele. Když ale Otta Kunrát k boji se připravil a získal pomoc z Bavor, poslán byl Otakar s vojskem ještě silnějším ke konci listopadu r. 1185 do Moravy. Došlo k válce hrozně krvavé u Loděnic na Znojemsku. Byla to válka největší a nejkrutější, co dějiny pamatovaly. Konečně zvítězili Čechové, ale vítězství svoje tak draho zaplatili, že ani nemohli stíhati nepřítele.

40.000 mužů padlo za oběť, a to pro cizí politiku.

R. 1189 dosedl na trůn český Kunrát Otta, nejzpůsobilejší Přemyslovec, ale dlouho nevládl. Již roku 1191 zahynul ve válce při obléhání Neapole v Italii. Na jeho místo povolán Václav II. v říjnu. Přemysl Otakar postavil se tomuto na odpor, do čehož se vpletl Biskup Jindřich a nabídl korouhve české a moravskou Břetislavovi. Od té doby počalo se míchání cizí do království českého. Přemysl Otakar při obléhání Prahy ochabl a jeho posádka pod hrozbou klatby jej nepodporovala, a tak r. 1194 táhl Jindřich Břetislav do Moravy, aby ji podrobil. Ale opět r. 1198 nastolen Přemysl Otakar I. dne 15. srpna co král český, neb král Vladislav se zřekl trůnu ve prospěch bratra, který přitáhl s vojskem ke Praze. Otakar postoupil

Vladislavovi Moravu a od doby té sluje markrabství moravské. Při tažení vojska proti Vladislavovi a vzdání se tomu, měla velký vliv dcera Otakarova Dagmar.

R. 1278 byl zavražděn Přemysl Otakar II., r. 1228 Přemysl Otakar I. udělil právo trestní klášterům Oslavanskému, Žďárskému, Velehradskému a Klosterbruku u Znojma. Tato privilegia opět potvrdil markrabě Karel dne 8. března r. 1338. Kláštery tyto obdržely tato práva. Trestati smrtí, aniž by museli něco hlásiti soudům. Král Jan, otec markraběte Karla IV., potřeboval stále pro svoji marnivost mnoho peněz. Dne 30. června r. 1338 prohlásil makrabě Karel Mikuláše Žampacha, majitele panství Zdislavského a Potenštejna u Uničova pro pobuřování a vypovězení poslušnosti. Žampach táhl se svým vojskem až do Moravy. Markrabě, sebrav vojsko, uhodil na Choceň. Baron Mikuláš Žampach a arcivejvoda Mikuláš z Ratiboru a Opavy. Jelikož Žampach nedodržel smluv před rokem učiněných, vypravil se markrabě Karel s vojskem a hejtmany Václava z Vardenbergu a Jaroslava ze Sternberku s válečnými tlupami napřed. Pak oblehl zámek Potenštejn u Hradce Králové. Král Jan umínil si arcivojvody potrestati. Odebral mu doživotně jeho statky a nechal jej uvězniti. Karkrabě Karel však věc urovnal a arcivojvoda Mikuláš z Ratiboru musel zaplatiti velké sumy peněz a mimo to zámky a města postoupiti Hermanov, Zugmantl, Arnolddorf a Edlštejn a též zlaté doly postoupili navždy. Načež markrabě Karel vzal válečné tlupy a táhl s Bertholdem a Janem z Lipé proti Potenštejnu. Vojsko rozbilo celý hrad, ani kámen na kameni nezůstal. Avšak Žampach se bránil až padl na bojišti. R. 1371 byl markrabím moravským princ Jedok, bratr Karla IV., nejstarší syn krále Jana. Roku 1339 byl u krále Jana zemským hejtmanem Jindřich Haugvitz, předek našich pánů v Mohelně a Náměšti.

R. 1367 byly po celý rok tak velké dešlě, z čehož povstaly zvláštní nemoci, které hrozně týraly lid. R. 1352 byli moravskými kancléři probošti olomoučtí. R. 1346 nechal Karel IV. udělati novou královskou korunu. Protože neměl tolik zlata, měla na radu jeho choti býti upotřebena koruna svatého Václava. Roku 1350 postoupil Karel co český král markrabství moravské svému bratru Janovi, a takto Morava dostala opět svého vládce. Tento makrabě Jan na povolení papeže nechal se rozvésti se svou manželkou Markétou Multanskou z Tyrol a oženil se následujícího roku s Margaretou, dcerou arcivojvody Mikuláše z Opavy dne 24. května r. 1361.

Rada města Prahy, starého města, odsoudila zpovědníka kněze Martina, vstrčili jej do pytle a veřejně utopili. Král Karel se rozhněval na městskou radu a zbavil ji úřadu a občanství.

Roku 1356 pozval král Karel IV. pro veřejnou bezpečnost dne 10. února sněm do Prahy. Markrabě Jan Moravský musel přislíbiti Karlovi, že veškeré statky zůstanou při království českém, které Karel sjednotil a ani nejmenší část nebude oddělena. Dne 22. února, při shromáždění velké časti pánů, rytířů a vladyk pronesl řeč:

Moji věrní Čechové, kteří jste na můj rozkaz se shromáždili, chci vám oznámiti, proč jsem vás pozval. Chci všem zjednati pokoj, protož vás prosím:

Pod vládou mého otce a dlouhou dobu před ním nepokoj a nepořádek, kterým zem, zahrady, města a osady mnoho škod trpěly, čímž mnoho osob jest zničeno a zamordováno. Proto chci jako pán a král toléž činiti jako Lykurgos a Pompeius u Římanů před časem činili a takto zabezpečili pokoj a zavésti pořádek jako římský císař Bohem propůjčenou mocí. Veškeré vraždy, plundrování, pálení a raubířství v celém

svém království dnešním dnem zapovídám a každého, kdo by mé rady neuposlechl, pánové, smrtí trestati. A ti, kteří by mne jen jednou neuposlechli, loupež neb krádež podnikli, svoji čest a statky ztratí. A takový raubíř, i kdyby dostal milost od krále a učiněný raub uhradil, ztratí svá práva tak dlouho, dokud živ bude.

Toto nařízení i mimo tři předměstí pražská i na venkově a v celé zemi ohlásiti dal, a současně Čechy na 12 dílů či krajů rozdělil a tyto měly proti jmenovaným raubířstvím čelili. Od doby té povstaly župy. V každém kraji ustanovil dva popravce pro bezpečnost lidu. Jednoho hejtmana a jednoho rytíře, aby potrestali provinilce. Každý pán byl nucen podepsati, že na jeho půdě, statcích, kde by se lup stal, má dáti rozkaz a postaviti se mocí brannou.

Sám Karel táhl s vojskem svým ke Hradci Králové, kde se nejvíce raubíři zdržovali, mezi kterými byl rytíř Pančíř, na pevném hradě Žampachu se zdržoval a přepadal lidi na ulicích a statcích a tyto lupy i na Moravě prováděl. Karel obsadil hrad, oblehl jej a dobyl. Zajal Pančíře i celou bandu jeho a druhý den nechal 12 raubířů pověsiti, a jejich vůdce Pančíře, který byl v minulém roce povýšen na rytíře v Italii a obdržel zlatý řetěz, vhodil sám Karel jemu provaz na krk s poznámkou: „Králové nerozdávají jen zlaté řetězy."

Roku 1335, dne 28. srpna, markrabě Karel opustil s králem polským a uherským Trenčín a přijel do Německého Brodu a zde udělil král Jan městu Třebíči na Moravě svobody, že smí město obehnati zdmi a příkopy.

Jan z Vardenbergu, zvaný též Ješko, oženil se se slezskou vojvodkyní Bolkou a vyměnil své dvory. Tento pán byl purkrabím vyšehradským (Urkunden Buch.) Roku 1348, dne 12. Novembris. Kníže arcivojvoda Mi-

kuláš ze Slezska a pán Místenbergu město Frankšlejn s klášterem Camenci s muži a městy postoupil Jindřichu Haugwitzovi, předku našich pánů mohelských. Psáno Breslav nad Chrysty geburt dreicehnhundrt und acht. vircig (Vide Ludvik C. G. D. Tom I Pag 1058. Codice diplom. Nosticano.) Tvrzení, že rodina Haugvitzů pochází z Prus, jest mylné, neboť tento Haugvitz byl za krále Karla hejtmanem. Roku 1320 byl majitelem Želetic u Znojma Jaroslav ze Zbraslavic, který hradiště a louky prodal Burkhartu z Mohelna, hraběti, za 750 marek. R. 1304 zmocnilo se našeho kraje vojsko rakouské pod císařem Albrechtem I., zničilo Ivančice a zapálilo hrad v Mohelně. 1352 markrabě Jan, by mu dlouho neplacené dávky z vinohradů byly odevzdány, ustanovil poplatek z vinohradů 1 džber vína a sprostil občany následkem stálých nepokojů od dalších poplatků. Co svědek jest podepsán farář Markvard.

Roku 1371 markrabě Jan přenechal svému druhému synu Soběslavu, který držel po otci r. 1372 městys Ivančice, na vše svaté, načež po smrti obdržel městys tento markrabě Jošt. Roku 1370 dle městského archivu znojemského markrabě Jan Jindřich potvrdil masné krámy Kramolské. Dle starých listin r. 1221 odbývaly se v Mohelně soudy dle starých zvyků slovanských a dle § 95 nesměla býti žaloba opravována a jen protiúlok směl býti souzen, jak se dovídáme dle městských práv mohelských.

Tato práva mají nápis: „Kniha městských práv mohelských království Českého a jiných, kterémuž právu náležejících vedle císaře luštění, kteráž v sobie rozlicné przihody zavíraji konšelských nastávajících souzení spravedlivému rozsuzování všechny potrzebné, jakož pak každý pilně czasné tomu vyrozuměli a s užitkem hledati bude navždy hájiti. Aristoteles praví: napomienå takto: Dvanáct jest cností. Registrum práva

mohelského spočívá na 72 kapitolách Čžo jest spravedlivost a čžo právo a kolikero jet právo? Spravedlnost jest vjejná každému jeho práva uděluje Práva konšelmu náležitá kterak se mají chovati a v radách míti A. Z. Konšel má býti poslušen purkmistra. Konšel v radie nemá mluviti, lečž mu purkmistr rozkáže A. z. tyz. Konšel v radie nemá s obecným czlověkem v radnie světnici mluviti, ale má-li on czo skym mluviti, pak má zase do rady przijíti. Pak-li by kdo v radnie světnici mluvil, ten má 70 haleržu pokuty dati Azty. XXXII. Kdo nechce se podrobiti ma od Miesta hnán byti pod zodpovědnost pod stracením hrdla hlavy.

Kapitola dvacátádevátá. Žhářství. Každy koli zminiti zharšstvim a votom vskutku zapalil a utekl bude polapen a svědectvim przemožen bude tem ohněm ma zjiti (upálen). Pak-li by se sám dobrovolně postavil a sám nevinu dokáže przi ohni, kdo by koho zetkal má stiat býti a neb ruka ut'atá. Kapitola čtariadesátá. Násili panen a paní. Násilník uradnie przemožený má stiat býti. Kdoz by znásilnil a neb paní žena poctivá jednoho svědka na poli ten budto pastíř a neb jiny pakli v místě potrzebovati bude a neb kdo by se k někomu vloudil jsa pravem przemožen má na kul stržen byti. Zajímavá kapitola jest Svědkem nemůže býti ten, kdo dvakráte pro zlodějství byl obviněn, obžalovaný kdybi i zlodějství nebylo nalezeno a se očistil nemuže za svědka dokonalého býti. Svědkem nemůže býti na koho narzek jest vzkazán. Azty. VII. Jestli je kdo obžalován s kterého provinění obtíženo smilství nemá byti dopuštěn svědectví. Otec nemůže svědčiti synu svému. Czlověk osoba urzadnie na pána Boha vspomínati a na sve przisahy soudy spravedlivé činiti chudému jako bohatému potom stovarišství a bratrství se svojiti, aby tak za jedno všichni byti mohli. Mladší staršímu sloužiti, jedni druhých nemají posuzovati ani

zle o sobě mluviti przed lidmi obecnými konšelé a co jednomu libo ma byli druhemu, protož se lidem vysazuje.

Kapitola trzidesátá o przisahách vůbec. Przisahati možno czlověk sám neb skrz rzečníka. Azty I. Ten, kdož przisahu učinil skrze rzečníka, jeslli by ze spůsobu od konšel vydaného przisaze zachová zle na przí padá Pakli by měl rzečníka od koho je zjednán aby czlověku v przi bylo pomoženo jestliže jeho przísahy od konšelu nasledovati nebude v przi padá. Pakli by rzečník spusobu pochybuje a ten kdož przisahá jeho slovech nasledoval pochybení Rzečníka padá v przísaze 12 malých penízku pokuty. A jeslli ten kdož má przísahati byli takové opatrnosti že by Rzečník pochyboval vyhrá przi. Z těchto práv jsou jen části kapitol, neboť práva jsou velmi rozsáhlá a nelze vše opisovati, neboť by zabrala mnoho místa kroniky, na konci práv jest poznamenáno, že tato práva opsal Andreas Nigrinus Moravo Kamensis Notarius Mohelna Opiduli Anno Salvator Jezuchristy 1638. Jest zřejmo, že ona práva, která se nacházejí v archivu obce, jsou jen opis a jsou velmi dovedně opsaná a v rohu jest poznámka o nějakém výnosu gubernia brněnského, ale nečitelná. Avšak dle starých listin a pojmenování v právech zdá se, že tyto byly ve 13. století neb ještě dříve v originálu vypsaná. Neb jest psáno o svodu a líci, což jest asi dle práv Kunrálových. Dále se mluví v právech o Cudách, které se odbývaly v Župách dle zápisků knih pana z Rozenbergu. Poroty se nazývaly slibný súd, při těchto porotách bývalo 24 porotců a u menších pří dvanáct a u malé věci 6. Porotci skládali přísahu před knězem v ornátě v kostele. Porotce nesměl býti pokrevníkem ani nepřítelem, což se dosud uchovalo. Poroty se odbývaly v kostele. A také v právech tehdejších jest: Žádný sok

nežaluj nikoho, jen tehdy, bude-li pod jistým svědectvím souzen a škoda na jevě a bude-li sok usvědčen, budiž ukamenován od obecného forum. Stální zástupcové nazývali se povodové. Pak byli soudové boží či ordálie, od starých věků k těmto patřila voda a oheň. Při vodě musel obžalovaný do hluboké vody, pojala-li jej bázeň, ztratil hrdlo. Železo bylo v nejtěžších přích neb obviněních. Obžalovaný musel určenou dobu státi na rozpáleném železe neb dva prsty na něm držeti, aby učinil dokonalou přísahu.

R. 1403 utekl král Václav z vězení ve Vídni, rozhněval se Sigmund král uherský a český na knížata rakouská, ale tato dokázala svoji nevinu a zavázala se Sigmundovi znamenitou pomocí ve válce proti Václavovi. Vytáhl v létě Albrecht rakouský osobně se Sigmundem do Moravy, v měsíci červenci oblehli Znojmo a celé okolí s velikým vojskem. Kdo byli hlavní bojovníci krále Václava a Markrabata z Kunštátu, zvaný Suchý čert, pan na Rabštejně a Jan Sokol z Lamberka, prvnější též byl hejtmanem znojemským a byl oženěn s dcerou Petra z Jevíčka, majitele Mohelna, Markétou. Oba tito byli výteční a obávaní vojevůdci. 6 neděl se pokoušela vojska Albrechtova a Sigmundova dobýti Znojmo všemi prostředky. Obleženci, proslulí bojovníci, Sokol a Hynek, smolou a sírou pokazili jim všecky stroje a praky a tyto zůstaly i s děly bezúčelné. Tímto naděje dobyvatelů se zkazila, neb vojska Sigmundova a Albrechtova stihla cholera a též Sigmunda i Albrechta. Koncem měsíce srpna 1404 nechali obléhatelé vše na místě a prchli. Albrecht zemřel na choleru, Sigmund se uzdravil. Král Václav se pak spojil s králem Vladislavem Polským. (Dle Dlugoše.) R. 1404 dne 20. prosince vyhlášen trest smrti na kupování věcí ukradených. R. 1406 dne 24. listopadu zemřel markrabě moravský, Prokop a na-

stoupil markrabě Jošt, poslední vládce a panovník moravský, který byl bratr krále Sigmunda. R. 1411 zvolen Lacek z Kravař zemským hejtmanem moravským pod pravomocí českou. Markrabě Jošt byl též bratrancem krále Václava. R. 1410 byl Sigmund prohlášen římským císařem. Jošt zemřel dne 17. ledna r. 1411. Byl tři a půl měsíce římským císařem, aniž se dočkal nastolení císařského. Byl asi otráven od podplacených vrahů Sigmundových jedem v kaši. Jelikož Jošt neměl potomků, byly jeho země rozděleny. Branibory dostal Sigmund, Lužici a dolní Moravu král Václav, zemi lucemburskou jako manství král. českého manžel Elišky Zhořelecké vejvoda Brabantský z Burgundu. Od té doby byli čeští králové též markrabaty moravskými.

Po Lacku z Kravař byli zemskými hejtmany Hanuš z Lichtenštejna, Vilém z Pernštýna, W. Herald Skalský z Kunštátu a Petr Strážnický z Kravař. Majestátem 16. února byla potvrzena všecka privilegia moravská. Lacek byl veliký přítel Husův a Morava v tom čase cele husitskou.

Král Václav měl veliké spory s papežem Janem XXIII, který odsoudil Husa. Dle Pelzl's Urkundbuch 1229. Roku 1431 hejtman Mikuláš Sokol z Lamberku, vládce řečický a jiní vypravili se se svojí čeledí po sv. Václavu 600 jezdcův a 4500 pěšími a se 360 vozy do Rakous na lup vína, neb jinak nebylo možno se zásobiti, neboť papežem byla vyřknuta klatba na celou Moravu a tak obchod zakázán. Takto byli Moravané a Češi nuceni zboží a vše si opatřovati krádeží a loupeží. V okolí Perneku nabrali si vína. Avšak na zpáteční cestě u Bítova byli napadeni silným vojskem Lipolta Krajíře a Jiřího z Puchheimu a byli úplně poraženi. 1000 zabitých a mnoho zajatců. Též mladší bratr Sokolův byl zajat.

Roku 1432 bylo mnoho sněhu a táním nastaly takové povodně, že prý takových nebylo od potopy světa. Od 23. Aprila do 19. července nepršelo čtyři neděle a byla tak velká horka, že mnoho lidí zahynulo. V sobotu večer dne 19. července otevřela se nebesa a déšť trval nepřetržitě až do úterý svaté Magdaleny dne 22. července. Nastaly hrozné povodně ve vší zemi, jakých dějiny nepamatují. Karlův most v Praze se protrhl v pěti obloucích (Bartošek 281).

Roku 1407 zmocnil se Jan Sokol z Lamberka města Lavy proti Leopóldovi a porazil jej. Leopold musel platit válečnou náhradu markrabímu Joštovi 23.000 dukátů.

Roku 1408 řádili v okolí Mohelna lupiči z Kraví Hory Vlček a Šibal. Byli pohnáni před soud do Jihlavy, odsouzeni a popraveni. Roku 1410 bratří Jindřich a Petr na hradě Rabštejně u Mohelna podnikali loupeže po celém okolí, čímž obec Mohelno trpěla. Konečně byli spoutáni a odvedeni do Brna, kde byli popraveni. Hrad Rabštejn byl přiřknut pánům z Perštejna, kteří jej drželi až do roku 1437 (staré zemské desky). Roku 1410 bylo sněmováno ve Znojmě, neboť v Čechách bylo bezvládí a mistr Rokycana byl uveden na arcibiskupský stolec v Praze. Roku 1414 Hus byl postaven před soud církevní v Kostnici. Roku 1415 byli odsouzeni theologové pražské university Jeroným a biskup Albrecht z Rabštejna a Pusta z Častolovic. Roku 1420 byli pozváni králem Zikmundem Kumáni na český lid, ale byli Žižkou u Prahy poraženi. Roku 1437 zemřel král Sigmund dne 9. prosince a královna byla jata a společně se Sigmundem zavezena do Uher. Hrob Sigmundův je vedle hrobu sv. Vladislava ve Varadíně. Sigmund vládl 18 roků, z toho však pobyl v Čechách pouze 4 a půl roku. Několikrát zničil naši zem vojskem. Zanechal pověst

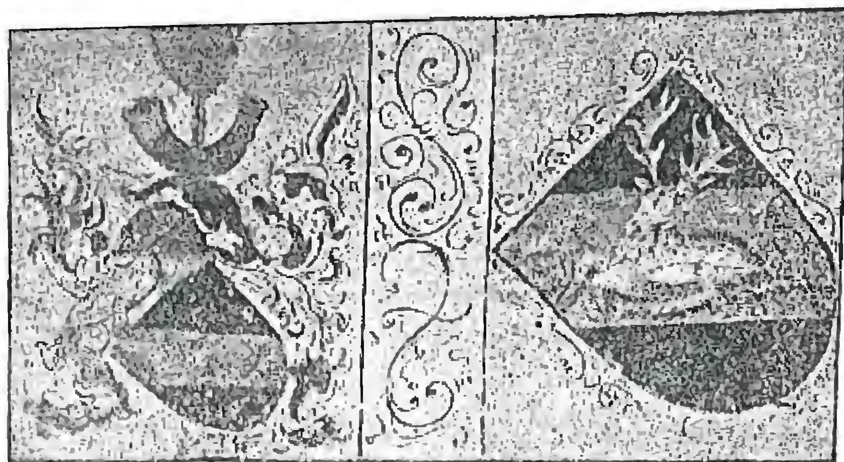
hýřila a marnotratníka. Nebyl hoden jména českého krále. Jeho nejvyšší vojevůdce byl Pipo Spano a komoří Václav z Lešlna a kardinál de la Scala a Vindek z Mohuče. Všichni slejní nepřátelé českého národa. Roku 1444 zvolen sněmem českým Jiří z Poděbrad, nejlepší muž a panovník, v den sv. Jiří na Horách Kutných, který proslul. Kmotrem jeho byl Jan Žižka. Jiří nastoupil hned soud pro stětí p. Heralda Skalského z Kunštátu 1451, na usnesení zemských stavů ve velkém Meziříčí pro páchanou loupež z okolních hradů Holoubka, Rabštejnu, Kraví Hory a Lamberku. Tyto hrady dal zbořili, ale pro odpor majitelů hradů stalo se tak až roku 1448.

Rok 1424 jest trapný, neboť zemřel nejlepší český spravedlivý bojovník Jan Žižka dne 11. října. Roku 1459 Unanov u Znojma patřil pod panství mohelské, které držel Hynek z Kunštátu dědičně od Petra z Jevíčka a jeho choť Macha z Mohelna, která Unanov žádala. Tento Hynek z Kunštátu byl též nazýván Boček (Schwoj, str. 432-III). Roku 1399 Lacek z Kravař nebyl pobytem v Mohelně ani později, neboť se nemohl v panství mohelské uvázati, neb jej násilím držel Prokopův příbuzný Leva z Náchoda až do r. 1409.

Roku 1423 oblehl Žižka celé okolí, rozbořil hrad na valích, neboť zde byli tehdejšími pány sťaty tři osoby, na jichž paměť jsou vsazeny kamenné hlavy do zdí věže. Jedna hlava je dvojitá, což značí hlavního vinníka. Pak táhl Žižka k Ivančicím, kde bylo obyvatelstvo většinou husitské. Zabral je bez boje a tak se pomstil za vydání měst a přepadení Albrechtem Rakouským. Polapil a potopil protivníky své, kteří chtěli Mohelno ovládnouti a za trest popravených tří osob, které prý chtěly vydati Husitům Mohelno. Jména jejich jsou neznáma. Nato husité ovládli opět Ivančice

a Mohelno, v krátké době porazili Albrechta a tak byl zničen mohelský hrad. Husité se pak pevně usadili až do r. 1455 v Mohelně. Jan Sokol z blízkého hradu Lamberka pocházel z rodiny Valdštejnů a správně se jmenoval Hynek Koldštejn rodem z hradu Koldštejna v kraji olomouckém. Jméno z Lamberka vynechal a jméno Sokol obdržel pro svoji hbitost válečnou.

Roku 1480 byla od jesuitů vyhledávána všecka akta

Znak Petra z Jevíčka. Znak městečka Mohelna z r. 1417.
(Dle vyobrazení na domněle nejstarší listině.)

politická a zničena, čímž utrpěl náš národ hroznou ztrátu, neboť zůstalo jen to, co sobě kněží přáli.

Farní kostel v Mohelně jest zbudován r. 1512. Senohradská kaple přistavěna na žádost obce Senohradské r. 1612. Jmění kostela jest dle Hrudičkovy topogr. ještě r. 1908 kostelní vlastní 4168 K 80 hal. Zádušní 17.967 K 48 hal. Daně a poplatky 48 K 50 h. Důchody z pozemků 22 hektarů, 65 arů, 24 m². Doplněk náboženské matice 7.751 Kč. Vydržování kaplana

745 K 72 h. Příjem z pronajalých pozemků činil 1907 7000 K. Roku 1550 patřily pod faru mohelskou Hartvíkovice do roku 1734, pak byly přifařeny k Náměšti. Roku 1622 přidělen byl Jinošov pod faru mohelskou do r. 1739. Mohelský farář Ondřej Němec zřídil v Jinošově exposituru, již roku 1784, stala se lokalií a 1845 farou. Tak též po r. 1620 po nastolení Habsburků byl přifařen Březník ku Mohelnu, což trvalo až do zřízení fary v Březníku roku 1784. Též Kralice přináležely pod faru mohelskou od r. 1622 do r. 1785, kdy byly přifařeny do Jinošova. R. 1622 uvězněn od Habsburků pro povstání Bernard Zastřizl a zemřel na Špilberku. Zdeněk z Konice a ze Švábenic, který se účastnil povstání proti Habsburkům 1620, obdržel peněžitou pokutu, majetek mu byl zabaven.

Důležité listiny mohelské.

Ty, které se dosud uchovaly, jsou asi od r. 1500, neboť dřívější historická akta jsou zničena stálými změnami v obci. Nejdůležitější listina mohelská jest německý pergamen z roku 1417. Tato listina nese znak Petra z Jevíčka a znak městečka Mohelna. Král Sigmund v ní uděluje znak Mohelna v Kostnici na den sv. Jakuba 1417. Obsah listiny jest následující: Král Zikmund na žádost obyvatel městečka Mohelna, aby měli své pečeti a též svůj znak, uznávaje zásluhy Petra z Jevíčka, držitele Mohelna, svolil, aby měšťané obdrželi znak městský. Za znak vyvolen znak Petrův, dvakrát kosmo dělený štít, rozšířený v prostředním poli sedícím daňhelem na pažitě.

Druhá listina z r. 1508.

Povolení jarmarku v Mohelně, v níž jest trh potvrzen od krále Vladislava. Tento převádí na urozeného pana

Zdeňka z Kralic a na Mohelně i na jeho dědice a budoucí držitele Mohelna, kde dává dobrou vůli, aby občané těch jarmakův a trhů užívali bez překážky mé, to jest pana Viléma. Za svědky jsou Bohuslav Beškovec z Her, Jan Kobík z Opalova, Oldřich z Pařízku a Karel z Bezděkova. A praví: a pro lepší jistotu připojil jsem pečeti k tomuto listu sobě a erbům mým bez škody jenž jest dán a psán na Pardubice v sobotu před svatým Ambrožem leta od narození božího 1508. Svědci hořejší. Občané jarmarky a trhy zapovrhli a jen jarmarky se odbývají v míře nepatrné. Dobytčí ani obilní se vůbec nekonají, a tak zapovrhují starou vzácnou památku.

Listina týkající se vinařství v Mohelně.

Syn Viléma z Pernštýna, tehdejšího hejtmana moravského, který svým poddaným v Mohelně bez něho a jeho dědicû by mohli založiti vinohrady na pozemcích „Novosádkách,“ tehdy zvané Nové hoře. Vinohrady ve Staré hoře byly již založeny a tím také byli ustanoveni dva horní, až do doby té byl jen jeden horní. Také já pán Jan jakožto vrchnosť jejich to míti chci, aby ti, kteří tu vivohrady mají neb míti budou, svým obyčejem a řádem Horenským právem, jehož i při jinších místech, kdež vinohrady mají, náležitě se řídili a spravovali, tak, aby mezi nimi vždy sousedská svornost zůstala. Podpis. Na Tovačově v úterý před svatým Stanislavem roku 1515.

Vinohrady však byly zrušeny a horenské právo co stará památka zašantročeno, a najde-li se, zajisté jej zabere obec co vlastnictví.

Dále jsou obnovená privilegia od Marie Teresie z roku 1770 vydaná ve Vídni dne 25. srpna na 10 pergamenech s velikou, zachovalou pečetí císařskou.

Na druhém listě od úmrlí a darování Mohelně, Senohradům, Lhánicím, Kramolnu. Starším Václavem z Lomnice o svobodu kupu vína mimo 20 věder na vyšenkování ve prospěch vrchnosti. Dané Janem z Vardenberku. Hlava privilegia zní: Já, Václav starší z Lomnice a na Náměšti i s erby svými vyznávám .., že předstoupili přede mě Rychtář a konšelé i všecka obec z městečka Mohelna a vedle nich moji lidé ze vsi Popůvek, Lhánic, Kramolna a Kladrub, prosíce mně všichni vespolek, abych jim dal odmrt, kterouž na tom městečku mám. A já... dal jim a moci listu toholo dávám svrchu psaným lidem všem ve spolek obyvatelům téhož městečka i ve vsech na domech, mlýnech, vinohradech, rolích a lukách, zahradách a burgrechtech na statku movitém, tak, aby oni lidé moji svrchu psaní mohli své statky... poroučeli a dávali přátelům jiným komu by se jim nejlépe zdálo a líbilo. Však podmínkou,... by takové statkové na domech, na rolích, neb jiných věcech svrchu jmenovaných přes poučení, aby toho brali, leč by mě a erbu a potomkům mým v prvé řadě člověkem hodným grund osadil a jestli by kdo jakkoli sešel ženy a dětí nemaje a poručenství neudělal na přítele spadnouti má. Pakli by žádný přítel doptati nemohl, tedy rychtář a konšelé svrchu psaní mají ve statek uvázeti a toho do půl léta chovati a potom po půl létě vyšlem s panskou vůlí a radou mojí na kostel neb na chudé lidi... naložiti. Na Náměšti ve středu po svatém Tomáši 1535 svědci: Jan Ousovský z Doubravice a na Hrotovicích, Smil Ousovský z Doubravice a na Valči, urození vladikové. Burian z Jemničky a na Evanči pod Tasovem, Václav Olešinka z Kladna a Velké Byteši a Jan Březnický z Náchoda a na Jinošově. Tito páni Ousovští jsou všichni pochováni v Třebíči, též i Smil z Doubravice.

Výsada z roku 1681.

Jan Filip z Vardenberku, osvobození občanů mě-

slečka Mohelna od povinnosti kupovati víno z jeho sklepů a dovolil jim nakupovati kde jim libo a nařídil, že jen 20 věder, která se šenkovala ve prospěch vrchnosti. Na Náměšti 1. října 1791. Z potvrzení se dozvídáme, že císař Josef II. 1781 dle listiny na pergamenu německé potvrdil výsady mohelské ve Vídni 30. listopadu 1781. Císař a král Leopold II. potvrzuje všechna nadání, svobody a obdarování mohelská 30. září 1791.

Městská kniha z roku 1400. Jest to kniha záznamů na obci a má data od r. 1441 až do r. 1624. Kniha tato má 230 listů. Mezi těmito jsou výstřižky ze 14. a 15. století a jistě nejdůležitější a nejcennější pro naši obec a snad byly zničeny rukou nepovolanou. Listy byly podle zbylých výstřihů latinské. V knize této jsou úryvky méněcenné a v druhé knize též, knihy jsou vázané. Taktéž ani ve farním archivu není nic cenného. Vše bylo zničeno. Jmenovaná kniha obsahuje kupní smlouvy, poručenství a různé záznamy, ze kterých některé uvádím. Tak na příklad: Radhús (obecní hostinec) prodali konšelé Maluš Řevuška, Jíra Konečný, Jan Chrastů, Havlíček Švec, za 25 kop vídeňských grošů Bočkovi. Radhus koupila obec 1541, ale v roce 1546 jej opět prodala za týž obnos na den sv. ? léta 1546. Koupili opět od Pechové, ale dali 45 kop grošů vídeňských. 5 kop složili a uvolili se, že budou ročně spláceti po 5 kopách při vánocích. Roku 1545 obec koupila za hotové od pánů starších vinohrady, na kterých vázlo 19 kop grošů vídeňských za 14 kop. Roku 1552 od Juna Slušky 60 zl. za 25 zl. Od Matěje Voščipa 52 zl. za 25 zl, od Urbance 5 kop vídeňských za 2 a půl kopy. Sedmé peníze od Blažka, sedláka atd. Sirotčí peníze se ukládaly v obecní truhlici, která se dosud uchovala a činí se o ní zmínka již roku 1580. Ale dnes jest v ubohém stavu, ač jest

na dobu tu velice umělecké dílo. Dále z Ondrákova domu poručil na kostel Martin Machál 10 kop grošů vídeňských. Tyto se měly spláceti asi z domu dnešní číslo 56. Říha Bůrek r. 1553 odporučil kostelu 85 kop, které byly zajištěny na staré hoře v Ivančicích. Téhož roku byl přestavěn kostel, který shořel. Ve spise stojí: v sobotu před svatým Vítem vyšel oheň od Kašpara Kalice mezi 17. a 18. hodinou na celém orloji, shořelo 46 domů, krov na kostele, ve věži se rozlily zvony a jeden zvon na radnici a hodiny. Zvonce na radnici se užívalo k obecní potřebě. Shořel i panský dvůr a všecko co bylo ze dřeva. A také dosud jest jeden zvon, na věži kostela a nese nápis: Leta panie 1517 tento zvon slit jest ke zti Pana Boha všemohoucího po nesliesném ohni, kterýz przisel leta 1515 v sobotu przed svatým Vitem MC MO a znak Mohelna. Na obecní radnici musela býti věž, neboť se mluví o orloji a zvonu, který byl používán k obecní potřebě. Dále jest jisto, že celé okolí kostela a náměstí shořelo, neb dle zápisků v této knize bylo v obci roku 1612 40 půllánů, 6 čvrtlánů a 43 chalupníků. I s dvorem bylo celkem 89 domů. Uchráněny zůstaly Kladerubky a část Kozí hory. — Další zápisky jsou: Anna Zamáška poručila ku záduší 30 zl., Hubatá kovářka 10 rýnských, Mikeš 10 rýnských a mnoho jiných. Roku 1580 mluví se o starých knihách rychtářských, kde jsou zmínky o písařích obecních. V roku 1580 byl písařem Augustin Nikodem Kolrba, písař a radní. Dále jsou různé kupy. Z těch jsou nejdůležitější: R. 1588 stal se kup vinohradu v Nové hoře (Novosádky). Augustin písař prodal v Nové hoře za 50 zl. vinohrad. 1569 prodal Adam, kněz z Horních Dubňan své požadavky, jež měl na vinohradech a gruntech a jež činily 227 zl. obci za hotovou cenu 84 zl. Léta panie 1611 z naří-

zení urozeného pána Tomáše Soběhrda, úředníka na Náměšti a Vostrově náčiní kovářské.

Ze svatebních smluv jest roku 1579 tato: Urozený pán Jurman z Krásenska. Léta panie 1609 v Městečku Mohelně při přítomnosti dvojctihodného kněze Bratra Daniela Stražka a dvojctihodného kněze bratra Elama, církevního správce na Krulicích, stala se smlouva, že jest dána za manželku dcera Martina Hlavy z Nesovic, dvojctihodného kněze, bratru Štěpánu Rašovskému, t. č. církevnímu správci v městě Dačicích.

Roku 1608 občané Mohelští něco řekli proti bratru Danielovi s unáhlením, před osobami úředními to odvolali. R. 1611 jsou označeny smlouvy Čeňka Džbanovského ze Džbanova na dvoře mohelském. Smlouva 1569 celá a dokonalá mezi pány prostředníky urozeným pánem Janem Prušákem Křikovským z Křikovína, úředníkem na Náměšti. L. P. 1607 Blažej Čtverák dal dobrovolně dceru Zuzanu urozené paní Bohdalické z Bohdalic, aby ji k dobrému vésti mohla.

1592 nařídil urozený pan Věnčik Osiňsky z Osiň, úředník na Náměšti, aby každý purkmistr dluhy ze svých reštátů do sv. Václava vyupomínal a z reštátu jejich s dovolením pana úředníka vsazeno býti má. L. P. 1600 jest zřejmo, že v Mohelně byly nějaké lázně, které úřad Mohelna koupil od Jana Lazebníka za 7 zl. Syn lazebníka se oženil 1594 a jeho dcera Ludmila se provdala za Pukana z Tokovan.

Další zápisky jsou při úředních výkonech, odbývaných v Mohelně. Obce Lhánice, Kladeruby, Popůvky dávaly, nechtěly-li choditi na zámek, Lhánice 12 grošů a 2 slepice, Kladeruby a Popůvky po 6 groších a 1 slepici.

Tato městská kniha, které schází titulní list, jest z roku 1577. Kniha za purkmistra Blažeje Šandery 1731

byla převázána a pak opět za purkmistra Šimona Chylky z roku 1805. Obsahuje koupě a prodeje domů od roku 1591 do r. 1823. Dále jest poznámka, že 11. února 1742 přijeli do Mohelna Brandeburci. Městečko jim muselo dáti 20 zl., 30 měr žita, 20 měr ovsa, 12 měr režné mouky a 20 vozů jelo foršponem. A opět dne 12. února mašírovalo městečkem 1500 Brandeburáků a dne 18. přišlo sem 400 Sasů, kteří po dvě neděle tu zůstávali. Ještě 5. března 900 granátníků saských po 6 dní u nás zůstávalo.

Roku 1612 byly přelity dva zvony v Jihlavě a kostel pokryl deskami do jistého času. 1628 byl zjednán Jakub, mistr řemesla zednického z Velké Meziříče, aby zdivo věže povýšil a granec udělal a potom krov cihlami udělal. Roku 1626 uhodil hrom do věže kostelní dne 8. máje mezi 5. a 6. hodinou na polovičním orloji.

Na obálce knihy jest poznamenáno: Roku 1721, dne 11. prosince, na den sv. Damaza, papeže, vyšel oheň v městě našem z rybářské ulice z domu Růžičky, kováře a spálil 48 domů, faru, školu, jen radní dům zůstal bez porušení, i z čehož buď Pánu Bohu věčná chvála, zůstala jen Dlouhá ulice. Roku 1609 daroval pan Džbanovský vinohrad své paní Anežce Bohdalické z Bohdalic, 1/4 vinohradu ve Staré hoře a druhou čtvrt v Nové hoře, které zdědil urozený pan Jindřich Šubíř a prodal jej Vavřinci Vostrýmu. Roku 1679 koupil vinohrad od záduší Jan Hruška za 3 zl 30 kr. Roku 1616 ve svatodušní svátky koupil kněz bratr Jan Sedilius v Mohelně achtel vinohradu, ležící v Nové hoře za 15 zl. Do roku 1619 až 1621 bral splátky pro sirotky po Bratru Danielovi Jan Sedilius, pak Bratr Erastus a tyto splátky posílal na Kralice ještě v r. 1626. Tito jmenovaní byli českobratrskými kněžími.

8. ledna 1625 přijela komise na Náměšť, zvaná reformační a žádala podruhé Karla ze Žerotína o propuštění českobratrských kněží. Žerotín nesměl ani sobě kněze ponechati. Komisaři zavolali zámeckého purkrabí a rychtáře Tosenpacha a purkmistra Křivánka a Jiřího Svobodu, obecního staršího. Zámecký úředník musel udati jména všech kněží na panství, komise jim nařídila vyvěšení na dveřích patentu po 14 dní. Když přemlouvání kněží nepomohlo, by přistoupili na víru římskokatolickou, bylo jim nařízeno do 8 dnů vystěhovati se z vlasti. Z Mohelna vypovězen byl kněz Jan Záhora, který byl poslední českobratrský kněz v Mohelně. Všichni kněží na náklad Žerotínův byli odvezeni do Uherské Skalice.

R. 1601 v senohradském mlýně mlynář Martin Pykal, který ženil svého syna do Mohelna. R. 1612 koupil tento Pykal dům v Mohelně. Téhož roku koupil Jakub Sobal s povolením pana Šimona Vídeňského z Českého Ostrova, úředníka na Náměšti kus pole na panských struhách za 22 a půl grošu bílých. 27. listopadu 1654 stal se kup domovní s povolením urozeného pána Volfganga, Helzera z Arachu, úředníka na Náměšti, za sumu 100 zl. počtu moravského. R. 1597 byl starosta mohelský Václav Čáp zvolen na den obětování Panny Marie.

Roku 1646 byli obecními staršími Ondřej Bříza a Ondřej Stivín. R. 1599 prodal grunt Vávra Smolták. R. 1632 Martin Kocáb koupil podsedek od Kohouta. R. 1710 dne 13. februara stala se přátelská porovnání mezi Jakubem Kodantem a jeho manželkou Otce Havla Staňka vedle obecního rathouzu a na druhé straně vedle Staňka Horáka za sumu hotových peněz 4 kop ta ½ míry pole zasetého žita takové dobrovolné handl za pana Jiřího Lambrechta. Dále prodej vinohradu roku 1608 v neděli po Třech králích koupil

Daniel Stražek, církevní správce na Mohelně od Havla Duchoně, achtel vinohradu, ležící v Nové hoře. Roku 1609 urozený pan Jiřík Džbanovský ze Džbanova své manželce Bohdalické koupil čtvrt vinohradu. Sedilius správce církevní, koupil za 15 zl. R. 1613 stala se smlouva celá a dokonalá mezi ctihodným knězem Bratrem Danielem Stražkem a Bratrem Sediliusem o čtvrt vinohradu, ležícího na nové hoře za sumu 84 zl. Závdavku položil Bratr Jan 8 zl. Jan Sedilius, církevní správce na Mohelně, prodal vinohrad Bočkovi a Kašparu, kněžím.

Syn Kašparův Vondra koupil si v r. 1618 jiný vinohrad od téhož kněze za 46 zl. R. 1618 poručila Marie Šidlová chrámu Páně 6 kop grošů. R. 1678 koupil Jakub Holyho 2 achtele vinohradu s povolením ctihodného pana faráře Kaliny. (První kněz římsko-katolický ve Žďáru). Tyto zápisky však nesouhlasí, neboť mramorová deska ve sloupě v kapli senohradské uvádí, že již dříve jmenovaný zemřel. Roku 1724 koupil Václav Staněk vinohrad v Nové hoře od dvojctihodného kněze Pavla Bochníčka za 25 zl. 25 kr. Dle listiny Tovačovské 1515 vládli čeští Bratři na panství náměšťském a v Mohelně. Dle soupisu dat bible Kralické není úplně jasné. Neb dílo toto bylo tisknuto v Benátkách r. 1506 a kališnický kněz Optát rozený v Telči na Moravě, byl učitelem v Náměšti a nechal přeložiti Nový zákon z řečtiny společně s Petrem Gzelem z Prahy a urozená paní Johanka z Boskovic na Náměšti, toto jest nejdůležitější dílo původní. Roku 1750 byl hrozný mor, který sobě vyžádal za 6 měsíců mnoho životů lidských. Jen ve Znojmě zemřelo 1300 lidí. V r. 1779 obsadili Rusové celé okolí až po Znojmo. Soustředěné ruské vojsko čítalo 32.278 mužů a v listopadu téhož roku přišlo dalších 7.062 mužů pod velením generála Lvova. Dne 17. IX. francouzské

vojsko sevřelo Rusy mezi zdmi znojemskými a po krátké přestřelce přešlo přes most na Dyji, který byl spálen. Napoleon na špici svého vojska vtrhl do Znojma a maršálu Vašenovi a Saforetovi předalo vojsko, které pak ku míru prešpurskému (bratislavskému) odtáhlo a městu učinilo výloh 119.978 zl. R. 1809 císař František přijel do Znojma a počal boj mezi francouzským a rakouským vojskem. K večeru dne 11. července Francouzové obsadili pod velitelem Vašenou a pod generálem Desirem Molitorem a Dumasem Legrandem Sazavským Pernetym a Legvajem celé okolí a dne 14. července bylo učiněno s Napoleonem příměří. Nepřítel učinil škodu 256.548 zl.

R. 1831 objevila se cholera. Onemocnělo 10"/$_{0}$ lidí. 1848 mělo Mohelno 147 domů a 846 duší. A to 450 mužů a 431 žen. Pozemků mělo 1186 jochů (Schvoj. topogr.)

Horní právo se v Mohelně neuchovalo a dosud psané různé poznámky o horních lejstrách mohelského archivu jsou báje. Ale ze zápisků starých knih mohelských v obecní radnici se dosud nacházejících se dočítáme o těchto Horných:

První jest Jarolím Kožušník, 1602—1609. Až do r. 1627 později dva horní. 2. byl Bartoň Koukal 1603—1606. Třetí Jan Jelínek, 1610—1613. Čtvrtý Bartoloněj Komárek 1614—1616. Pátý Vavřinec Přepýřil, 1617—1620. Šestý Bartoň Burda, 1621—1624. Sedmý Pavel Švanda, 1625. Osmý Tomáš Šídlo, 1626—1640 a 1642. Devátý horný Václav Chmelíček, 1627—1631. Desátý horný Bartoloněj Komárek, 1633—1645. Jedenáctý horný Vil. Procházka, 1634—1636. Dvanáctý horný Martin Lukavecký, 1643. Třináctý horný Jiří Machalý, 1646—1647. Čtrnáctý horný Václav Čuda, 1648—1652. Patnáctý horný Pavel Batelka 1653. Šestnáctý horný Pavel Maloucký, 1654—1661. Sedmnáctý horný Pavel Šídlo, 1664.

Osmnáctý horný Jan Voslalek, 1666—1668. Devatenáctý horný Matouš Janáček, 1670—1690. Dvacátý horný Šimon Křeček, 1673—1678. 21. Václav Novotný, 1675—1694. 22. horný Jan Šídlo, 1679—1685. 23. horný Václav Šidlo, 1684—1705. 24. horný Štěpán Svoboda, 1688—1714. 25. horný Martin Holý, 1698. 26. Horný Stanislav Voslalek, 1700—1704. 27. horný Jan Krejčí, 1708—1715. 28. horný Ondřej Čech, 1711—1720. 29. horný Pavel Šírom a Mikuláš Hošek 1721—1734. Třicátý horný Havel Bula, 1722—1726. 31. horný Jiří Holý a Václav Čech, 1727—1728. 32. horný Blažej Šandera 1737—1746. 33. horný Václav Čech 1739. 34. horný Vávra Jurka, 1737—1746. 35. horný Kašpar Nejedlý, 1747—1748. 36. horný Jan Přibyl, 1749—1753. 37. horný Polda Voslatek, 1764—1773. 38. horný Jan Novotný 1767—1773. 39. horný Jan Šídlo 1774—1784. 40. horný Jakub Hošek, 1785—1789. 41. horný Josef Chylka, 1781—1788. 42. horný Jan Přibyl 1790—1791. 43. horný Kašpar Voslrý a Josef Matoušek, 1792—1798. Tito dva byli posledními hornými.

Vinohrady v nové hoře „Novosádkách“ byly založeny roku 1515, a ve staré hoře mnohem dříve, ale o dřívějších není zmínky. Taktéž jest ve knize obecní poznamenáno:

Urozený pán Jindřich Šubíř na právě horenském, v knize na str. 17. Taktéž trhy spočívaly dle poznámky na právě horenském, neb jest poznámka trh na právě horenském. (Podle práva horenského na str. 36. a též na str. 139 jest zmínka o právu horenském.

Dále Marie Terezie jako královna česká a mark. moravská potvrzuje dne 25. srpna 1770 mohelské výsady. Potvrzení jest na 10 pergamenech se zachovalou pečetí. R. 1752 držána generální komise na Náměšti. Bylo tu 40 půllánů, 6 čtvrtlánů a 43 chalupníků. Mezi tratěmi byly: Jedna trať Na spravedlnosti,

pak u Hamru a Kolzberg ald. Komisař byl urozený pán Pilát. R. 1769 rozkazovala Marie Terezie, aby každá obec její privilegia dala si obnoviti a potvrditi, která obec to zanedbá, nic jí platné nebudou a nemají se napříště hlásiti. Purkmistr Polda Vostatek a ouřad Městečka Mohelna zavolali celou radu do radního domu a radili se. Obnovení stálo velké peníze, jak sobě pomoci. Sousedé složili za r. 1769 po jednom zlatém 86 sousedů 86 zl. a za r. 1770 po jednom zlatém, 86 zlatých. Obecní písař Jan Hubert a sousedé Polda Vostatek a Bárta Fraňka jeli do Vídně k milostpánu Heimerovi, královskému agentovi. Proto, že 234 roků nebyla privilegia obnovena a mnoho věcí se ani čísl nemohlo, musel písař Jan Hubert z Vídně do Brna k slavnému gubernìu, aby privilegia nechal vidirovati. R. 1771 dostali jsme privilegia z Vídně, a útraty činily 342 zl. 31 krejcar, kdežto suma, složená od sousedů, nedostačovala. Obec si tedy pomohla tím, že prodala role a pastviska. R. 1806 svatební smlouva Vincence Balzara, řezníka a Alžběty Hlouškovy. Dne 27. února 1817 zemřel Martin Vostatek, a 1. března byl pochován. Ve staré bibli rodiny Kerndlové jest poznamenáno: Tato kniha patří Francovi Vostatkovi v Mohelně, číslo 3. Vyhořel jsem dne 9. ledna 1821. Další poznámky v památnosti hodny przídavky Já Martin Vostatek rozený z městečka Mohelna r. 1754, dne 6. listopadu, tam bydlící až do r. 1794 koupil jsem dům v předměstí na Křižovský ulici v Brně N. 3. dne 13. června 1794. R. 1805 byla veliká drahota. Ve středu před Nanebevstoupením Páně byla míra žita za 13 zl. 30 kr. V tom roce se víno málo urodilo, a to ani nebylo k pití. V tom roku byla francouzská vojna. Rusí a císařští byli naproti Francouzům. Dne 19. listopadu přitáhli Francouzi do Brna a dne 2. prosince byla u Slavkova a u Sokolnic patálija.

Jak Rusi, tak císařští museli s ponížením. V pokoji odešli Francouzi z Brna 14. ledna 1806. Po jejich odchodu byla míra žita za 7 zl. Roku 1807 dne 20. Aprila napadl sníh, kdy už bylo na vinohradech hrozny viděti. Sněhu bylo tolik, že vinné hlavy byly tři dny sněhem přikryty. Vína však bylo moc a bylo tak dobré, že prázdné nádoby nestačily. Vědro vína bylo za 8 zl. R. 1809 urodilo se víno prostřední a bylo kyselé. Vědro bylo za 20 zl. Roku 1817 dne 10. Máje zabil hrom děvečku u France Přibyla. Rozená byla z Býskopek. Dne 9. ledna vyhořel můj dům r. 1821. Já Anton Vostalek oženil sem se léta páně 1821.

Konec dílu I.

DÍL DRUHÝ.

Zemští hejtmané moravští.

Od roku 1642 počínaje Kryštof Pavel Lichtenstein a Jan Rottál, 1643 Lichtenstein, 1648 hrabě Jan Rottál, 1655 Sezeny Gabriel, svobodný pán, 1664 Ferdinand kníže Ditrichstein, 1667 Jiří Štěpán, hrabě z Vrbna, 1667 hrabě Karel Kolovrat Libštenský, 1701 hrabě Karel Max z Thurnu, 1705 hrabě Oprsdorf Frant. Josef, 1774 hrabě Jeronym Coloredo, 1719 svobodný pán Postacký z Prusinovic (provisorně), 1747 hrabě Heisler z Hartensheimu (provisorně), 1748 tentýž definitivně, 1753 Blümogen Jindřich Kajetán, svob. pán, později hrabě, 1763 hrabě Antonín Schrattenbach, 1770 hrabě Ernest Kaunitz, 1773 hrabě Krištof Blümogen, 1782 hrabě Ludvík Gavriam, kubernální president, 1802 hrabě Josef Karel Ditrichstein, 1805 hrabě Prokop Lažanský, 1813 hrabě Jan Lariš, zmocněný dvorní komisař hrabě Ignác Horinský, 1815 hrabě Bedřich Mitrovský, 1827 hrabě Karel Juzaghi, 1834 hrabě Alois Ugarte, 1845 hrabě Rudolf Stadion, 1848 baron Lažanský z Bukové již jako místodržitel.

Nejvyšší soudcové.

1642 Petrzvaldský Bernard, 1644 baron Jindřich Weittmühle, 1647 baron Jan Jagardavský ze Sudic, 1667 Jan Kobilka z Schönweinu, 1694 Ondřej z Hirzenau, 1700 Pruskauer z Treifels, 1719 Salava z Lippé,

1746 Bedřich Žalkovský z Žalkovic, odsouzeni od Habsburků a uvězněni za Ferdinanda II. Pokud známo Bernard Prakšický. Zastřizl byl vzat do vězení a roku 1622 zemřel na Špilberku. Dále Ferdinand Konický ze Švábenic, který se zúčastnil povstání roku 1620, obdržel pokutu.

Různé přesuny statků a majetníků těchto jsou zapsány v zemských deskách, které zasahují až do r. 1348. Tato nejstarší kniha zemských desek jest dosti důležitou, ale není ještě vše známo ze zápisu se v ní nalézajících: sahá do dob pánů z Kravař cudy olomoucké. Nadpis této knihy jest: Liber Domini Johanis de Cravar de Tycin et Helfenstein Crumau a Roznau Camerariri supremi Olomucensis. Jest 70 listů, ze kterých posledních 8 jest věnováno komořímu Beneši z Kravař. Dále ty nejdůležitější zápisky zemských desek jsou z dob markraběte Jana, které čítají 1144 čísel záznamných a tři doklady od markrab. Jana dle fol. 34, kde markrabě Jan předává Tovačov Ctiboru z Cimburka a jeho dědicům jako léno na straně 38, dne 21. února 1360, kde jsou popsány různé změny na Bystřici, Vojetínu atd. Podivín pak převádí na Jana z Boskovic na str. 63. Druhá kniha jest z r. 1373 až 1374. Nadpis knihy jest: Secundus liber domini Benisi de Cravar domini de Straznic et Plumlov camerarii supremi Czude Olomucensis; jest 22 listů a na každém listě jest zapsáno 352 případů. Na straně 2. jest obdarování Augustinskému klášteru ve Šternberku psáno česky a má odznak pánů z Kravař. Třetí kniha jest od r. 1376—1379. Nadpis jest: Totus liber usque finen et liber domini Venceslei de Strasnitz uncipit anno domini MCCCLXXIX; má 34 listů se 572 záznamy, kde jsou zanešené výjimečné případy i pro nás. První jest Petra ze Sternberka a druhý Litomyšle a biskupa Alberta ze Sternberka. Oba tyto záznamy

jsou z r. 1375. Kniha čtvrtá nese data 1381 až 1386. Nadepsaná jest: Liber domini Vokonis de Cravar domini et Tycin supremi camerarii Cude Olomuc. Pak máme mnoho jiných knih, z nichž nejzajímavější jsou zvané půhonní: pamětí, naučení a výpovědi. První kniha označená AA, druhá BB. Jedná se zde o různé přestupky a vyšetřování. Knih zemských desek jest 11. Dále brněnské kvaterny mají 5 knih od r. 1348' až do r. 1372 a maji značky: a, b, c, d atd. až h, i. Obsah těchto knih jest velmi zajímavý a má tolik látky, že by bylo třeba dlouhou dobu studovati. Avšak pro nás jsou důležité kvaterny (ukazovatelé, kde jsou zapsány jména osob a statků a označení předmětů). Desky tyto poznáváme dle barev. Kvaterny pro nás jsou zajímavé. Oranžové nebo záznamní týkají se výhradně Znojemska, jenže zápisy počínají až r. 1442, až do r. 1794. V těchto máme mnoho zajímavého z našeho okolí. Zajímavý zákaz kouření byl vydán od zemského hejtmana Jana Rottala; usnesli se moravští stavové při zasedání 2. prosince 1652 v Brně. Usnesení toto bylo nařízené zapsati do sněmovních památek. Jest zaneseno na Fol. 168, kteréž zní: Jest vskutku shledáno, že za ten čas prošlé vojny třicetileté od r. 1618 až do 1648 do toho markrabství moravského, jako i do jiných zemí ohyzdné užívání zvláště kouřícího tabáku, jakož i všudy mezi obecným lidem vznik přišlo, o čem ani prve slíháno nebylo tak, že netoliko soldáti, ale i sedláci a čeleď s ním stále se obírají, odkudž v sobě netoliko rozličné nemoci vzbuzují, ale také zatrousíce v stavení uhlí neb luntem nenabylé škody vypálením měst, dvorův a vesnic tudy působí, což chudí lidé na některých místech žalostivě pocítili. Pro uvarování toho zlého, zemští stavové na tom se usnesli, aby každá duchovní i světská vrchnost pod jistou a neprominutelnou pokutou užívání toho tabáčku

mezi lidmi a poddanými svými opravdově zapověděli a přestupky stále a skutečně trestati dali.

Přísahy, které bývaly pro přijímání do stavů panských, byly prováděné takto: Já, Jiřík, na tom přísahám, že od dnešního dne chci řád a stav panský vedle obyčeje a práva koruny české a zemi moravské velebili a vedle nich pánu ve všem slušně a spravedlivě stáli, sám sebe ani synem svým ani od nás pošlými erby až do třetího kolena pánům a rodům starožitným v jejich obyčejích nepřekážeti ani se na ně tříti; tak mi pomáhej Matka Boží a všichni Svatí.

Smrt a pohřeb krále Vladislava Pohrobka. R. 1439 v podzimních měsících zemřel na mor, který zde řádil, Albrecht Rakouský, který byl nástupcem Zikmunda Lucemburského. Vdově této narodil se dědic trůnu, dávno po smrti manželově v únoru 1440. Byl to Ladislav, řečený Pohrobek. V Čechách a na Moravě vzniklo bezvládí, kterému učinil konec Jiří z Poděbrad r. 1448, který v noci přepadl Prahu a zmocnil se celé země a tak zmocnil se i Moravy, načež byl ustanoven zemským správcem. R. 1457 přišel Ladislav naposled do Prahy, aby vyčkal příchodu své francouzské nevěsty z Paříže. Tu mladý 17ti letý král se roznemohl, na nebi prý se zjevila zlověstná znamení, dvě komety, které prý nepřinesou nic dobrého. V zahradě na hradě Pražském prý ani lvi nebyli spokojeni a řvali mnoho dní bezpřestání. Dne 20. listopadu 1457 vrátil se z návštěvy z Prahy, měl bolesti hlavy a druhý den prý měl vředy. Byli povoláni lékaři, kteří prohlásili, že není nebezpečí. Ale jeden lékař prý prohlásil, že král jest v nebezpečí. Ač král necítil bolesti, předsedal ještě komornímu soudu, ale byl již smutný. V noci se mu dostavily bolesti žaludku. Lékaři použili prostředku na průjem a dávení. Teprve 23. listopadu mu pustili žílu, ale marně. Lidé obléhali hrad. Tu se dostavil správce

Jiří, s nímž se umírající již král rozloučil a odevzdal moc i království do rukou p. Jiřího, co správce. Odevzdal Jiříkovi své zlatoskvoucí vlasy. Po krátké modlitbě zemřel na den sv. Klimenta 23. listopadu 1457 před západem slunce. Cizina se chopila jeho náhlé smrti a počala podezřívati, že Jiří krále otrávil, že mu stál v cestě trůn. Ač bylo zjištěno, že král zemřel morem. Při královĕ pohřbu kráčeli nejdříve řemeslníci se svícemi, pak žáci a universita, za nimi 9 koní pokrytých černým suknem a konečně královi rytíři v černém odění držíce každý černou svíci. Konšelé ze Starého města nesli mrtvolu až na Karlův most, pak rytíři ji odvezli na hrad. Na Hradčanech byl přijal nebožtík kapitulí a nesla jej ku hrobu do chrámu sv. Víta. Správce arcibiskupský Jan Rokycan, chtěje mluviti pohřební řeč, byl zakřiknut kapitulárním děkanem. Kralování Pohrobkovo trvalo od r. 1453 až do r. 1457.

Znojmo, v dědických sporech Přemyslovců po smrti těchto, král Albrecht I. prohlásil za léno království českého a prosadil, že se stal králem českým jeho syn Rudolf, proti Jindřichu Korutanskému, manželi Přemyslovny Anny, dcery Václava II. Aby Rudolf mohl dojíti uznání od stavů, bylo sněmováno ve Znojmě v lednu 1307. Na sněmě pánů českých i moravských vymohl sobě Albrecht souhlas, aby i léno české bylo dané mladším bratrům Rudolfovým, kteří by v případě smrti Rudolfově mohli v Čechách nastoupiti. Veškerá města moravská i Znojmo podporovaly Albrechtův záměr, jako Němce. Znojmo obdrželo od Albrechta mnohé výsady. Rudolf však zemřel brzy r. 1307 v červenci. Nastaly nové spory o trůn. Hlavně počal uplatňovati svá práva na trůn Jindřich Korutanský. Němci však poukazovali na lednové usnesení ve Znojmě. Vojsko Albrechta, vedené jeho synem Bedřichem Rakouským, obsadilo Jemnici a proniklo 17. října 1307

až ke hradbám Znojemským. Albrecht pak znovu potvrdil Znojmu jeho výsady a ještě obdařil novými. Ale věrnost lakomých Znojmáků nebyla stálá. Sotva odtáhl Bedřich se svým vojskem do Rakous, získal Reimund z Lichtenburka různými sliby a dary měšťany znojemské pro Jindřicha a po Znojmu připojila se i Jihlava a již v prosinci 1370 celá Morava jižní i západní přidala se ku Jindřichovi. Zač Lichtenburg dostal hrad Bytov od Jindřicha i s velkými statky i právy. Již r. 1308 v květnu byl uvězněn král Albrecht od svého synovce na hradě Habsburků, čímž byla moc Jindřichova posílena a již v srpnu sjednán smír na Znojemském hradě. Rudolf vzdal se nároku na trůn pod podmínkou, že bude míti zástavou Znojmo a Jihlavu, dokud neobdrží 45.000 hřiven. Přísaha, která se prováděla u stavů pánů Moravských při přijímání nového panstva: Já N. N. na tom přísahám, že od dnešního dne chci řád a stav panský vedle obyčeje a práva koruny české a zemi Moravské velebili a vedle nich pánu ve všem slušně a spravedlivě stáli; sám sebe ani synem svým, ani od nás pošlými erby až do třetího rodu pánům a rodům starožilným v jejich obyčejích nepřekáželi ani se nad ně tříli. Tak mi dopomáhej Matka Boží a všichni svatí. R. 1768 o dvou hodinách v noci bylo zemětřesení v našem okolí, které trvalo dvě minuty. R. 1647 byli zde Švédové, kteří přitáhli od Jihlavy. R. 1522 patřil hrad Rabštejn Zděnku ze Šarovic. R. 1596 měl v držení Senorady Ctibor Žerutský z Hoteřic. R. 1459 patřil Únanov u Znojma Hynku z Kunštátu, Suchému čertu, který byl současně pánem na Mohelně. Ten byl též Boček nazýván. R. 1547 povstalo vojsko české a moravské a nechtělo uposlechnouti manifest Rudolfův i se stavy, poněvadž měli bojovati proti Sasům. Za velitele vojska byl zvolen Kašpar Pflug z Rabštejna. Největší utisko-

vání a otroctví bylo v Mohelně za pánů z Vardenburku, které trvalo až do potvrzení výsad, které tento rod neuznával a uznati nechtěl. Dle zápisků kronikáře Petra Zbraslavského po zničení Ivančic a zeměpanské tvrze v Senoradech táhli Kumáni k Mohelnu. Starší lidé, kteří se nemohli spasili útěkem, byli povražděni. R. 1312 dle starého letopisce 290 na straně 163 stál strich žita 2½ groše, 14 vajec za 1 penízek, 20 herinkov za 7 penízkův, strich ovsa za 3 groše mále. Věrtel piva 7 grošů, 1 žejdlík malvazi 6 peněz. Starého uherského vína žejdlík za 4 peníze, 60 krav za 100 grošů, 100 ovcí za 1 kopu grošů. Kamen vlny 15 grošů. Postav sukna (1 oblek) žitavského 7—8 grošů, loket sukna 15 penízků a 1 loket sukna hrubého 7 peněz. Strich hrachu 4 groše. Velká husce chleba (bochník) za 1 peníz, 3 kopy plákův velkých (husy) 12 grošů. Věrtel soli 4 groše. V Čechách se však počítalo na haléře. 1 dobrý stříbrný groš čítal 14 haléřů. Polská hřivna 60 do kopy. R. 1420 pozval Kumány na český lid český král Zikmund. Dne 9. prosince r. 1850 dopustil pán Bůh strašné krupobití až byla úroda ve dvou tratích zničena. R. 1835 vyšel oheň z čísla 65, vyhořelo 73 domů, kostel, škola, fara a radnice a veliký zvon pukl. Roku 1759 oznamuje naší veřejnosti brněnský týdenník německý zvláštní novinku (Intelligentz-Zettel), že se vyskytla nová rostlina, kterou přivezl admirál Drake, Angličan. Má se sázeti, obdělávati a že jest výbornou potravinou. Brambory v Německu však již byly, ale lid se je štítil jísti a dával je jen dobytku. Za války sedmileté donutil hlad Němce sáhnouti k nim po velkých epidemických nemocech, které povstaly z hladu. Slovo brambory pošlo ze slova „Braniborу". Přišly na Moravu přes Slezsko, pak do Čech. Moravské Gubernium vydalo zvláštní nařízení dne 22. dubna 1771, jak nutno bram-

bory pěstili. Těmito se tvrdí, že jsou zdravotní a jídlem brambor že se odstranily různé nemoce. R. 1784 bylo vydáno nařízení proti vzmáhajícím se krádežím, vraždění a loupení a nebyl nikdo životem jist a zvláště byly vykrádány kostely a úřady. Až bylo vydané zvláštní nařízení tohoto znění: by byly zřízeny kostelní varty a prohlášeno, že potulující se čeládka loupí, krade. Ve kterém městě by se něco stalo, aneb raubířství, ihned prohledali židovské krámy, stodoly a dohlížeti na zlatníky a podezřelí, zdali jsou v noci doma. Nařízení jest ze 7. října 1784. R. 1811 byl purkmistrem Frant. Horák. R. 1819 byl vyloupen zdejší kostel a za čtyři neděle nalezeny ukradené věci. Kalich, pontifikál a jiné věci ve skrýši u Mohelského mlýna. Krádež provedli Syslové z Hartvíkovic. Roku 1844 obec půjčila Josefu Knotkovi, číslo 23, obnos 500 zl na 5% úrok. Roku 1846 obec půjčila Jakubu Skálovi, číslo 71, obnos 150 zl. na 5% úrok. Roku 1848 zastavili sedláci vykonávání roboty po druhé a též desátky. Následkem korunovace císaře Frant. Josefa II. Ale pravý odpis robot stal se skutkem roku 1851. Povinnost roboty byla v Mohelně tato: Staročtvrtníci robotovali 1½ dne s potahem týdně. Novočtvrtníci robotovali 3 dni práce pěší (nádenické). Po roce 1851 páni počali prodávati své právo robotní a ještě na zubožených lidech a poddaných vyssáli poslední krvavou krůpěj. Za výkup z robot brali výplatek od staročtvrtníků 126 zl. 38 kr., od novočtvrtníků 115 zl. 32 kr. Za desátek brali kněží 80 zl. stříbra. Téhož roku prodala obec les stojatý; za topráťku se platilo 2 zl. 30 kr., za opráťku pařezu se platilo 15 kr. Daň domovní z 1 domovního čísla 1 zl. Na rechtora 1 občan 3 kr., na kominíka 20 kr., na hutaře 6 kr., na vybavovací komisi z roboty a desátku 5 až 10 kr. Obec Senohradská připlácela na 2 hlídače u kostela v noci 9 zl. 39 kr. Obec Lhánice

platila na kominíka paušálně na rok 54 kr. Kladeruby 2 zl. 42 kr., Kramolín 2 zl. 42 kr. Roku 1850 přestaly vrchnosti vykonávati soudní a jiné záležitosti a byl zřízen vrchnostenský úřad. Tentýž rok byla zřízena národní stráž pod jménem národní garda, ale neosvědčila se, neb v roce 1851 byla již zrušena. Zřízen byl podkrajský úřad v Moravském Krumlově a soudní okres v Náměšti. Obec Lhánice patřila ještě do Mohelna. Purkmistrem byl Ondřej Matoušek, radní Jan Knotek. Obecní výbor skládal v kostele přísahu. Členové obecního výboru byli farář Polášek, Frant. Odvářka, Fr. Němec, Bílý František, Papoušek Frant., Fr. Horák, Jakub Kučera, Karel Pyjan a Fr. Němec. Obecní písař Augustin Růžička. Obecní výbor se usnesl 24. prosince, by se noční hlídka platila. Starosta měl ročně 40 zl., radní 20 zl. a členové výboru 6 zl. Obecní hostinec pronajal Jindřich Mohelský za 917 zl. 30 kr. Obecní příjem v roku 1850 byl 5001 zl. 53 kr. Purkmistr měl ročně 100 zl., radní 50 zl. a členové výboru 15 zl. Oučtovaný čili písař 200 zl. ročně. Výlohy kancelářské činily ročně 12 zl. Obec půjčila z přebytečných peněz Jakubu Kopečkovi dne 8. března 1000 zl. na 5% úrok. Obvodním lékařem byl jmenován Bernard Lechner. Roku 1851 obec prodala ve Skřipíně les na stojato, 7 čísel. Za utržené peníze za les koupila 6 černých plášťů soukenných, do kterých se odívali výboři při slavných službách Božích. Obci připadla vlastní honitba a byla vydražena za 60 zl. Zvolen byl první lesník Jan Karták a od doby té má obec svého lesníka. Roku 1852 počaly se zřizovati po okresích četnické stanice. Obec Mohelno dala příplatek na zřízení četnické stanice v Náměšti 5 zl. 45 kr. Obec dávala pro školu 8 sáhů dřeva. Učitelé dostávali každý 2 sáhy dřeva. Obecní písař 6 sáhů dřeva, pro obecní kancelář 4 sáhy dřeva. Obecní serbus, sluha 2 sáhy.

Myslivec Karták 3 sáhy, purkmistr půl sáhu. R. 1853 od nepaměti býval zvyk rozdělití mezi sousedy (ne domkáře) kus obecního lesa a každý zaplatil za to do obecní pokladny 1 zl. Toto jednání bylo domkářům nespravedlivé a proto podali na podkrajský úřad v Moravském Krumlově stížnosti, který toto bezpráví zakázal představenstvu obce. Lovčí hosté a sousedé pořádali ples v obecním hostinci. Měna v šajnech byla zrušena a zaveden stříbrný zlatník; tento se rovnal $2^1/_2$ zl. šajnu. 1 zl. šajnu měl 50 hr. stříbra. Obecní inventář byl tento: Radní dům č. 84, vinný sklep, obecní pastouška. Pole 45 jiter, 169 sáhů. Louky: 12 jiter 971 sáhů. Lesy vysoké 360 jiter, lesy nízké 71 jiter 1594 sáhy. Dále výroční trhy. Inventář cenných papírů, úpis číslo 989 na 100 zl. založeno z vyproštění domku a 10 zl. Půjčka z r. 1845 znějící na 160 zl. Půjčka Frant. Horáka 52 zl. Půjčka Frant. Říhy 100 zl. Roku 1854 byla subskripce na půjčku ve stříbře; každý čtvrtník musel dáti 120 zl; tato půjčka se splácela 50 roků. Obec nechala dělati od c. k. podkrajského úřadu katastrální mapy a výpis za obnos 43 zl. ve stříbře. Roku 1855 byla v Mohelně cholera od 7. června do 9. září, zemřelo 52 osob. Na poděkování, že cholera přestala, zřízeno sobotní požehnání a postaven kříž na městečku od Jurky číslo 107, bývalého radního. Obecnímu písaři zvýšilo se služné z 80 zl. na 100 zl. ročně. Dukovanskému myslivci za přehlížení lesů platilo se 8 zl. (Merlíčkovi). Krajské úřady byly znovu upravené a Mohelno připadlo pod Znojmo dne 28. dubna. Roku 1856 byla opět pronajata obecní honitba za 32 zl. náměšťské vrchnosti. Odhad obecního majetku byl proveden dne 6. ledna v celkové sumě 18887 zl. Téhož roku prodán obecní les na stojato, strženo 608 zl. 30 kr. Obecní pozemky se pronajaly dne 5. dubna za 131 zl. 30 kr. Za obdělání 1 sáhu dřeva platilo se nádeníkům

30 kr. Bylo zde kontrola od berního úřadu z Náměště a za prohlížení knih se platilo za 2 roky, totiž za ročník 1853—1855 celkem 8 zl. 52 kr. Dne 1. srpna pronajal obecní hostinec Karlu Mohelskému za 400 zl. ročně. Přistěhoval se do Mohelna Ferdinand Kvjatkovský, bral obvodní služné 100 zl. ročně. Roku 1857 dne 17. března vyšel oheň z domu číslo 120 Josefa Hoška, hrnčíře, následkem velkého povětří vyhořelo na Dlouhé ulici na horní straně 13 domů a na dolní 9 domů, celá Dlouhá ulice. Každý vyhořelý dostal od obce 20 stromů borových za 6 zl. Dne 8. října vyhořel dům číslo 141, patřící Františku Machálovi. Dne 23. října opět vyhořeli: Jakub Jílek, Tomáš Machát a Jan Říha. Rok byl tak suchý, že po celé léto ani nekáplo. U radnice se postavila kolna a stáje, kterouž stavbu provedl zednický mistr Kratochvíl z Ivančic za 1684 zl. stříbra. Roku 1858 nastala nová měna (minca), byly to bankovky 10 zl. a 1 zl. a rakouské dolary. Dne 11. ledna vyhořely stodoly Ondřeje Matouška číslo 27, dále 128, avšak hned na to dne 3. května vyhořelo 6 stodol a čísla 102, 103, 104, 105, 106 a 107. Roku 1858 opravila se obecní hospoda, neboť nevyhovovala, ana obec žádala zájezdný hostinec. Proto nechala radnici zvýšiti na jedno poschodí, dáti schody a postaviti pohostinnou světnici, která byla mimo sál nad žundrem a od té doby má radnice žundr.

Roku 1859 vypovědělo Rakousko válku Sardinii dne 28. dubna a Francii. K patriotickým účelům obec dala eráru 200 zl. na kup koní. Tentýž rok byla dohotovena silnice z Kladerub ku silnici vedoucí z Mohelna přes Skřipinu a byl postaven ve Skřipině dřevěný most. Válka s Francií a Sardinií byla po málo bitvách zakončena, dne 24. června přikročeno k mírov. jednání, které bylo dne 17. července definitivně ujednáno. Roku 1860 byl purkmistr Andreas Matoušek,

měl služného 42 zl. ročně; bylo 7 členů obecního výboru a každý měl ročně 6 zl. 30 kr. Obvodní lékař měl 105 zl. ročně. Obecní písař též 105 zl. Učitel Karel Dusík měl 137 zl. 90 kr. ročně, obecní lesník 63 zl. ročně. Obecní serbus Knolek 30 zl. ročně a za natahování hodin na kostele mimořádně 7 zl. 50 kr. Roku 1861 byl starostou Pavel Vondra, kupec, radní Jan Šidlo; při volbě nového starosty dalo se z obecních peněz na použití (propití) výborům 42 zl. Na náklad obce byly postaveny 2 kříže, 1 v Červenicích, druhý ve Vodavcích. Opraven hřbitov od Františka Odvářky za 236 zl. Obecnímu písaři zvýšen plat ze 105 na 125 zl. ročně. Roku 1862 hrozné tání ledu na Jihlavce v Ivančicích a Dol. Kounicích, sebrala s ledovými kromí 120 domů. Roku 1863 následkem velkého sucha nebylo vůbec sena, a jen málo obilí; mlynáři neměli žádné mletí. Řeky Jihlavka a Oslavka úplně vyschly. Mleči přijížděli sem do okolních mlýnů z daleka a pro málo vody a nával mletí museli koně pást a čekali na semletí obilí až 3 neděle. Vyhořel dům číslo 136, který měl Josef Jurka. Roku 1864 obec ztratila pastviny, které do toho roku patřily obci. Velkostatek se domohl společného práva na pasení a dokázal, že prý tam také násávali dobytek a ovce. Zemským výborem ustanoven školní a kostelní patronát. Starostou byl Josef Šebesta, radní Josef Horák ze Lhánic, výboři Josef Tkaný, mlynář Mohelský, Karel Kašpar II. radní číslo 117. Zemřel farář Poláček. Obecní výbor dostal za nešení mrtvoly p. Poláčka na propití 16 zl. Roku 1866 dne 23. května byl tak veliký mráz, že led byl do rána na prst tlustý. Vypukla válka s Pruskem a Italií; dne 13. července přitáhli Prušáci do Mohelna, obec jim musela dáti kontribuci: 200 mír ovsa, 300 bochníků chleba, 2 centy krup, ½ centu soli, 6 centů pšeničné mouky, kterou daroval papír-

ník Loss, 2 klobouky cukru a 8 mázů rumu. R. 1853 byl obecní inventář tento: Radní dům číslo 84., vinný sklep, obecní pastouška. Pole 45 jiter 169 sáhů. Louky 12 jiter 971 sáhů. Zahrady 381 sáhů. Pastviny 302 jiter 774 sáhů. Lesy vysoké 360 jiter, lesy nízké 71 jiter 1594 sáhů a výroční trhy. A předešlé úpisy tak, že majetek byl nezlenčen. Roku 1868 byl zvolen obecním písařem František Němec. Dne 18. února zemřel obecní písař Augustin Růžička; za donešení rakve s mrtvým dala obec na použití výborům 6 zl. 98 kr. Dráha jezdila jen z Brna do Tečic a platilo se 5 zl. za osobu. Roku 1870 obec platila na postavení školy obecních přirážek 58 zl. 75 kr. z obecní pokladny, aby poplatníci nemuseli platiti přirážek. Roku 1871 byl starostou Josef Záměta, radní Frant. Matoušek. R. 1873 povolena trojtřídní obecná škola v Mohelně. R. 1846 bylo na celém panství náměšťském v Mohelně, v Náměšti a ve Velké Byteši řemeslníků a živnostníků všech 396 a sice: 2 sládci, 5 palíren, 5 hostinců, 17 řezníků, 11 bednářů, 2 sklenáři, 4 pálenící cihel a vápna, 4 zámečníci, 23 mlýnů, 24 pil na desky, 46 krejčích, 52 ševců, 13 stolařů, 49 kovářů, 3 koželuzi, 6 sedlářů, 3 barvíři, 12 kolářů, 18 kamnařů, 2 hodináři, 5 provazníků, 8 kožešníků, 3 koželuzi, 3 rukavičkáři, 53 tkalců, 3 tesařští mistři. Mohelno mělo r. 1848 147 domů a 846 obyvatel, 450 mužů a 431 ženských. Hospodářství 1186 joch (Schvoj). Roku 1898 dne 10. září byla zavražděna císařovna Alžběta z nařízení dvorní kamarily, která se usnesla za každou cenu se jí zbaviti. Roku 1893 dne 30. ledna zastřelil se korunní princ Rudolf Habsburk v Meyerlingu u Vídně na svém loveckém zámku se svojí milou Marií, baronesou Večeřovou, protože mu otec František Josef nechtěl dovoliti rozvod s jeho nenáviděnou chotí Štěpánkou, která se mu stala odpornou pro podezřívání z nevěry.

Roku 1868 nastoupil službu obecního tajemníka na obci František Němec, rolník, číslo 107 z Mohelna s ročním služným 180 zl. a bezplatné užívání pole u Jezera a padělku, louku a jiné naturalie. Roku 1888 obdržel službu nově zvolený obecní tajemník Jan Kostelník; nastoupil s týmléž platem jako jeho předchůdce, který zemřel. Starostou byl Josef Hošek, čís. 39. a radní Karel Ostrý. Dopis podkrajského úřadu v Mor. Krumlově ze dne 18. února 1855, kde se představenstvu obce nařizuje výstraha z přinesených privilegií z roku 1791 až 1881, které obec Mohelno nepředložila, ale jeden je udal, že takových žádné pravidlo neb vybírání peněžitých platů jarmarečních není, zač tedy představ. obce vyzývám peněžní povolení k vybírání tohoto platu ze stánku u cís. král. vrchního úřadu v Náměšti, zvláštní kolkovanou žádost podali a při tom žádného přemrštěného platu ze stánku u c. k. vrchního úřadu nevybírali, o kterém obsahu se už, aby se platy za stánky nevybíraly, neb se v okolních osadách nevybírají. V Mor. Krumlově, dne 27. dubna 1885 podkrajský Vlczek.

Na chudobný špitál připadá za ten čas od 1. března 1843 až do posledního března 1844 na obec Mohelno 22 zl 48 kr., kteréž peníze do 8 dnů do kontribučenské pokladny odvedeny býti musejí. V Náměšti 30. září 1844. Kontribuční Böhm.

Obec Mohelno dle nařízení hlavního krajského přispívá na brněnský dům, co ti luláci jsou, pro celé panství na rok 18 zl 49 kr., které peníze do kontribučenské kasy odvedeny býti musejí. V Náměšti 30. září 1846. Obdržel 21. března 1846 Dočekal. Roku 1742 dne 17. srpna byly tyto ceny: žejdlík mléka 12 kr., 1 funt koňského masa 15 kr., žejdlík soli 24 kr., funt hovězího masa 2 až 3 zl, zajíc 4 zl, husa 9 až 10 zl, kopa vajec 15 zl, strich mouky 20 zl, kráva 200 zl

vůl 500 zl. To byla veliká drahota, jakou před tím nikdo nepamatoval a byla veliká bída, jaké není paměti. Rok 1821. Selské povstání proti robotě. Tento rok bylo první selská vzpora proti robotám. Přes opravy a snahy Marie Terezie a jejího syna Josefa II. byl selský lid v poddanství přetížen daněmi a ač si rolníci stěžovali, nebylo to nic platné; stížnosti úřady krajské zadržovaly, aby se panovník nedověděl o násilnostech velkostatkářů; pro nesnesitelnost břemen připadlo několik rolníků na myšlenku pomoci si sami, ani soudili, že dle úpravy pozemkové daně něco se státi musí. I obec Mohelno se vzepřela proti robotě. Nesprávnostmi rozbouřený lid se postavil na odpor, počaly se konati schůze v lesích a zavazovali se přísahou, že robotovati nebudou, a kdyby některý šel robotovati, budou mu statky zapáleny, čímž byli vyzváni všichni k odporu proti robotě. Dne 21., 22. a 23. března 1821 konali schůze na tajných místech bez překážky. V Rudlicích u Znojma bylo celé okolí zúčastněno a také vyslanci sedláků prohlásili, že více robotovati nebudou. Moravský místodržitel hrabě Mitrovský byl proti pánům bezmocný, neb věděl, že ve Vídni u dvora nic nespraví. A zvláště se vyznamenal Jindřich Haugwitz, který byl největší násilník selského lidu. Zažádal o potrestání. Nejvíce se bránili obce Koněšín a Studenec. Kněží hlásili na všech okresích, aby lid dával císaři, bohu, pánům co jim patří, hrozili peklem a věčným zatracením. Krajské úřady nařídily, aby lid byl násilím donucen k robotě. Dne 9. dubna 1821 přijel krajský komisař Linhard s generálem Fleischrem, s vojskem obsadili Náměšťsko, ale lid se poddati nechtěl. Kdo se proti postavil, byl vojskem byt holí. Někteří byli spoutáni okovy a uvězněni v Brně na Špilberku a ostatní se poddali. Z Mohelna občan Horký Frant. byl též donucen holí k robotě. Ostatní se všichni

vzdali odporu — jako při všem v Mohelně. Avšak až roku 1848 lid zbaven roboty. Tedy se ještě dlouho trápili. Roku 1842 byl obecním písařem v Mohelně Jiří Padrla a starostou Frant. Kašpar, čís. 117. Tito úřadovali jen německy. Roku 1848 zastavili sedláci po novém roce opět robotu. Následkem korunovace císaře Frant. Jos. I., ale úplné odepsání robot stalo se skutkem teprv 1851. Roboty se v Mohelně vykonávaly: Staročtvrtníci robotovali 1 a půl dne s potahem týdně. Novočtvrtníci 3 dne pěší roboty. Roku 1850 byly domy v Mohelně obydlené takto; číslo 1 dvůr, číslo 2 panská palírna, č. 3 Oslatek Josef, č. 4 Šibral, 5 Jindřich Mohelský, 6 Jan Švec, 7 Bílý František, 8 Kopeček Jan, 9 Knotek Frant., 18 Žák Frant., 19 Brázda Karel, 20 Přibyl Ant., 21 Kostelník Jan, 22 Staněk Antonín, 23 Sobotka Josef, 24 Nováček František, 25 Hošek Karel, 26 Tkaný Bedřich, 27 Hošek Jakub, 28 Horák Jakub, 29 Hošek Ondřej, 30 Hošek Jakub, 31 Holý František, 32 Zelníček Josef, 33 Hošek Ondřej, 34 Nováček Josef, 35 Odvářka Tomáš, 36 Němec Frant., 37 Hort Frant., 38 Stejskal Frant., 39 Hošek Josef, 40 Horák Jabub, 41 Soukup Jan, 53 Kašpar Fr., 34 Horák Jos., 55 Šídlo, 36 Horák Frant., 58 Kryška Jan, 59 Hošek Jan, 60 Říha Frant. Majitelé ostatních čísel domovních v tomto roce nelze zjistiti. Mohelno dle ubytovacích soupisů roku 1851 jsou dne 4. září: 1 dědici Haugwizovi, 2 vinopalna, 3 Oslatek Frant., 4 Oslatek Josef, 5 Jindřich Mohelský, 6 Švec Jan, 7 Bílý František, 8 Kopeček Jan, 9 Knotek Frant., 10 obecní pastouška, 11 Ráčil Josef, 12 Šídlo Josef, 13 Remiš Josef, 14 Mikulášek Jan, 15 Juřica Frant., 16 Tvrzník Franz., 17 Žák Fr., 18 Žák Fr., 19 Brázda Fr., 20 Přibyl Antonín, 21 Kostelník Jan, 22 Staněk Antonín, 23 Sobotka Josef, 24 Nováček Fr., 25 Hošek Karel, 26 Rouchovanský Fr., 27 Hošek Jakub,, 28 Horák Jos., 29 Hošek Ondřej,

30 Jašek Jan, 31 Holý František, 32 Želníček Josef, 33 Hošek Ondřej, 34 Nováček Josef, 35 Odvářka Tomáš, 36 Neměc Frant,, 37 Hort František, 38 Slejskal Fr., 39 Hošek Josef, 40 Soukop František, 41 Horák Jakub, 42 Dokulil František, 43 Konečný Karel, 44 Povolný František,, 45 Šibral Josef, 46 Burian Jan, 47 Chylka Jan, 48 Pokoj Vojtěch, 49 Sejbal Josef, 50 Dobrovolný Martin, 51 Sejkora Karel, 52 Polášek Josef, 53 Kašpar František, 54 Horák Josef, 55 Horák František, 56 Jurka Karel, 58 Jan Kryška, 59 Hošek Jan, 60 Palata Jan, 61 Růžička Josef, 62 Burian František, 63 Říha Jan, 64 Růžička Jakub, 65 Hošek Jan, 66 Vodička Václav, 67 Maša František, 68 Ostrý Jan, 69 Hošek Anton, 70 Šidlo Jan, 71 Skála Jakub, 72 Ostrý František, 73 Kotoul František, 74 Kopová vdova, 75 Kraus František, 76 Šibral Antonín, 77 Menda Ignác, 78 Chyba Fr. 79 Knotek Antonín, 80 Svoboda František, 81 Lazar Antonín, 82 Šibral Jan, 83 Beránek Vincenc, 84 obec. radnice, 85 Kocourek Jakub, 86 Horák Matěj, 87 Žák Antonín, 89 fara, Staněk Jan hostinec, 90 Macek Jan, 91 Neruda Frant., 92 Maršálek Antonín, 93 Papoušek Fr., 94 Šídlová vdova, 95 Sobotka Karel, 96 Šišula Antonín, 97 Suchý Karel, 98 Foltýn Jan, 99 Šídlo Fr., 100 Horák Fr., 101 Matoušek František, 102 Janáček František, 103 Eleáš Jan, 104 Břinek Cyril, 105 Chylka Jan, 106 Horký Leopold, 107 Knotek Jan, 108 Chytka Anton, 109 Pražák August, 110 Jílek Jakub, 111 Novolný Fr., 112 Dobrovolný vdova, 113 Odvářka František, 114 Horký Josef, 115 Mohelský Karel, 116 Šebesta Josef, 117 Vostrý Karel, 118 Brázda Vdova, 119 Hlavatý Tomáš, 120 Hošek Josef, 121 Horký Josef, 122 Nováček Anton, 123 Kučera Josef, 124 Němec František, 125 Slaněk Václav, 126 Holý František, 127 Chmelíček Frališek, 128 Matoušek Ondřej, 129 Juránek Václav, 130 Rybníček Jan, 131 Ostrý Karel,

132 Kučer Jakub, 133 Knotek Karel, 134 Tkaný Josef, 135 Loss papírna, 136 Jurka Josef, 137 Nováček vdova, 138 Janáček kamnář, 139 Starosta František, 140 Hort Jan, 141 Machát František, 142 Machát Jan, 143 Hanzl Jan, 144 Šidlo Jan, 145 Franěk František, 146 Říha Jan, 147 Jindra Jan, 148 Neruda Martin, 149 Žák Jan, 150 Bruža Jakub, 151 škola, 152 Šišula Karel, 135 Janáček Jan, 154 Kerndl Vilém.

Počet pokojů důstojnických byl 6, počet komor 149, obydlí pro muže 227, chlévů pro koně 85. Dle soupisu podpis Brodský, podkrajský v Mor. Krumlově 1850. Kvitance na půjčku ve stříbře, úroky od 1. února do 31. července 1869. Podepsaný starosta obce Mohelna na půjčku National lehus obligation 1. Februar 1856 n 31797 znějící na 1100 zl., skrz berní úřad v Náměšti dnešního dne hotově obdržel, což potvrzuji v Mohelně roku 1869 Josef Šebesta, starosta; kvitance jest německá. Další smlouva německá mezi obcí Mohelnou a panstvím Náměšť na pronájem honitby od 1. března 1863 do 28. února 1869 na šest po sobě plynoucích roků za 124 zl. Jan Šidlo, starosta, Jan Burian, radní. Vondra, výbor. Roku 1873 platili mohelští řemeslníci tyto daně: dle katastru berního: čís. 13 Remiš Josef 2 zl. 95 kr., Franěk Frant. kovář 2 zl. 59 kr., Koníková Julie 5·19, Tesař Josef, kovář 2·59, Břínek Václav, kolář 2 zl. kr., Hošek Karel, hrnčíř 2 zl. 59 kr., Beránek Vincenc, stolař 5 zl. 18 kr., Prager Leopold, obchodník 8 zl., Tkaný Josef, mlynář, 15 zl., Pokoj Frant., krejčí 2 zl. 59 kr., Bílý Frant. 2 zl. 15 kr., Holý Josef, kovář 2 zl. 59 kr., Bruža Karel, obuvník 2 zl. 59 kr., Chytka Antonín 2 zl. 59 kr., Burian Frant, 2 zl. 59 kr., Zigeš Frant. 2 zl. 59 kr., Sejbal Josef, obuvnik 2 zl. 59 kr., Jan Burian 2 zl. 59 kr., Vondra Kateřina, obchod 10 zl., Kaloun Karel, mlynář 2 zl. 59 kr., Eduard Neuer, řezník a hostinský 2 zl. 59 kr., Neruda Karel, krejčí

2 zl. 59 kr., Slumer, nájemce dvoru a lihovaru 38 zl. 90 kr., Leopold Prager 8 zl. 83 kr., Kostelník Jakub, pekař 5 zl. 29 kr., Říha Jan, kolář 5 zl. 28 1/2 kr., Pospíchal Josef, kožešník 2 zl. 95 kr., Papoušek Antonín, krejčí 5 zl. 28 1/2 kr., Kerndl Vincenc, bednář 2 zl. 70 kr., Mohelský Jan 40 zl. 58 kr., Hortl Fridrich, stolař 5 zl. 28 kr. Neuer Eduard 2 zl. 54 kr., Senský Josef, obchod a tkalcovství 21 zl. 16 kr., König Julie, obchod 5 zl. 39 kr., Tesař Josef, kovář 2 zl. 64 kr., Kateřina Vondra 19 zl. 74 kr.

Seznam daní z r. 1858. Daně pozemkové v Mohelně: Jan Oslatek 15 zl. 52 kr., Josef Oslatek 14 zl. 30 kr., Jindřich Mohelský čís. 5 14 zl. 40 kr., Jan Švec čís. 6 17 zl., Frant. Bílý 19 zl. 3 kr., čís. 8 Karel Hošek 14 zl. 27 kr., čís. 9 Josef Horák 14 zl. 27 kr., čís. 18 Kašpar Nováček 14 zl. 43 kr., čís. 19 Bárta Brázda 15 zl. 46 kr. čís. 20 Přibyl 32 zl. 1 kr., čís. 21 Filip Kostelník 15 zl. 6 kr., čís. 22 Martin Staněk 17 zl. 5 kr., čís. 23 Josef Sobotka 14 zl. 56 kr., čís. 24 Franz Nováček 13 zl. 38 kr., čís. 26 Tomáš Šibral 15 zl. 26 kr., čís. 27 Jakub Hošek 16 zl. 51 kr., čís. 28 Josef Horák 16 zl. 58 kr., čís. 29 Andres Hošek 16 zl. 45 kr., čís. 30 Jakub Jašek 16 zl. 38 kr., čís, 31 Franz Holý 18 zl. 1 kr., čís 34 Josef Nováček 17 zl. 1 kr., čís. 35 Tomáš Odvířka 18 zl. 40 kr.. čís. 36 Frant. Blažek 17 zl. 34 kr., čís. 37 Fr. Hort 17 zl. 24 kr., čís. 38 Jakub Novotný 15 zl. 3 kr., čís. 39 Josef Hošek 16 zl. 19 kr., čís. 40 Soukup 18 zl. 7 kr., čís. 41 Andres Horák 19 zl. 7 kr., čís. 53 Frant. Kašpar 15 zl. 42 kr., čís. 54 Andres Horák 15 zl. 33 kr., čís. 55 Josef Šidlo 15 zl. 10 kr., čís. 56 Franz Horák 18 zl. 33 kr., čís. 58 Jan Kryška 15 zl. 49 kr., čís. 59 Matěj Hošek 14 zl. 24 kr., čís. 63 Fr. Říha 16 zl. 41 kr., čís. 64 Matěj Růžička 17 zl. 17 kr., čís. 67 Fr. Tkaný 16 zl. 38 kr., čís. 68 Jan Ostrý 19 zl. 9 kr., čís. 69 Anton Hošek 15 zl. 16 kr., čís. 70 Jan

Sídlo 15 zl. 35 kr., čís. 71 Jakub Skála 16 zl. 55 kr., čís. 82 Franz Šibral 15 zl. 3 kr., čís. 86 Matěj Horák 17 zl. 18 kr., čís. 87 Josef Žák 15 zl. 26 kr., čís. 90 Karel Koloul 15 zl. 49 kr., čís. 92 Antonín Maršálek 16 zl. 15 kr., čís. 94 Fr. Sídlo 15 zl., čís. 95 Franc Vrána 14 zl. 34 kr., čís. 96 Franc Šišula 14 zl. 46 kr., čís. 101 Fr. Růžička 13 zl. 54 kr., čís. 102 Janáček 14 zl. 20 kr., čís. 105 Chytka 14 zl. 40 kr., čís. 106 Filip Horký 17 zl. 57 kr., čís. 107 Jurka 19 zl. 49 kr., čís. 113 Fr. Odvářka 15 zl., čís. 114 Josef Horký 14 zl. 14 kr., čís. 115 Karel Mohelský 14 zl. 43 kr., čís. 116 Fr. Šebesta 14 zl. 4 kr., čís. 117 Jan Machát 16 zl. 46 kr., čís. 118 Karel Brázda 14 zl. 46 kr., čís. 119 Jan Šebesta 15 zl., čís. 120 Frant. Přibyl 15 zl. 42 kr., čís. 121 Josef Horký 17 zl. 34 kr., čís. 122 Anton Nováček 16 zl. 22 kr., čís. 123 Fr. Brázda 15 zl. 13 kr., čís. 124 Franc Němec 17 zl. 50 kr., čís. 125 Vencl Slaněk 18 zl. 10 kr., čís. 126 vdova Holá 17 zl. 27 kr., čís. 127 Fr. Chmelíček 16 zl. 53 kr., čís. 128 Andres Matoušek 16 zl. 55 kr., čís. 129 Jakub Holý 16 zl. 55 kr., čís. 130 Jan Rybníček 17 zl. 8 kr., čís. 132 vdova Vyskočilová, čís. 133 Anton Maršálek 17 zl. 50 kr. Tolik bylo čtvrtlánů v Mohelně.

Tak zvaní achtelníci (osminu lánu) Jakub Kocourek číslo 85 platil 7 zl. 53 kr., čís. 93 Frant. Papoušek 9 zl., 45 kr., čís. 57 Matěj Růžička 6 zl. 21 kr., čís. 60 Venzl Palata, čís. 61 Josef Růžička, čís. 66 Franc Knotek, čís. 97 Karel Suchý. Domkáři bez polí čís. 12 Josef Sídlo, čís. 14 Josef Růžička, čís. 15 vdova Chmelíčková, čís. 42 Frant. Dokulil, čís. 43 Josef Koloul, čís. 48 Tomáš Kryška, čís. 51 Karel Sýkora, čís. 75 Jan Švec, čís. 76 Anton Šibral, čís. 80 Franz Svoboda, čís. 83 FR Neruda, Josef Šibral čís. 91, Franz Neruda čís. 104, Cyril Břínek čís. 138, Venzl Janeček čís. 139, Josef Suchý čís. 141, Franz Machát čís. 142, Jakub Hošek čís. 145

Jan Říha čís. 147, Jan Jindra. Tyto domky platily 40 kr. domovní daně ročně ve stříbře. Roku 1838 poplatky jednotlivých rolníků a jejich povinnosti obci za dříví a různé: Jan Oslatek platil obci za borovou oprátku číslo lesa) 2 zl., za pařezy 12 kr., za druhou oprátku 2 zl. a za pařezy opět 12 kr., za tři prodané borovice u Kláskové stezky 19 zl. 30 kr., na hutaře 6 kr.

Urzední solarimu.

Kašpar Nováček, pulkmistr, 35 scheinu, 14 stříbra. Andres Horák 15 scheinu, 14 zl. stříbra (dva radní) Konšel Karel Kotoul 6 šajnu, 2 zl. 24 stříbra. Franc Žák, rovněž Jan Ostrý, Martin Stanich dtto, Franz Šídlo dtto, Josef Horák dtto, Franz Bílý, hospodář. Filip Kostelník 16 zl. šajn. Martin Růžička dtto, Franz Mrna starší, rychtář 16 zl., mladší Andres Maloušek. Písařovi patří celoroční solarimu 200 šajnu 80 zl. stříbra, školnímu učiteli patří 31 zl. Od natahování hodin 12 zl. šajnu, servusovi 7 zl. stříbra. Obecnímu hajnému 7 zl. stříbra. Dvěma hlásným Josefu Růžičkovi a Františku Novotnému, polnímu hutařovi Janáčkovi 8 zl. stříbra, Hutařovi na vinohradech Josefu Šídlovi od vinohradu jednoho 5 šajnu 2 koláče. Pastýřům za selata à 12 kr., od služby býka 15 šajnů. Mimo příjem obecních peněz. Kramolín Hutař 1000 cihel 11 šajnů. Prachař, Johan, Zelníček 1000 cihel 11 šajnů 30 kr. Josef Zelníček 400 cihel 4/48. Josef Hošek 300 3/36 a jiní. Zde jest patrno, že obec měla cihelnu ve vlastní režii. Extra příjem 1839. Karel Mohelský, pacht z vinného šenku 106 šajnů. Vydání obecních peněz listopad 1837. Stirzem nádeníkům od loňska 12 dní à 30 grošů šajnů. Antonínovi Maršálkovi za 2 kominářské žebříky 1·40 grošů šajnů. Kupcovi za 15 kusů hřebíků 1·40 grošů.

Od nošení obecního dříví do radhouza nádeníkům 1·03 groše. Náměšlskému poslovi skrz obec Senohradskou. Titul pana vrchního. Almužna na pohořelé z dědiny Opalova 15 grošů. Bylešskému poslovi od cesty skrze stěhování nového písaře Jiříka Padrty, za večeři, snídani 1·30 gr. Za přistěhování nového písaře 2 zl. 48 ve stříbře. Josefu Kotolovi dalo se od 1500 kusů cihel 2 zl. 30 kr., za 1000 kusů 3 zl. 45 šajnů a neb 1 zl. 35 kr. ve stříbře. Jos. Losovi, papírníku za 3 knihy papíru (velký kancel.) à 30 kr. a za 25 knih velký kancel. à 21 kr. Pulkmistrovi za cestu k Excel. pánovi 30 grošů. Johanu Ostrýmu s rychtářem za cestu do Náměště 54 kr. stříbra. Na pojištění ratlioza se vyplatilo 6 zl. 55 kr. Myslivcovi Kladerubskému se vyplatilo za vartování lesa 2 šajny, od dělání 28 sáhů dříví à 54 grošů, šajnů jest 22 šajnů 24 grošů, za 3 štětky na bílení ratlioza à 1·15 grošů čili 130 kr. stříbra. Antonín Maršálek dovezl 2 krát písku 16 kr. stříbra. Od dovezení obecního dříví 28 sáhů Kašparu Nováčkovi, pulkmistru 5 sáhů. Filip Kostelník, obecní hospodář, 3 sáhy, Jos. Horák a konšelé 3 sáhy, Andres Horák 3 sáhy, Jan Ostrý 3 sáhy, Karel Kotoul 3 sáhy, Andres Matoušek 3 sáhy, Vincenc Mrňa 3 sáhy, od jednoho sáhu 48 kr. Za 2 putynky a vandličku 17 kr. šajnů, za bleistift 5 kr. stříbra, za sigllack 14 kr. stříbra. Od dělání cihel 19.500 à 5 šajnů jest 47 grošů stříbra neb 19 zl. ve stříbře, 11.800 křidlice na ratlioz 59 šajnů neb 23 zl. 36 kr. ve stříbře. Od správy špičáku 1 kr. stříbra. Za kování 3 oken 30 kr. stříbra, za 4 nové panty a háky a 16 hřebíků 25 kr. stříbra. Za dvířka ke sporáku 42 kr., za svorník k obecnímu vozu 30 kr. Za truhlu pro nalezenou utopenou. Nejvíce položek jest však za cesty pulkmistra a rychtáře do Náměště. V tomto vydání není součtu, jen pokračováno ve vydání.

Vydání obecních peněz 1839.

Od papírníka za papír 2 knihy (velký kancel.) a 30 kr. 136 šajnů. Pulkmistrovi za cestu s obecními účty do Náměště a od prohlížení lesa panu myslivcovi 9'40 grošů šajnů. Sousedům od prohlížení lesa s myslivcem (8 sousedů) 4 šajny. Přitálování těchto numer při licitaci 84, 30 a 42 šajnů. Panu lechtorovi od loňského roku zapomenulo od novoroční mše 2 šajny. Dále Gwitung przes 12 rensk. 30 kr. stříbra, to jest dvanáct rýnských a třicet krejcarů stříbra, které já od 1. máje až do 31. července roku 1850 od městečka Mohelna z obecné kasy za čtvrt roku obdržel.

Mohelno dne 28. března 1850. Bernard Lechner, lékař. V roku 1839 bylo v obci 89 rolníků. R. 1835 dne 28. června vyšel oheň z čísla 65, vyhořelo 73 domů, kostel, škola, fara, radnice a veliký zvon pukl; roku 1819 koupeny damaškové korouhvičky za 140 zl. 27 kr. Na zaplacení těchto prodala obec kus lesa. Roku 1820 koupil zdejší občan Antonín Hruška křížovou cestu za 210 zl. R. 1597 byl rychtářem Václav Čáda, zvolen na den obělování Panny Marie. R. 1599 prodal svůj grunt Vávra Smoťlák. Roku 1632 Martin Kocáb koupil podsedek od Kohouta. Roku 1710 dne 13. februara stalo se přátelské porovnání mezi Jakubem Kodantem a jeho manželkou a otce Havla Staňka vedle obecního ratlioze. Dále jsou obecní záznamy, registra obnovená za purkmistra Blažeje Šandery, Jana Přibila, Tomáše Holýho, Bartoně Fraňka, Tomáše Boudnýho a Karla Jaška za horních, Havla Švoma, Mikuláše Hoška, za písaře Jana Kašpara Mendla dne 13. prosince 1731 za purkmistra Václava Čády, Jakuba Koláře a bratří jejich a za horného Jarolima Kožušníka, za písaře Nikodema Kotrby. Registra tato byla opravena dvakráte. Roku 1713 byl v Mohelně farář František Kostelník.

Dražební protokol pronájmu obecního hostince roku 1869. Obecní hostinec pronajal Leopold a Josefa Taschmaier; tito žádají hned po nájmu o slevu z nájemného 501 zl. ročně, následkem čehož se představenstvo usnáší jim slevili na 300 zl. dočasně do posledního září 1869 a po uplynulém čase dle náhledu představenstva. Josef Šebesta, starosta, Jiří Loss, výbor. Protokol z 10. května r. 1869. Obec Mohelská má u prachaře Antonína Zelníčka v Dukovanech pohledávku od 7. ledna 1868 obnos 177 zl., kteréž jako nájemná cena od roku 1862 a 17. března 1869 exekučně mobilární dražbou vymohla, avšak víc pohledávky, která se circa na 1.500 zl. rak. čísla páčí a vzadu stojí a na naše fantování a suprfantování se nejisté zdá. Načež p. Max Bauer z Krumlova tuto pohledávku v cestě cese převzíti chce, tak splnomocňuje celý výbor obce zastupitelstvo tuto pohledávku 177 zl. 25 kr. cese jemu, ale bez jakéhokoliv závazku stran vymožení tohoto dluhu odprodali; kupní cena, kterou p. Max Bauer za tuto pohledávku zaplatí: hotově vyplatí 105 zl., kterážto poslední do obecní pokladnice složena byla; protokol se podepsal a uzavřel. Josef Šebesta, starosta, Jiří Loss, Josef Kovařík, Karel Ostrý, výboři.

Vyjádření z roku 1863 dne 23. března, kterým my podepsaní stvrzujeme, že jsme od celé obce Mohelské, t. j. od našich údů obce zvoleni za splnomocníky k zastávání při c. k. komisi Moravské, vybavující komisí na obecní pasuňky proti velkostatku Náměšťského za mapy, cesty a zaneprázdnění našeho hospodářství žádali slušnou mzdu, při které žádosti se nám řeklo: každému denní cestu 80 kr. r. č. a pak za celý čas každému 10 zl. od obce vyplatiti; kdyby ale představenstvo a obecní výbor skrz tyto výlohy nějaké nesnáze trpěli měl, tak my splnomocní se na každého místě

advokát a obecní úřad, víme, zaplatí jemu, což my na důkaz tohoto vyjádření svými podpisy stvrzujeme. V Mohelně 23. března 1863 podepsaní Antonín Maršálek, Franz Horák, Leopold Horký, Johan Knotek, Antonín Přibyl. Roku 1768 bylo o 2. hod. v noci zemětřesení v celém okolí, které trvalo 2 minuty. Roku 1647 byli zde Švédové, kteří táhli do Jihlavy. Roku 1522 patřil Rabštejn Ctiboru Žerutskému z Hoféřic. Roku 1459 patřil Únanov u Znojma Hynku z Kunštátu a na Mohelně. Roku 1405 Sokol z Lamberka táhl do Polska; pak byl znojemským kastelánem, avšak po krátké době počali okolní loupeživí rytíři v čele s Hynkem z Kunštátu, pánem z Rabštejna, přepadali hrady svých odpůrců a odvlekli majitele těchto do Znojma, kteří se museli vykupovati; byli to přátelé (Rakous). Sokol z Lamberka opustil Znojmo a odcestoval se svým vojskem do Polska. Tu hned přešlo Znojemské občanstvo na stranu markr. Jodorka, který nechal 70 přívrženců Sokolových pověsiti a Hynek z Kunštátu, hejtman a purkrabí byl odsouzen k smrti provazem a 12 jiných přívrženců jeho mečem popraviti dal, mezi kterými byl též Petr Vorašický z Paběnic. Na paměť toho stojí dosud osmihranná věž strážní, která se dosud lupičská nazývá. Tyto spisy, které se týkají jmenovaných, netýkají se však loupeží, ale více méně odměn za zradu vůkolních hradů klášterních, které jmenovaní napadali a jen tímto se dělí náhledy a těžko správnost dokazovati, a poněvadž se mstili jednou ti a po druhé jiní. Na příklad, když oblehl Matyáš Uherský Znojmo a okolí, pobral statky nekatolíkům a dával jiným na př. Konice, Medlice, Rakvice, Kínice, Přeskač, Tavíkovice, Plenkovice, Mohelno, Prač a Dolní Ves. Roku 1542 oblehli Turci Znojmo a celé okolí, což vše zničili a Znojmo 1697 teprv bylo obnoveno. Roku 1570 zuřil v okolí hrozný mor. Roku 1442 král Matyáš přišel

s velikým vojskem a obsadil celé Znojemsko. Tu se měšťané přidali ku Matyáši a šli proti králi Jiřímu. Celé okolí bylo vojsky Matyáše zpustošeno. A pak Znojmo upraveno a obnoveno v roku 1697. Dle Pešiny se tvrdí, že hrad Znojemský již stál v roku 947 po Kr. a praví, že bylo Znojmo napadeno od Uhrů, až král Boleslav o 2 roky později Uhry porazil a zvolil svého učitele Margvarda za purkrabího a tento jest dle zápisků jmenován ještě 1054. 70 roků nebylo řeči o znojemském hradu a místo Znojma byl hrad Bytov. Až po vítězství Čechů roku 1201—1220 byl komoří a purkrabí Ben, 1226 Vrš. Dle odevzdací listiny krále Otakara II. klášteru Bruku. Roku 1547 povstalo vojsko české a moravské proti manifestu Rudolfově, poněvadž měli bojovati proti Sasům a jako velitel spojených vojsk českomoravských byl zvolen Kašpar Pflug z Rabštejna. Největší utiskování občanů Mohelských bylo za pánů z Wartenburku až do potvrzení privilegií, která tito páni nechtěli uznati a pohrdali s nimi. Dle kronikáře Petra Zbraslavského po zničení Ivančic a zeměpanské tvrze v Senoradech táhli Kumané k Mohelnu a kdo se nespasil útěkem, byl zavražděn. Roku 1312 (Dle starého letopisce na straně 163) stál strich žita 2½ groše, 14 vojec za 1 penízek, 20 herinkov za 7 peněz. Štrich ovsa 3 groše malé, věrtel piva 7 grošů. Žejdlík malvazi 6 peněz, starého uherského vína 4 peníze, 60 krav 100 grošů, 100 ovcí za 1 kopu grošů. Kamen vlny 15 grošů. Postav sukna žitavského 7—8 grošů (postav na oblek) 1 loket sukna hrubého 7 peněz. Strich hrachu 4 groše. Velká husce chleba za 1 peníz, 3 kopy velkých pláků 12 grošů. Věrtel soli 4 groše; 1 dobrý stříbrný groš čítal 14 haléřů. Roku 1420 opět pozval kumány na český lid Král Zikmund. Dne 9. prosince 1850 dopustil Bůh strašné krupobití v Mohelně a úroda byla ve dvou tratích úplně zničena.

Důležité v našem okolí jsou staré hrady. Hrad Rabštejn, Templštejn, hrad Lamberk, Kraví hora, hrad Sedlecký, hrad Kufštejn, hrad Ketkovský a Holoubek. Zde bydlela šlechta a rytířstvo a není na Moravě místa, kde by v okruhu několika km bylo tolik hradů. Hrad Templštejn. Jest postaven roku 1281 a založen řádem Templářů, kteří se zde usadili za krále Václava II. Nejdříve bydleli v Jamolicích v číslech 43—44 a patřil jim též půllán číslo 10 v Jamolicích. Templštejn připomíná svou mocnou stavbou slávu a moc Templářů. Stojí nad řekou Jihlavkou na strmé skále. Řád tento byl založen roku 1180 v dobách křižáckých válek, jehož konec učinil Filip sličný, král francouzský, když dal mnichy pro urážky s úmluvou papeže Klimenta V. 1307 uvěznili a pak upálili a církevním sněmem 23. března 1312 řád zrušili. Po Templářích připadl hrad se statky Berdholdovy Pirknerovy z Pirkenštejnu, kovkopu z Kutné Hory, jenž byl mezi 38 českými a moravskými pány 1317 popraven. Proti pánu Lucemburskému, českému králi vedli boj ve spojení s Bedřichem, králem rakouským. Synové jeho Václav a Oldřich prodali hrad tento Přibíkovi 1349 a později přešel ku prodeji za 3200 hřiven panu Jindřichu z Lippého. Hrad tento byl obýván do roku 1439. Také byl v držení pánů Osovských z Doubravice roku 1482, až konečně byl zbořen pro loupeže. Tento Pirkner podnikal rýžování zlata u Mohelna a byl majitelem obce Senorad. Zlato bylo rýžováno snad na Boleniskách na vrcholu Kočičáku. Konečně přešel Templštejn opět v držení pánů z Lippého. K tomuto hradu patřily osady Čučice, Ketkovice a Sudice. Roku 1298 uvádí se jako svědek Alšík z Tokovan na listině pro nejbližší hrad Templštejn a jako dědic svého bratra jest uveden r. 1279. Páni Templáři byli majitelé Dokovan, které byly přidělené tomu řádu dle potvrzení biskupa Bruna.

Po smrti krále Jana jest připsán podíl Jindřichu z Lippé 150 marek, druhý díl po zrušení Templářů a jejich řádu od téhož krále i se dvorem Omicemi. Roku 1334 potvrdil markrabě Karel vlastnictví za těchže podmínek. Truksasi z Kešinku. Řád Templářů. Bratří Abel a Vicemil z Dobřinska roku 1295 přistoupili ku řádu Templářů a darovali více vinic a jednotlivé lány nacházející

Pohled na Templštýn s Brabčího kopce.

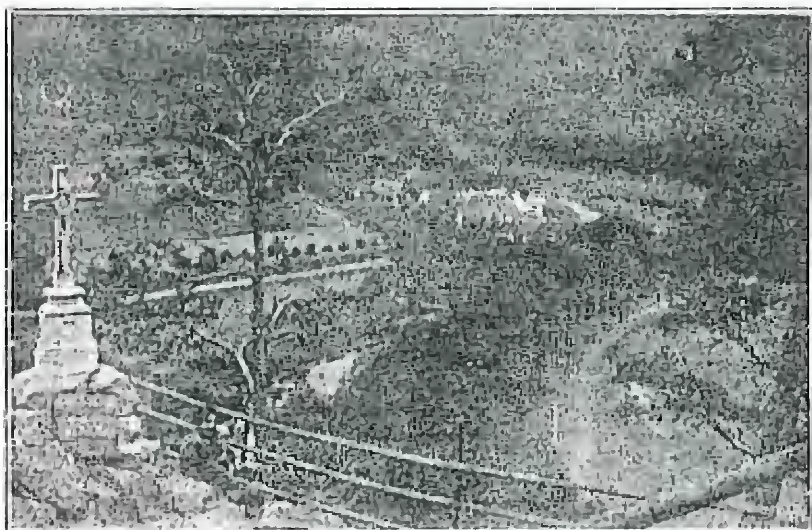
se v Dobřinsku a Petrovicích. Avšak třetí bratr Ingram a jeho švagr Ebehard ze Šteindorfu zakoupili ještě další majetky. Nejmladší bratr těchto Mikuláš potom 15. července 1298 odstoupil ve prospěch Templářů veškeré nároky, které měl na Petrovicích a Dobřinsku. V roku 1301 jest uváděn co svědek Alšík z Merlína po svém otci Albertu. Roku 1303 uvádí se Judita z Hodic, která odstoupila svůj podíl na kostel

v Želelavě a podíl na Radonínu. Dále se objevují Abel a Berdhold jako svědci. Po rozejití řádu 1312 hrad a dvůr Templářů přešel na Pirknera Berdholda z Pirknova, který 27. prosince 1317 spolčil se s rakouským císařem římským Bedřichem a učinil spolek proti českému králi Janovi. Synové Berdholda Václav a Ulrich dvůr roku 1349 prodali Přibíku ze Šelenberku a jeho bratřím. Hrad tento byl ještě roku 1448 obýván a pak zbořen, kým není známo. Ale soudí se, že pro loupeže. Blíže Jamolic měla státi osada Bohuslavice, ač ani po nějaké obci u Jamolic neb budově není památky a snad dříve osada neb hrad mohly se nazývati Bohuslavice, aneb Jamolice měly jméno Bohuslavic. Snad klášter nazvali neb hrad tak Templáři a po usazení Templářů dle řádu nazván Templšlejnem.

Hrad Rabštejn.

Pokud známo, stávala zde osada se stejnojmenným hradem a dvorem. Osada Rabštejn datuje se jistě v 15. století, která měla 22 domů se 119 obyvateli, 58 mužského, 61 ženského. Kdo hrad Rabštejn postavil není známo, ale domněnky jsou, že to byl Aleš z Tokovan, neboť jeho syn Jindřich z Lipého byl později majitel. Ale tato tvrzení se nezdají býti správná a zprávy si odporují. Roku 1350 byl majitelem Rabštejna a Dukovan (Tokovan) Pešek z Janovic, který držel osady Dukovany a Dubňany. O 9 roků později měl hrad Vok z Holštejna a Drslav ze Šelenberku, načež roku 1360 měl Rabštein Reivald z Rabštejna, který hrad postoupil markr. Janovi a tento přenechal jej poslední vůlí svému synu r. 1371 Soběslavovi a v roku 1486 král Matyáš a Vladislav toto zboží a hrad Rabštejn Vilému z Perštejna a teprve přešel na Jana z Lippé.

Avšak divné jest, že se nic neuvádí o Hynku z Kunšlátu, Suchém čertovi, který byl též majitelem Rabšlejna. Praví se, že král Vladislav ústním darem Rabšlejn a Horní Dubňany daroval Jindřichu Březnickému z Tulešic. A konečně se dvorem Tulešicemi a Valčí a celé zboží na Ferdinanda Leopolda, hraběte z Náchoda, který prodal dne 16. února 1658 Dukovany

Hrad Rabšlejn a Skrejský mlýn.

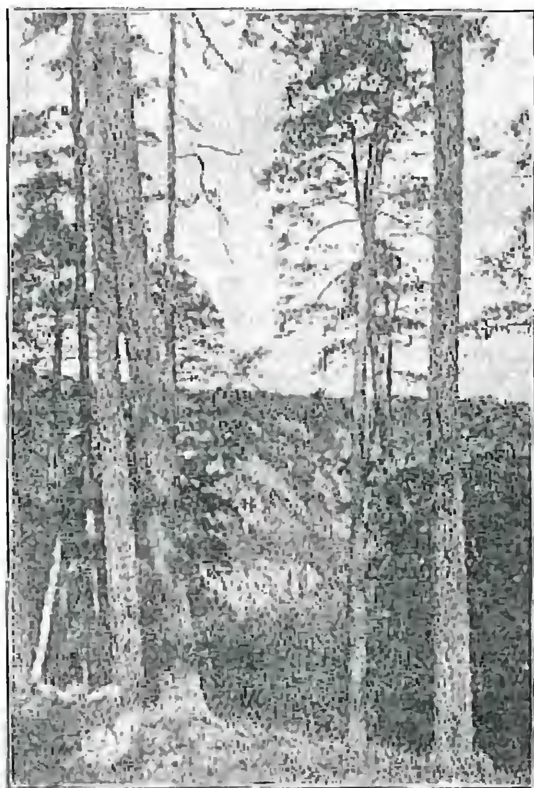
i s farou a hrad Rabšlejn Janu Mülerovi, zemskému písaři za 4250 zl. Roku 1402 Jan Soběslav hrad daroval za věrné služby Hynkovi z Kunšlátu, Suchému čertu a pánu na Mohelně roku 1402, který byl majitelem až do roku 1408. Tento však po smrti markr. Prokopa počal jako purkrabí Znojemský pro podporování svých nepřátel po odchodu Sokolově z Lamberka bojovati proti zrádným pánům a s Pelrem

Vorašickým byli lapeni na návrh markr. Jodoka. 70 příslušníků Hynkových bylo lapeno, Hynek sám oběšen a 12 jiných sťalo ve Znojmě a tak asi přešly do rukou jiných osob. A praví se o bratřích Hynkových Petru a Jindřichu, kteří měli z Rabštejna prováděli loupeže a byli z rozkazů pánů moravských popraveni a hrad 1448 zbořen. Tento Hynek, purkrabí Znojemský obdržel polovici Mohelna a polovici řeznických krámů v Kramolně, kterou držel do roku 1510. Druhou polovici měl Vít z Krelic, dědictvím a tento ji prodal Vilému z Pernštejna dle fol. 2 r krále Matyáše zem. desek ve Vyškově ve středu sv. Františka. Roku 1486 a fol. 2 v krále Vladislava v Praze na den svat. Štěpána 26. prosince r. 1486 byly Ivančice, Rouchovany, Litobračice a Mikulčice s hradem Rabštejnem ze svazku léna osvobozené a jeho vlastnictví Vilému z Perštejna prohlášené. Gvalerna zemských desek prvních brněnských knih z roku 1480 a 1482.

Hrad Lamberk.

Jest postaven roku 1360 Jaroslavem z Kynic. Tento zakoupil majetek v Březníku. Hrad tento jest úzce spojen s Březníkem roku 1337. Koupil osadu Žňatky Jaroslav z Lagenberku (Lamberku) s výjimkou mlýna od Ježka z Kraví Hory, roku 1330 na skalnaté a vysouplé stráni nad řekou Oslavou postavil hrad Jaroslav z Kynic a nazval jej Lagenberk a nechal se titulovati z Lamberka. Po smrti 1385 zanechal dva syny, Artleba a Jaroslava a vdovu Markétu. Na počátku roku 1500 byly zde časté výpady loupežné čeládky. Tvrzení, že Jan Sokol byl syn z prvého manželství, jest nesprávné a chybné. Jan Sokol měl jméno zcela jiné, pocházel z Olomoucka z rodiny Valdštejnů, jmenoval

se správně Hynko Koldštejn, rodem z hradu Koldštejnu. Slovem z Lamberka vynechal své původní jméno. Byl jako hejtman hradu Znojemského pro různé

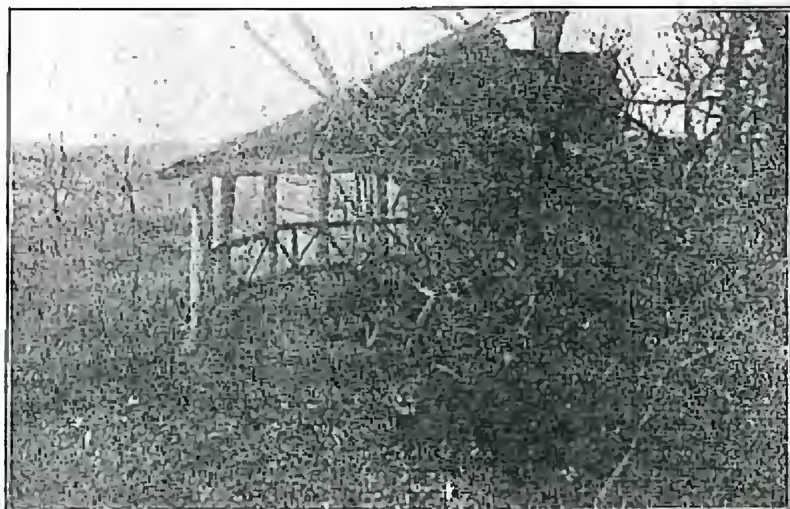
Hrad Lamberk.

rozmachy poslán do Polska, by takto mohli se zbaviti a popraviti purkrabího Hynka z Kunštátu, který byl popraven ve Znojmě. Přidružil se ku Vladislavu v Polsku, u kterého 5 roků proti pruským rytířům

bojoval a znamenité služby Vladislavu prokázal. Konečně byl od nepřátel otráven rybami. Jan Sokol a Hynek z Kunštátu uchránili Znojmo jak proti Joštovi tak proti králi Zikmundovi a také zůstalo markrabímu Prokopovi v rukou. Roku 1405 zmocnil se Zikmund Prokopa a zajal jej, který brzy zemřel. Za nepřítomnosti Sokola ubytovala se loupežná čeládka na Lamberku a tak usnesením zemských stavů bylo usneseno též Lamberk zbořiti i s mnohými jinými hrady v okolí, což se stalo roku 1448.

Kraví Hora.

Zemské desky kvaterny fol. 37 Blud z Kralic. Tato

Hrad „Kraví Hora“.

Kraví Hora nese dějiny Březníka. Hora rozbořena též 1448 a má tyto dějiny: Roku 1408 konaly se za Jin-

dřicha ze Šelenberku loupežné výpady, za to byl pohnán Václavem z Domamyslic pro loupež dobytka malého i velkého. Král Vladislav daroval 1494 Kraví Horu Bludovi z Kralic dle odkazní listiny, která zní: Před některými lety nejspíše pro loupežný život z hradu dobyl byl od mých předků a obyvatelů markr. Moravského a také zbořen, od doby té pustl a v držení byl panoši z Kralic. Jiří, jako král český právo, které mu markrabimu přísluší, dal Janovi z Peršlýna a týž Jan dal dobrou vůli na ten hrad Vítovi z Kralic a jeho dědicům, kteří hrad ten drželi a drží dosud. Prošek jsa od slovutného Bluda z Kralic, syna svrchu psaného Víta po všelijaké sešlosti a ztráty listu, který na to má milosti královské, jemu svrchu psaný hrad zbořený a ves Kůroslepí se vším k tomu příslušenstvím vepsali v zemské desky cudy Brněnské roku 1493, kniha 11 zemsk. desek pana Proška z Kunšlátu. Dle neurčitých a nezaručených zpráv tvrdí se, že hrad Kraví Hora stával již na konci 10. století a v roku 1446 byl zbořen. Avšak dle záznamů víme, že hrad tento byl již v 13. století postaven.

Hrad Holoubek.

Holoubský zámek. Kdo hrad tento postavil, není jisto, avšak dle posudků vnikl za krále Lucemburského a měl býti postaven od Konráda Payera a bratra jeho Bohuše ze Starče, který kdysi patřil mezi první stavy moravské a zemřel 1376. Odtud byly páchány od čeládky krádeže a proto byl zbožen s předešlými hrady; roku 1371 přešel hrad na Adama z Lipníka, který zemřel 1375, zanechav statek svým synům, Janu, Mikuláši a Rulantu z Hol. Z těchto poslední Mikuláš dal připsati vdovství své manželce 500 kop grošů. Tentýž

Mikuláš přichází 1381 jako samostatný majitel společně s Bohušem z Evanče a dovolil vdově po Bohuši z Holštejnu Adelhaldě 1385 být na hradě Holštejně, tři

Zříceniny hradu Holoubka.

pozemky a 20 marek ročního nájemného z osad Plešic a Vilímovic na dobu jejího živola. Avšak 1390 postoupil všechen movitý a nemovitý majetek a dvory Bohuši z Evaeče dědičně, který dva roky později hrad Ho-

loubek s blízkou stejnojmennou osadou a osadami Plešicemi, Vilímovicemi a Slavělicemi, 3 mlýny a hrad ve Slavělicích i s dvory markraběcím mimoministru Martinu z Jemnice prodal, který nato markr. maršálu Filipu ze Svojanova a Albertu ze Slatiny společně převzali. Avšak následkem sporu mezi Martinem a Arnoštem Flaškou z Rychenburku připadl hrad a vše Flaškovi r. 1410. Tento však prodal vše i s hradem 1415 Bedřichu z Říčan. Po smrti téhož měl hrad Okreský, který ale 1430 násilím se jej zmocnil. Celé okolí naše a díl západní Moravy a sousedních Rakous s jeho hordami ničil tak dlouho, až byli tito pro bezpečnost obou zemí ve Znojmě 1446 spojené stavy Moravské a Rakouské, toto lupičské místo rozbořiti poručili. Skutečně však již roku 1447 Jindřich z Říčan rozbořený hrad s příslušným zbožím na Jana z Rájce, načež statek byl spojen s Valčí. Mrk dlto Znojmo 1446.

Naše další hrady:

Hrad Sedlecký, o tomto není žádných zpráv, dle všeho byl bezvýznamnou tvrzí.

Hrad Kufštein, dříve nazýván Kokstein, o kterém víme, že v roku 1555 patřil pod Třebíč a byl již jako zřícenina.

Hrad Kelkovský, bezvýznamný a byl na ochranu zboží kláštera Třebíčského.

Věrnost a nevěra znojemských pánů za Jiřího krále. Když byl Jiří poděbradský dne 2. března 1458 zvolen českým králem, měl různé potíže s jinými uchazeči o český trůn a jejich podporovateli. Také moravští stavové byli proti Jiřímu, jelikož nebyli pozváni k volbě. Hlavní odpor na Moravě kladla města, jež byla ně-

mecká, zejména Olomouc, Jihlava a Znojmo. Nebol Znojmo bylo vázáno sliby knížatům rakouským, hlavně Albrechlu rakouskému. Tu Jiří hned po korunovaci vypravil svá vojska na Moravu ku potlačení odboje. Jihlava se vzdala bez boje, i opatrní Znojmáci poznavše, že jest jejich město osamoceno, otevřeli brány a přinesli klíče do Jemnice králi Jiřímu. Tu když Jiří vtáhl do Znojma, zavázali se znojemští přísahou věrnosti. Ale Jihlava za několik dnů ji zrušila. Zůstalo jen Znojmo na čas vězněno. Avšak když Jiří byl dán papežem Piem II. do klatby roku 1467, propustilo papežského legáta, vyslaného přesto, že vyhrožoval peklem, sírou a klatbou. Avšak již roku 1468 přidali se znojemští ke králi Matyáši Uherskému a podporovali ho penězi a brannou mocí. Za to dostali Znojemčané velkostatky Plenkovice, Unanov, Domčice. Veliký rybník Plenkovický, z něhož se dodávaly ryby do Znojma o vánocích, zůstal dosud v majetku města Znojma. Znojmáci sobě zajisté nepamatují, že ryby tyto jsou památkou nevěry ku králi Jiřímu. Dne 2. ledna 1785 navrhla v Trianonu královna Marie Antoinetta čtvercový kapesník, načež král Ludvík XVI. královským dekretem nařídil, že délka kapesníku musí souhlasiti se šířkou. Od té doby uplatnil se tvar kapesníku čtvercovitý. Jak se provádělo přísaha a co měla znamenati pro různé úřady v roku 1867 dle soudních artiklů obce Mohelno: Komu by k jakékoliv věci učiniti příináleželo zvláště lehkomyslným a opovážlivým lidem napomenutí potřebno. Poněvadž závazek přísahy pánu Bohu všemohoucímu všech věcí tajných i zjevných, Spasiteli činiti máte, vyznamenávají velebnou a důstojnou Trojici Svatou, jako skrze palec rozumí se Bůh Otec a skrze třetí Bůh syn a Duch svatý. Ostatní sehnutí prstové dolů značí druhou duši Kristovu v těle člověka, pátý malík znamená život člověka, kterýž je menší než duše. Ruka

vzhůru zdvižená znamená Boha Stvořitele všech věcí zemských i nebeských. Protož každý člověk křivopřisahající toto se zaklíná a říká: Jestliže já dnes křivě a falešně přísahati budu, dej svatá Trojice, abych odloučen a vytržen byl od společnosti obcování všech svatých božích a přišel na věčné zatracení, zlořečení podle duše i těla. Druhý odstavec: Budu-li křivě přísahati, dej Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch svatý, aby všecko milost a milosrdenství a drahé zásluhy a krveprolití za mě hříšného Pána Ježíše Krista na věky ku potěšení a ku pomoci mé nejvyšší ouzkosti a potřebě nic platné nebyly a to dobře ke mně nepřináleželo ani při poslední hodince ani při vzkříšení zlých i dobrých. Třetí forma: Budu-li křivě přísahati, dejž to Bůh Otec, Syn a Duch Svatý, tehdy aby duše má i tělo, oboje skrze čtvrtý a pátý prst, což znamená den posledního soudu, oněměla a když já bídný křivopřísežník před soudcem spravedlivým i jinými hříšníky hroznými a spravedlivými se postaviti musím, chci také, abych tehdáž od soudu všech vyvolených svatých odloučen a z kněh života vymazán byl a naposledy jsa připravenou vinou, abych všeho nebeského dobrého u tváře nejjasnější, Spasitele našeho Krista Ježíše, kterouž všichni svatí nasyceni budou, navěky zbaven byl. Tento odstavec o poučení přečetl soudce před složením přísahy ve věcech hrdelních.

Dle Schvoje II 220 abatyše kláštera Znojemského, zakladatelka téhož kláštera, byla vdova rytíře Kadolta z Mohelna Alžběta. Tento klášter milosrdných sester pod jménem Matka Boží byl vysvěcen biskupem Brunem z Olomouce roku 1273 dne 1. května. Změnila vdova Alžběta Katoldová Mohelno za statek Tasvice u Znojma a darovala pak s povolením krále Václava II. klášteru Znojemskému, načež roku 1299 přešel do rukou světských, proti čemuž se postavil papež Bonifacius VII.

Dle tvrzení Pešinova hrad Znojemský byl již znám roku 947, dle starých zápisků byl napaden od Uhrů 949 a dobyl a celé okolí Znojemské až po Čáslavu bylo zničeno. Načež král Boleslav Uhry porazil, což po osmi letech na řece Švarcavě a Svilavě. Boleslav Rekovný pak učinil svého učitele Markvarda purkrabím Znojemským. Roku 1048 jest znám jako vojvoda moravský. Roku 1054 rozdělil Moravu mezi své tři syny. Znojmo připadlo Kunrálu, nejmladšímu synu a od toho času jest nápis na hlavní bráně Provincia Znoiemsis, až do roku 1068. Zde bydlela vždy knížata Znojemská a purkrabí, neboť se připomíná Soběv roku 1088 jako dobrodinec kostela sv. Petra v Brně. Roku 1086 český král Vratislav, který učinil obdarování kostelu a benediktinům daroval 9 výročních trhů. Při obsazování trůnu českého připadající právo Kunrálu II. proti českému Vladislavu II. přidalo se město Znojmo ku vítězi, až byl Kunrál poražen. Vladislav pak daroval Znojmo Jemnickému vejvodovi Jindřichu. 70 roků nebylo pak řeči o Znojmu a za hlavní město byl považován Bytov. Až po bitvách s Rakušany a Čechy s Moravou po vítězství Čechů a Moravanů 1201—1220 byl komořím a purkrabím Ben 1226 Vrš.

PANSTVÍ NÁMĚŠŤSKÉ.

Pod správou Haugwitzů, z nichž Jindřich hrabě Haugwitz, tajný rada, majitel řádu Leopolda, převzal majetek po smrti svého otce cís. král. polního strážmistra Viléma Haugwitze dne 19. ledna 1795, co svěřenské panství. V r. 1400, před kterou dobou jsou jen skrovné záznamy a sice pokud zjištěno, roku 1360 byl majitel tohoto hradu Bohuslav Pavel z Holštejna, který koupil zboží Náměšťské za 200 marků. Náměšť musela býti součástí, patřící ku hradu Vel. Meziříčí, neboť v roce 1407 pozůstalá sestra Johanka, svob. Anežka z Meziříčí, všechny své nároky na Meziříčí, Náměšť s hrady a městysi, města a osadami odstoupila na Lacka z Kravař. Děti Václav a Jiří z Kravař vlastnily hrad a město Byteš, fary a hrdelní soud, rybníky; osady: Vzňátky, Častolice, Zahrádky, Ocmanice, Naloučany (fary), Číkov, Záblatě, Březky, Hermanslag, a dědičné právo Zbyňka z Doubravice dává vicenickou faru a darované Odratice, Krokočín, dvůr Velké pole i Přibyslavice Švamberku z Kfína připsati, svojí choti Anně z Benešova a Strážnice 3000 kop grošů na zboží toto upsati dal. V roku 1440 předala Alžběta z Milic svému choti Ctiboru z Cimburka na Tovačově na hradě svém. Poručníku sirotka Václava z Lomnice a na Meziříčí, Markvardu z Lomnice, který uznal právo na panství tomuto sirotku, že mu přináleží. Teprve roku 1476 přiznal Jan z Lomnice Ctiboru z Cim-

burka nároky, pak Štěpánu z Lomnice a jeho bratřím. Konečně roku 1480 postoupil Ctibor z Cimburka po své smrti králi Vladislavu toto panství darem 3000 kop grošů. Štěpán z Lomnice z tohoto darování ponechal všecky nároky své manželce Alžbětě pro případ sporu s jejím otcem Znátem z Melic Prus. Bratrům Štěpánu, Janu Václavovi z Lomnice daroval roku 1521 osady Jedov, Tasovice, Hodonín, Oujezdeček od Jana z Perštýna. Odprodal tentýž Janu později dvůr Mohelno s městysem Mohelnem i s obcemi Lhánicemi, Kladeruby, Kramolno a podíl na Popovicích, (snad Popuvce). Takléž Margareta z Jesenic odstoupila osadu Lhotku její erbam a bratřím Znatu a Ulrichovi. Roku 1537 koupil od Adama z Lomnice a Brumova polovici města Byteše s osadami Nihov, Březky Ulrich, který se jmenuje jako majitel dle poslední vůle 1563 pro jeho díl na panstvo Jana staršího ze Žerotína a Rosic dědicem, který roku 1557 věnoval na Náměšti další díl svému otci. Bedřich sňatkem s Annou z Lomnice převedl na sebe. Jan však vedl dědičný spor o Lomnici s bratry Janem a Jaroslavem z Lomnice, který byl zemským právem rozhodnut, že Jan dvory obdrží, ale musí Jaroslavu z Lomnice 500 zl. vyplatiti a tak byl spor urovnán. Roku 1505 tento ponechal pak zboží svému synu, známému výtečníku a učenci Karlu ze Žerotína, který roku 1593 byl jmenován co majitel dvoru Rosických. Ve středu před Václavem roku 1628 prodal arcivévodovi z Frídlantu Albrechtu z Valdštejna za 350000 zl., který veškeré zboží 30. ledna 1629 tajnému radu a rakouskému dvornímu kancléři Janu Bablovi, hraběti z Verdenbergu; tento přenechal jej poslednímu dědici, hraběti z Vardenbergu 16. března 1666. Tito majorálové nezanechali mužských potomků; Alexandr hrabě z Verdenbergu zemřel 1682, Jan Filip, hrabě z Vardenbergu zemřel 1732, oba bez mužských po-

lomků, načež zboží Náměšťské připadlo na Václava Adriana z Enkenvortu, který již roku 1738 bez mužských potomků zemřel a pozůstavil Marii Antonii z Rottal, Marii Annu, hraběnku z Auersbergu a Marii Františku, hraběnku z Kufšlejna, které postupem roků 1739—1743 a 1744 střídaly se jako dědičky mezi mnoha ženskými potomky z Kufštejnu a Osiň. Dne 30. června 1752 připadla Náměšť i s dvorem Kynickým Fridrichu Vilému Haugwitzovi za 460.000 zl. a 500 dukátů klíčného. Tento převedl své slezské panství na Velké Němčice a Uršpice. Hrabství Náměšťské učinil svěřenskou správou z kapitálu 222.000 zl. v roku 1756. Tento Haugwizt zanechal jediného syna Ottu Karla, který se v září roku 1765 oženil s dvorní dámou Josefou z Osiň z Frankenbergu a zemřel jako první státní ministr, zasloužilý o stát. Načež nastoupil na panství Karel Vilém, který zemřel 1795. Poněvadž bylo Mohelno spojeno s panstvím Náměšťským a toto v dobách pozdějších bylo tak rozsáhlé, jest též nutno popsati celý okres Náměšťský a jednotlivé osady. Jen tak možno celkový obraz sobě představiti.

Březník.

Dle uvedených záznamů, které dokazují, že osada patřila ku domu Berků z Dubé a Lipé v druhé polovici 17. století, Ferdinanda Leopolda z Náchoda příjmením z Náchoda, vymřelého rodu šlechtického z Náchoda a Březnického. Jan Ješek z Náchoda jeden díl osady Březníka po jeho nejmenovaném otci zdědil a již v roku 1338 bylo v Březníku fara. I tehdejší lán, který byl darován převorce Herburské a klášterním sestrám v Brně a osadu Kynice, jak ji sám od svých bratrův Hrona a Matyáše částečně na sebe převzal. Roku 1349 nechal své ženě na Březníku a Kuroslepech zapsati

200 marek a 80 marek, jak je sám převzal. Roku 1352 daroval Matyáš z Březníka jeho první paní Anně, Petrovice a Rosice. Roku 1360 zapsal Jaroslav z Kynic své choti Markétě 500 marek na dvůr v Březníku. Ješek z Kraví Hory daroval 1373 svůj podíl na dvoře v Brancouzích a Kuroslepí s hradem Kraví Horou a dvorem své choti Slonce 350 marek a roku 1374 zvýšil jí roční rentu na 15 marek v Březníku a Kuroslepech, dceři po jmenovaném Matouši díl na Březníku i Ulrichu z Bešan jmenovanému Medku. Roku 1377 prodal Ješek z Kraví Hory Jaroslavu z Lamberku (Lagenbergu) osadu Zňálky s výjimkou mlýna. Takto dědictvím dvou dílů hradu a pozemku a dvou dvorů o 4½ lánů v Kuroslepech a 4 poplatní lány v Březníku a k hradu přináležející lesy. Naproti tomu přenechal Leva z Kraví Hory 1379 choti Jindřicha z Verdenberku a své služebné Anežce 4 lány v Březníku a uvedenému Ješkovi 2 lány v Březníku na Jaroslava z Kynic a Lamberku. Tento též své choti Anně na pevnosti stojící mlýn v Březníku, dnešní Skřipinský mlýn 6 mk připsati dal. Roku 1381 na šesti tehdejších lánech s dvěma pozemky a hrady 250 mk připsal. Vdova po Jaroslavu z Lamberka, Markéta, darovala 1385 svůj celý vdovský majetek v Březníku svému synovi a choti Erhardovi z Draholouš. Anna usadila na své jmění v Březníku 1390 společně bratry Jana a Levi z Kraví Hory, Artleba a též osadu Zňálky a vystřídala Jaroslava z Meziříče. Tento postoupil bratrům Pročku a Hynku z Otradic 15 mk roční dávky na 10 lánů v Březníku. Tento synu po Markétě vdově Artlebovi dvorní svůj majetek (Witum) co dědictví ponechal. Markéta z Březníka vzala 1407 syny své dcery Ošky, na panství Březnické do společnosti. Konečně daroval Jindřich z Kraví Hory Levu z Kralic 1412 v Březníku 6 nájemných lánů i s patronátem. Též Vlach z Otradic připsal 1415 s dohodou

Hynka z Březníka své paní Anně v Březníku 75 mk. Vaněk z Vigesleinu činil nárok na dva šenky platné. Jindřich z Kravi Hory a Náchodu poručil své ženě Anně ze Sližan 300 mk na Březníku, na vdovu Vlachovou z Odratic 1420 a její dílky, Jindřicha z Jenešova a Dorotku ze Zhoře, která přidala ještě společné jmění 5 lánů Jakubu z Koněšína 1437 a zbývajících 5 v Kuroslepech, lékaři Janu ze Strážnice. Anna z Březníka vzala svého syna 1437, Matyáše z Březníka a muže Ulricha z Hostákova na svou výživu 50 mk společně a podíl na dvoře v Rybnících, kaplích a patronátech. Roku 1446 od meziříčského měšťana a lékaře 2 lány v Březníku a 5 v Kuroslepech odkoupila. Současně připsal Matyáš své choti Markétě z Kokor na Pucově na pevnosti a dvoře v Březníku a na 5 lánech v Kuroslepech 125 kop grošů. Alžběta z Březníka sjednotila se na její právo s její sestrou Dorotou a Jaroslavem z Schelenberku. Anna z Březníka a Matěj z Náchoda a Březníka obdžel od Mikuláše z Náramče osadu Hroznětín. V roku 1453 stal se dědičný prodej na Ondřeje z Vojslavic a jeho bratry 1466. Král Jiří ponechal po Markétě z Lamberku připadající vdovské právo a dědictví na Březníku a Kuroslepech témuž Matyáši připsali, který též osadu Pucov s jediným dvorem přenechal 1492. Jeho synové Jindřich Ulrich a Bricius společně převzali po své matce Machně z Kokor bez pevnosti Březnické. Ulrich zajistil své choti Anně z Tavíkovic 1498 na Březníku a Kuroslepech 800 zl. mor. Roku 1507 Jindřich postoupil na nově vystavené pevnosti s dvorem a $^1/_3$ kostelního patronátu v Březníku Zdeňku z Kralic, který 1510 od Petra Beula na zbytek osady poplatku společně převzal. Anna z Tavikovic 1532 od zemřelého manžela Oldřicha z Březníka své poručené dědictví v Březníku a Kuroslepech pro svého syna a strýce Bedřicha Břez-

nického z Náchoda společně. Jindřich změnil 1548 zbořený hrad Lamberg s pevností osady Březníka a 1/3 patronálu a osadu Kuroslepy na Bertholda z Lipé. Za dvůr a osadu Vitonice se zpětnou platností, neboť již 1554 Václav z Hodic vše i s hradem Lamberkem 1515 Ulrichu z Lomice, ku Náměšti postoupil. Tedy Lamberk patřil pod Mohelno od roku 1515 až do roku 1521.

Králice.

V roku 1310 objevuje se Mikuláš, 1343 Budivoj na Královicích. Bludo z Králic 1348 se svým bratrem Vicemilem v osadě Hluboké a oběma dvory současně s bratry Mikulášem a Buškem z Králic v těchto panstvích, též Mikuláš s bratrem Jungramem z Pucova. Bludo byl 1356 a ještě 1364 zemský soudce v provincii Znojemské a jeho syn Vicemil zapsal tehdy své choti Juditě na svém podílu na Králicích, Pucově i Hluboké 120 mk, které otec Vicemil syn Jimram z Králic zajistil; své paní Alžbětě dal 1365, 1 dvůr, mimo tři lány v Pucově a jeden dvůr v Jinošově s výjimkou 30 mk, které jeho bratrům patří. Mikuláš z Králic 1368 pošel z dcery Běty z Králic. Roku 1374 prodala choť Fridrichova z Drnovic, Oška z Kralic bratrům Vítovi a Bludovi z Kralic tři lány, Černínovi z Petrovic, ale po jejím otci Adalbertu dědí dvůr vdova po Bludovi z Králic. Její majetek, 250 mk v Králicích Vít a Bluda postoupili. Blud postoupil 1376 od Jungrama zanechal své choti Alžbětě 1378 dvůr ve Lhoticích a 150 kop grošů. Asi o rok později Ješek z Králic na zboží a dvoru 2 pozemky a 6 lánů své Choti Ošce 113 marků připsati dal a od Bludy z Králic dvůr v Pucově a les Černínu z Odralic a 1 lesík od Neklosa z Králic. Roku 1381 pozůstalá vdova po Jungramovi z Králic, Alžběta, darovala svému bratru Ulrichovi z Levenau

a Znatovi z Rosic statek v Jinošově a ve Lhoticích a Janu Mikuláši z Králic. Současně prodala rytíři Vítovi celé dědictví Jungrama z Králic i s patronátem, která od Mikuláše 2 lány v Hluboké a louku v Králicích a v Pucově 1336 obdržela. Ovdovělé Alžbětě po Mikuláši z Králic připadl majetek ve Lhoticích a zboží s jedním Dvorem Jinošovským Příznaku z Lipultic. Markrabě Jodok daroval 1390 po Mikuláši z Králic připadající nároky na Králice Mírovi z Králic. Roku 1390 Vít z Králic prodal Černínu z Odradic 3 lány v Pucově, Mikuláši z Králic ale připsal na toto zboží s dvorem, a dva lány v Pucově své manželce Dorotě 100 mk, avšak prodal dva poslední lány i s jedním nálevem v Pucově jmenovanému Černínu. V roce 1406 zajistil Jan Morava z Králic na zboží své paní Anně 100 mk a Míru z Králic 1414 dva a půl lánu ve Lhoticích. Zikmundu z Meziříče a Bludovi z Králic 3 lány 2 šenky a jeden rybník, jeden mlýn u Zňátek a jednu třetinu fary koupené, a postoupil Janu ze Šelenberka a též Bludovi 2 dvory v Jakubově.

Jan Vlach osadu Jinošov, 2 pevnosti, dvůr a faru Artlebu z Říčan 1416 prodal. Bludo založil jménem Mikuláše z Králic zboží, které bylo slíbeno, připsal Jan Morava své choti Anežce z Valdštejnu na zboží a jednom dvoru v Králicích 100 kop gr. a spoluobčanu zemř. Mikuláši z Lamberka. Zajistil 1447 Alžbětě z Náchoda osadu Březník, 7 a čtvrt. lánu. Vít z Králic postoupil své panství v Pucově na Hynka z Pucova a Lhoty. Nato obdržel od sester Alžběty a Doroty z Náchoda 7 lánů se 4 šenky v Březníku. Obě tyto sestry byly ovdovělé. Anežka z Valdštejnu na svou denní potřebu v Králicích převzala v roku 1476 Dorotu ze Žeravic a její syny Jana Bludo, Zbyňka Petra a Jindřicha z Králic na své vdovství 300 mk v Hlubokém, Lhoticích a Jakubově s ohledem na Zbyňka též statek

v Březníku. Jan z Králic prodal bratru Bludovi po smrti zděděný podíl. Blud z Králic nechal sobě nárok své choti Machny z Tvorkova na Moravské Nové Město ku odkoupení a roku 1490 zboží a osady Králic se třemi dvory, faru, dva mlýny v Kuroslepech s jedním mlýnem a zbořený hrad Kraví Horu, kterou roku 1446 od zemských stavů bylo nařízeno zbořiti. Jiří a Jan z Pernštejna odstoupili dědičně i s osadou Kuroslepy a se vším příslušenstvím na Bludy otce Víta z Králic, což král Vladislav teprv 1493 intabuloval. Tento obdržel od jmenovaného krále Vladislava 1496 2 lány na Březníku po Jiřím z Březníka a od jeho choti Machny z Tvorkova na Králicích a Kraví Hoře společně. Ale již před XV. stoletím prodal Jan z Králic své statky Vítovi z Králic na Jedově a Hluboké, Lhoticích a Jakubově. Hron Bludo z Králic 1504 od Jindřicha Jankovského z Vlašimi zboží a osadu Odratice se dvory ve Lhoticích prodal opět Mikuláši na Jestřabí a jeho choti Aleně z Nihova. Roku 1582 připsal Jindřich z Králic své choti Kateřině z Doubravice zboží a osadu Králice i se dvorem ve Lhoticích a Jakubově a též podíl na Kuroslepech a Březníku 3800 kop. gr. Avšak přenechal dvůr, zboží a osadu Králice s farou, dvorem Lhotickým, Jakubovem s podílem na Kuroroslepech, hrad Kraví Horu s jedním dvorem 1573 Janu star. ze Žerotína a na Náměšti, který později své choti Magdaleně z Chlumu 7500 kop grošů zajistil.

Jinošov.

Na kostel tamější daroval roku 1349 Bohum z Hluboké 1 lán v Hlubokém a druhý jeho synové Martin a Vítoslav. V letech 1365—1368 a 1385 a 1406 byli titíž majitelé jako na Králicích. Mezi těmito však roku 1374 prodal tehdejší dvůr Kunz z Tasova na Petra

z Častolic, který 1371 na Zbyňka z Oujezda za 24 mr. ponechal toto synovi Seidlovi a jeho paní Anně za 5 marků nájmu. Roku 1378 nato připsal Jaroš z Jinošova, spojil se 1381 s Bučkem z Myslibořic. Bylešský farář Pešek prodal jeden dvůr a farní patronát v Jinošově 1385 Pročkovi z Otradic, kteří k tomu od Ješka z Jinošova jeden selský dvůr, vdovství Anny Seidlové 1398 od Petra Příznaka z Libodřic na místní zboží a dvůr příslušející vdovství Alžběty Králické nastoupilo a převzal je společně se svým bratrem Hynkem. Proček zanechal dědictví synovi Ješku Vlachovi, který osadu se dvěma pevnostmi, dvůr, faru 1416 Artlebovi z Říčan předal a též dědici Ondřeji z Říčan 1446 s dvěmi pevnostmi, 2 dvory a faru. Janu Konšelskému z Pulic prodal roku 1476 dvůr s Janem ze Lhoty a Pucova, bratřím Markvardu a Sigmundu z Mírova a současně Jiřímu Mukodělovi intabulováno jest, s výjimkou fary r. 1481 jeho manželka Dorota z Bytova odstoupila. Ale 1493 totéž i s dvorem Košíkovem (Koškovem) na Tomáše z Kojelína přešlo. Tento přenechal 1496 osadu Košíkov Janu z Vranové, Jinošov a 2 pevnosti, 1 dvůr a faru Janovi z Berbarce; po jeho smrti fara a zboží r. 1530 Jan z Náchoda a Pucova odevzdal svému synu Adamovi co dědici 1559. Jeho bratr Jindřich 1566, který syna Jiřího dodatečného hraběte z Náchoda, který později nastoupil tyto statky, zboží, osadu, faru, dvůr, pivovar a osadu Pucov se dvorem křoví a selství ve Zhoři 1618 staršímu Janu ze Žerotína za 2400 zl. moravských prodal a tak připadlo pod Náměšťské panství.

Ocmanice, Vaněč, Zahrádka.

Roku 1360 po smrti bratrů Sezimy a Tobiáše z Vanče připadly markraběti Janu, který tyto osady 1366 Janu z Meziříče daroval; ale tento Bohuši z Vanče 1371

připsal, své paní Dorotě osadu Studnice 150 mk. Dva roky později Ocmanice, Zahrádku připsal staršímu Janu z Meziříče, roku 1415 vzala Anežka z Ocmanic svoji matku Annu do společného hospodářství, 1437 tato opět odešla a od roku 1481 zůstaly Ocmanice nezměněny.

Pýšelo.

Judita z Pýšela se objevuje 1349, jíž bratr Nahradoba dal 3 lány a prodal zbytek tehdejšího svobodného dvoru Vlčkovi z Pýšela 1354. Roku 1361 Bunku z Moslic 1 lán za 7 marek, Ondřeji z Okarče připsal 1373 na Hermana z Medlova provdané sestře 30 marek. Prodal Jindřichovi Benediktu z Okarce 1372 tamnější lány a zajistil 1383 své choti Ošce 80 mk, 1406 její synové Ondřej a Vlček převzali Pýšelo společně. Poslednější 1420 své ženě Alžbětě zapsal na celé osadě 150 mk, načež 1446 svému synovci a dědici Vlčkovi Ondřeji z Říčan s jeho dědici kapli a jeden mlýn a dvě invasi v Hartvikovicích a Vicenicích, zboží a dvůr Okarec, 1 dvůr v Pýšele a Říčanky předal. O rok později připsal svoji ženě Dorotě z Zeravic na Okarci a dvoru v Pýšele 150 mk. Roku 1532 převzala Magdaléna z Mírova a její manžel Jaroslav Osovský z Doubravice zboží na dvoře v Okarci a Pýšelu a zbořený hrad s nájemníky v Hartvikovicích a Říčankách, co spoluvlastnictví 1555 přešlo toto zboží na Oldřicha z Lomnice.

Popuvka

patří 1415 k Mohelnu a 1527 k Náměšti. Roku 1492, 1537 a 1555 přešla na majitele v Hartvikovicích.

Nebštych, dříve Neustift.

Roku 1356 až 1365 byli majitelé Koškovští (Koši-

kovští) 1398 při Meziříčí. 1409 prodal Lacek z Kravař Sezimovi a Barboře z Tasova. Nato 1437 jejímu choti Janu ze Lipultic do společnosti přešel. 1445 byli majitelé z Jedova a Zikmund z Chlevska připsal 1447 své paní Anně 75 kop grošů. 1481 daroval meziříčský starosta Jan z Chlevska tamnějšímu špitálu Všech svatých toto zboží. Roku 1637 dne 19. ledna bylo zboží zadluženo válkami.

Senohrady.

Pozůstávaly z 20 lánů a svobodného dvoru Smila ze Senohrad. Roku 1320 a ještě roku 1426 klášteru Milosrdných sester v Oslavanech potvrzen. Markéta, dcera Vrchoslava ze Senohrad 1 malý dvůr, který převzala za 55 marek. 1350 jeho choť Vrchoslava Bolka zanesla na tamnější lán s příslušenstvím 130 marek. Avšak již v roku 1355 usadil se Jindřich z Verdenbergu na této osadě zároveň s dvorem Drnoholckým a prodal Senohrady samotné Ptáčkovi z Pirkenštejnu. Ptáčkův pozůstalý neplnoletý syn Jan převzal s povolením markr. Jakuba staršího z Lipé a jeho syny senohradskou tvrz a hřbitov 1398 jako spoluvlastnictví a prodal 1414 celou osadu Janu z Lipé na Teplštejně.

Jasenice.

Připomíná se jako 1400 jako 1 díl panství Tasovského, ale tehdejší svobodný dvůr, který byl prodán 1398 Ondřeji z Jestřábi a 1408 od bratrů Sezimy a Jana z Tasova jejich podíly na Jasenici s polovičním patronátem. 1466 mluví se o Adamovi; 1494 Jiří z Jasenice, který 1507 osadu s dvorem a farou Stiboru z Janovic u Byleše a přiléhající obce prodal. Markéta z Jasenice 1526 prodala Janu z Lomnice a Náměště osadu Lhotku. 1552 držel Jasenici Adam z Janovic a jeho dědic Ondřej Jasenický z Janovic osadu se zbožím

a dvůr s farou 1567 Jiřímu Vaneckému prodal. Jindřich Vaněk z Jemnice přenechal 1595 se 4 nájemníky ku Vanči, 6 ve Studnicích a 1 v Kamenném. Majitelka Vanče, Anna Zámorská ze Zámrsku 1594 prodala statek za 7000 zl. moravských. Zdeněk Zámrský jmenoval poslední vůli 1603 Kateřinu Dubskou z Třebomyslic jako dědičku, která poslední vůlí dne 1. července 1643 svému druhému manželi Grünu ze Slicenberku dvůr odporučila, který propadl dluhům. Konečně zemským právem zplnomocněn 1. října 1649 na pána Náměště vrchního zemského soudce hraběte Ferdinanda z Verdenbergu za 4410 zl. rýnských a tento prohlásil Jasenici osadu, faru, dvůr, ovčírnu a zahradu za sídlo rytířské.

Jedov.

Patřil pod Tasov až do roku 1390. Polovice Janu z Tasova, Zdeňku a Petru z Libořic; tito prodali druhou polovici svoji a Novou Ves a Nebšlych; byla od šlechty 1480 Zikmundu z Chlevska přenechána, 1480 postoupil Jan Bezděkov po otci nároky na Jedov Janu z Chlevska a pak celé zboží na Dorotu ze Žeravic, načež roku 1500 připadlo zboží ku Králicím a pak konečně jednotlivě bylo prodáno pod Náměšť.

Jestřábí.

Dva tamnější svobodné dvory měl ve 14. století Vítoslav z Jestřábí; jeden byl převeden na Předvora z Meziříče a druhý koupil Ulrich z Kozlova za 70 mk. Roku 1371 prodal, nato své paní Zdeňce 50 mk zapsal Vítoslav 3 roky později Anežce na dvoře Meziříčí, neb již 1377 se objevuje. Roku 1390 prodal Ditrich z Jestřábí Ondřeji z Pýšela 2 lány, delší dobu zamluvené a dvůr Říčanku (asi Říčky). Rodeř z Domamínka,

hřbitov v Jestřebí; 9 roků později přenechal však Benedikt z Libuně svůj celý statek.

Lhánice.

Týž osud jako Mohelno.

Lhotice.

Sdílely týž osud jako Králice.

Lhotka.

Zde prodala Markela z Blažkova 1350 paní Hroznatové z Březí Alžbětě 1 pozemek, 1½ lánu a 1 mlýn s lesem, kolem roku 1371 Čikov. 1390 daroval Jaroslav z Meziříče na svatopetrský kostel na Tasově obec Lhotku, 1398 Březku a 1399 Jestřábí. Petr ze Sovince prodal Fabiánu z Meziříče a jeho synu Janu ještě 8 lánů ve Lhotce, které poslední tasovský farář Zikmund 1446 Janu Moravovi a jeho paní Alžbětě daroval. 1492 Marta Pavlovská a její syn Zikmund z Meziříče se vystřídali a opět na Jana z Lomnice odstoupili. 1526 připadla tato osada ku Náměšti.

Naloučany.

1238 mezi dary rytíře Klementa na zemský klášter v Tišnově a od Krále Václava 1240 bylo schváleno, 1360 byly v majetku Jana z Meziříče, 1447 při Náměšti.

Kramolín.

Týž osud jako Mohelno.

Kladeruby.

Spojené vždy s Mohelnem.

Krokočín.

Jakub z Krokočína daroval 1350 tehdejší dvůr na

Kunzlína z Bylišky, jinak Horkého zvaného. Roku 1437 patřil dvůr pod Náměšť. Horký prodal jej Raškovi, 1437 byl darován tento dvůr klášteru ve Žďáře, který roku 1492 Janu Kladnému z Olešničky proti dvoru Olešenky vyměněn byl a tento později postoupil jej Štěpánu z Lomnice.

Křoví.

Prodali bratří Jan starší a mladší z Meziříče 1371 na Mojslava z Křižinkova, 1378 jeho paní Anně z Melic 16 mk připsal. Brzy na to bylešskému soudci Ondřeji přepustil. Tento roku 1381 Hynku z Lippé předal jej. Roku 1437 držel obec Kryštof z Kuříma, 1492 Vilém z Pernštýna, který bratrům Benediktu a Tobiáši z Boskovic odstoupil, 1533 prodal Tadeáš Černohorský z Boskovic Janu z Perštýna a Jaroslavu z Perštýna, 1550 Alžbětě z Lipultovic. Poslední poznámka jest z roku 1618, že bylo Křoví přiděleno ku Jinošovu a takto připadlo ku Náměšti.

Dukovany.

1843 měl hejtman Jindřich Klaudius po smrti zemřelé matky Antonie rytířské paní z Klaudiusu, rozené Kinský. Roku 1279 patřily Dukovany pánům z Templštejnu a přiděleny byly řádu dle potvrzení biskupa Bruna v roku 1298. Alšík z Tokovan jako svědek se uvádí pro nejbližší hrad Templštejn a jako dědic svého bratra jest uveden. Po smrti krále Jana jest připsán díl osad zemskému hejtmanu Jindřichu z Lipé za 150 mk. Druhý díl po zrušení Templářů a jejich řádu od téhož krále i se dvorem Omicemi jest darován Truksasi Ulrichu z Kešinku. Tomuto potvrdil markrabě Karel 1334 vlastnictví za těchže podmínek — jako ústní dar — spojených dvorů považovati sluší. 1350 Pešek z Janovic s hradem Rabštejnem a osady Dukovany a Dub-

ňany a vše prodal. O 9 roků později patřil Vokovi z Holštejnu a Drslavu ze Šelenbergu, načež roku 1360 Pavel z Holštejnu obě osady Reinvaldu z Rabštejnu dědičně odstoupil, který je se svým hradem sloučil a hrad Rabštejn i s jmenovanými osadami na markraběte Jana převedl, jenž 1371 dvůr poslední vůlí svému synu Soběslavovi zanechal. Roku 1486 teprve král Matyáš a Vladislav toto zboží postoupili Vilému z Peršlejna. Vilémův syn a dědic Jan z Pernštejna postoupil dvůr roku 1535 na Jana z Lippé a tento svému stejnojmennému synu. 1596 císař ústním darem Horní Dubňany i s Rabštejnem na Jindřicha Březnického z Tulešic daroval. Konečně bylo se dvorem Tulešicemi a Valčí přeneseno na Ferdinanda Leopolda, hraběte z Náchoda, který prodal dne 17. února 1658 samostatné Dukovany s farou a hrad Rabštejn, táhnoucí se po řece Jihlavce a 3 mlýny: jeden z těchto byl zemskému písaři moravskému Janu Vilému Mülerovi z Müllbachu za 4250 zl. prodán. Po jeho smrti jeho dvě starší dcery pozůstalé, Judita a Marie, provdaná Říkovská, dvůr s rytířským sídlem a dvěma mlýny, rybník Dukovský a nedávno postavený pivovar a palírnu, faru a vinohrady v Krumlovském kopci v ceně 1200 zl. v jednání ze dne 6. října 1681, která svému manželi Liburcovi Říkovskému, rytíři z Dobřic, jmění přenechala, za což ke kupu přispěl obnosem 4000 zl. Tento později přenechal panství dne 24. srpna 1722 Karlu Jiřímu Postalskému, pánu z Prusinovic, za 47.000 zl., které dle poslední vůle dne 26. května 1723 svému synu Janu Antonínu poručil co dědictví a třem dcerám z prvého manželství: Anně, Antonii, Karolině; jako zástupkyně jmenoval dvě poslednější, jež byly provdány. Tento dvůr 20. října na Valentina Vevira, rytíře z Blumenbergu za 55.000 zl. a 100 dukátů klíčného převedl, načež poslední vůlí 21. června 1761 jeho manželka, Marie Rosina, rozená

Menheim, jako dědička, její syn, zemř., dcera Antonie provdaná za Sleiharda z Veisenthalu 1761 intabulováno s kurátorem zastupujícím dědice, tento dvůr proti 8000 zl. Tato však jmenuje v poslední vůli ze dne 25. listopadu 1761 dědici svých 6 dítek. Dcera Antonie, jako dědic Frant. Xaverského z Veisenthálu, v Dukovanech s 1 domem v Brně před židovskou branou za 65.000 z povinnosti převzala dluhy a dědické podíly zavázala se vyplatiti. Tato ale již 19. června 1773 dvůr bratru Karlu c. k. radovi a přísedícímu moravského tribunálu za tentýž obnos prodala. Tento opět 10 dubna 1774 hejtmanu krajsk. ze Znojma Janu Nepom. rytíři z Hofru za týž obnos a 100 dukátů klíčného prodal. Zemřel zadlužený a tak prodal dvůr s patronátem farním. Dvůr tento přišel pak do exekučního prodeje, jejž koupil znovu za 48.554 zl. 31 kr. Ale opět 12. ledna 1887 koupila Marie Brigita, hraběnka ze Sanálu, rozená hraběnka Chotkova, za 60.000 zl., která poslední vůlí 9. října 1809 a 1810 svého chotě Josefu Malabajla, hraběti z Análu, jako dědice prohlásila. Tento jmenoval dědicem svého strýce Josefa, hraběte z Taffe, kterému 10. dubna 1818 bylo toto panství připsáno, ale se zastoupením hraběte Taffe. Po smrti hraběte Canal jako poslední majitele připsáno. Tento prodal Dukovany 20. června 1829 rytířce Klaudiové, rozené Körnové, za 78.000 zl., která opět tehdejšímu majiteli postoupila je.

Listiny Mohelské.

Pronájem obecního hostince v Mohelně 30. června 1874 až do konce září 1888; pronajal Anton Petrdla za 380 zl. ročně: Frant. Matoušek, starosta, Franz Kryška, radní.

Protokol o dražbě obecního lesa 18. listopadu 1886. V polohách na Pohanskách nad Šibenicí a ve Skřípině. Na Pohaňskách 10 čísel strženo 382 zl. 75 kr. Nad Šibenicí 25 čísel, ve Skřípině 8 čísel, celkem strženo 1737 zl. 75 kr. Frant. Mohelský, starosta.

Protokol: Eduard Neuner přenechává od obce najaté pozemky L. E. Pragrovi od roku 1885 na další čas a sice na Rybníčku, nad Tlustým Vosouchy nestojí zač. Hošek Fr., starosta.

Protokol pránájmu dílku u Líšti čís. 28.

Obec prodává brambory a úrodu ječmene, který užíval Jan Holý a vydražil je Jan Švec čís. 47 za 16 zl. Holý byl uvězněn a jeho žena nemohla zaplatiti obci. Jeho žena dala z lesní práce 4 zl. 33 kr., při předvolání, že prý se Holý v krátkém čase nevrátí a tak obec zabavila jí sklízeň za obnos 37 zl. 24 kr., čímž přišla o poslední sousto a o semeno a brambory, které osázela.

Na protokole podepsáni:

Karel Ostrý, radní.
Hošek Anton, čís. 33, výbor.
Franc Rybníček, výbor.
Jan Kostelník, svědek.

Počátky železnice.

První vlak vyjel roku 1824 mezi Liverpolem a Manchestrem. Tento vynález zdokonalený tvůrcem, Ing. Stephensonem byl přijat velmi nepříznivě. Angličané protestovali proti železnici tvrdíce, že jiskrami zničí města, obilniny a vše, a že zničí užitečné ptactvo, splaší dobytek a zničí koňstvo a toto vyhyne.

Do železnice vstoupiti odvážil se málokdo a zvláště

i smělý Francouz, než vsedl do vlaku, dal sobě do kapsy obrázek sv. Kryštofa, aby se mu nestalo neštěstí. Sedláci láli na tuto ohnivou stvůru, že jim přivedla neúrodná léta. Lidé v Bretagni a jinde modlili se, aby se železnice při jízdě rozbily. Pověrčiví lidé věřili, že lokomotivy se vytápějí vepřovým dobytkem. Jiní opět věřili, že kola železnic jsou mazána krví lidskou, aby se nastalo neštěstí. Švýcarsko zavedlo smuteční dni a hudba hrála smuteční pochody. V našich krajích se věřilo, že když se železnice udrží, zmizí každý den jeden cestující, aby se nažral tento ďábel, který si každý den vyhradil jednu duši za oběť. Strojvůdcové byli obáváni a považováni za vtělené ďábly. I ti největší učenci varovali od zřízení železnice.

Léta Páně 1769 dne 14. dubna vyhořely tři domky Frant. Janáčka, Jana Mikuláška a Konečného; oheň vyšel od Mikuláška. Neví se nic, jak se to stalo. Moje děti, vždycky s ohněm opatrně zacházejte! Léta Páně 1857 dne 22. března Bůh všemohoucí ráčil dopustit na městečko pád ohně; chytilo na Dlouhé ulici u Josefa Hoška a vyhořelo až po Jana Žáka na horní straně a na dolní straně od Eliáše až po Frant. Papouška, dohromady 22 čísel a tři stodoly. Dne a roku dole psaného Bůh dopustil pád ohně a vyhořel František Machát, od něhož vyšel oheň. Poněvadž byl horní vítr, dál to nešlo. Stalo se 12. října 1857. A hned 23. toho měsíce vyhořely tři domky v Kladerubkách, totiž Tomáše Máchala, Jana Říhy a Jakuba Jílka. Oheň vyšel u Tomáše Macháta. Roku 1858 vyhořely dvě stodoly Andresa Matouška a Frant. Chmelíčka, dne 11. ledna. A zas roku 1858 vyhořela jedna stodola Leopolda Horkého a to po velikonocích. Zase toho roku shora psaného vyhořelo pět stodol. Jedna Johana Chytky; z této vyšel plamen, poněvadž tam byl oheň založen, a druhá Frant. Janáčka a třetí moje (t. j. Antona Chytky),

čtvrtá Jana Fultýna, pátá Frant. Odvářky. To je patrný důkaz, že bylo založeno a tak stalo se dne 30. máje na svátek Nejsvětější Trojice. Roku 1863 vyhořel jeden domek pod hospodou Josefa Jurka na svatodušní úterý, dne 26. máje. Toho roku bylo veliké sucho. 5 až 6 mil jezdili na řeku Jihlavku do mlýna, všecky řeky byly vyschlé a tak toho roku bylo zle. Všecky „jabloška", když se měly kopat, pomrzly po druhé a bylo málo píce. Toho roku nepršelo od Jana až na podzim. Jabloška pomrzly třikrát a tak se žádné neurodily. Bože, chraň a opatruj nás od takové nouze! Roku 1817 bylo veliké draho; míra žita 30 f., ječmen 38 f., hrách 40 f., čočka 40 f. Roku 1821 vyhořely dne 4. ledna 4 domy totiž Jana Ostatka a Jindřicha Mohelského, mezi Franckem Ostatkem a Jindřichem Mohelským chytlo. A zas 11. ledna t. j. vyhořel jeden domek; Václav Horák měl jej založiti. Dne a roku dole psaného dopustil Bůh, že v městečku vyhořelo 70 domů, celý rynk a stodoly, také ve „Hlinsku" domky. Chytilo u Janáčka. Lidi přišli do velkých škod. Kostelní věž se zvony a v kostele varhany spadly, dne 28. června před Petrem a Pavlem. Roku 1848 vyhořel Josef Šíbral, Jan Kryška. Roku 1866 začala vojna s pruským králem; jak přejel nepřítel hranice, byla veliká bitva u Hradce Králové. Jak se ho zmocnil, veškerou silou táhl až k Vídni, kdež se stal mír a nadělal škody. Všecko splundroval. Lidi do škody přišli a od jihu zase se sardinským králem v Italii. Toho roku také všecko pomrzlo: ovoce, žito načisto, tak že lidé nemohli ani sázet. Takový byl mráz toho roku dne 23. června. Roku 1725 byl zde kněz Štěpán Král. Roku 1873 utopil se při koupání 16ti letý hoch, Antonín Chytka dne 13. července, synek pisatele těchto poznámek, pod papírnickým stavem.

Roku 1875 zemřel místní děkan, farář Svačina. Roku 1876 byl obecní hajný Karel Jurka a měl 2 zl. ročně.

V tom roce stál sáh dříví 6 zl. 50 kr. Roku 1877 byl starostou František Matoušek, I. radní Kryška. Roku 1878 Karel Veigner byl jmenován správcem školy. Roku 1885 byl obecním písařem Jan Škoda. Roku 1888 byl obecní písař Jan Kostelník definitivně ustanoven se služným 180 zl. ročně a měl bezplatné užívání pole u Jezera a Padělku 1 kousek loučky tak, jak dřívější písař užíval. Starostou byl Josef Hošek, číslo 39, Karel Ostrý I. radním a obecní výbor byl rozšířen na 16 členů. Roku 1891 starostou byl Antonín Hošek, čís. 33, radní Josef Němec, čís. 124. Roku 1894 vyškolila se obec Kladeruby a postavila vlastní školu. Starostou byl Fr. Šídlo, čís. 70., I. radní Frant. Mohelský, II. radní Josef Gross. Roku 1895 vyškolila se obec Lhánice z Mohelna a postavila sobě vlastní školu. Roku 1896 farář Jan Svoboda postavil kříž ve Vodavcích u Senohradské silnice. Roku 1897 stará škola byla zbořena a postavena nová, aby se docílilo kubatury, a obešel se zákon, zvýšily se místnosti. Stavbu prováděl Vilém Račický, stavitel z Náměšti, za Kč 16.500. Použilo se starého stavebního materiálu a dříví. Na tuto školu vypůjčila si obec od Hypoteční banky v Brně 8.000 zl. Téhož roku bylo zde biřmování. Kostel vymalován a postaven gotický oltář, nákladem Jana Svobody, faráře. Práce provedl Josef Svoboda z Velké Býteše a jeho dilovedoucí Ulman Štěpán. Starostou byl František Šídlo, číslo 70. Toho roku měřila se a vyjednávala silnice na Papírnu k Dukovanskému mlýnu. Zemský výbor nařídil šetření na místě samém, neboť Josef Tkaný, mlynář mohelský, žádal, aby tato silnice šla kolem jeho mlýna. Ku komisi se dostavil Josef Tkaný, mlynář mohelský a Josef Tkaný, mlynář dukovský, Ing. z Jihlavy 4. března 1897. Komise probrala oba směry. Mohelský mlynář navrhoval silnici k jeho mlýnu přes městečko, ku Antoničku a k jeho mlýnu. Dne 16. srpna nechal

posvětili farář Svoboda kříž u Skřipinského mostu. Obchůzky komise na stavbu silnice zúčastnil se celý obecní výbor. Navrhovaná trať se nikomu nelíbila a tak v hostinci Egrlově v Dukovanech bylo usneseno zůstati při starém projektu Ing. Ješe od zemského výboru. Starosta Šídlo hájil trať na dukovanský mlýn a výboři a radní kývali jen na znamení souhlasu. Hrotovický silniční výbor nehájil tento směr a choval se pasivně. Skrejský mlýn a dukovanská obec chtěla silnici, ale že prý na ni ničeho nedají.

Správce velkostatku dukovanského, Jaroslav Panýrek hájil silnici na mohelský mlýn. Pro neshodu byla stavba silnice odložena na neurčito. Toho roku napadl sníh 18. října. Setí nebylo skončeno. U rolníků se platilo nádeníkům 40 kr. se stravou. Toho roku byla prohlášena Rakouskem rovnoprávnost národa českého, ale jen na papíře. Asi v listopadu byla založena Reifeisenka v Mohelně, kterou založil Josef Tkaný, mlynář mohelský a Jan Šídlák, kaplan a těmito byl zřízen konsumní spolek „Poctivost". Mohelno mělo 171 čísel domovních a 1200 obyvatel, 5třídní školu s pobočkou. Pro stavbu školy byla jedna třída umístěna v čísle 37. u učitele Frant. Strnada, v jeho domě. Ve dvou sálech v radnici se též učilo. Roku 1898 usneseno dle obecního protokolu ze dne 30. prosince zříditi pamětní knihu, ale zůstalo jen při usnesení. Starosta Šídlo navrhoval, by se na žádost obecního tajemníka zvýšilo služné ze 120 zl. ročně na 120 zl. 40 kr. ročně, ale v příštím sezení návrh odvolal. Vyhořel panský dvůr a stodola č. 90, pak stodoly Frant. Mohelského, Frant. Hoška, čís. 7. Před požárem stodoly čís. 90 Jakub Soukup se podnapil a řekl, že stodola zítra také vyhoří a skutečně také vyhořela. Byl zatčen a uvězněn; byl 6 neděl ve vyšetřování. Po jeho odchodu hořelo dále každodenně a lid byl tak rozrušen, že se již bál

veřejně chodili a vypukl-li oheň, což bylo každodenně po 14 dní, aby nepřišel k obvinění, až konečně při zapalování byla přistižena služebná holka, která se pak přiznala, že to dělá ze záliby. Teprve nyní byl Soukup propuštěn. Byl odsouzen nevinně. V panském dvoře shořela sýpka a všecky mlaty se zásobami obilí a píce. Oheň vypukl v 6 hodin večer, když byla sklizeň svezena. Oheň byl 14kráte založen.

Roku 1901 postaven byl domek čís. 184 na místě dříve jmenované stodoly čís. 90. Postavil jej malíř Ulman. Místo stavební bylo koupeno od tehdejšího majitele čtvrti lánu, Jindřicha Macka za 500 korun. Domek stál 5000 korun. Roku 1902 odstěhoval se kaplan, páter Jan Šidlák do Bolehradic na faru, která mu byla po dlouhém kaplanování přidělena. Také se odstěhoval obchodník, žid Prager. Nadělal zde majetku a ochudil lid. Dům číslo 26 prodal obchodníku Martinkovi z Rosic za 5000 zl. i s inventářem a dvěma mírami pole záhumenice první od Kozí hory. Roku 1903 odstěhoval se na odpočinek Jan Svoboda, farář mohelský. Roku 1904 byl starostou Karel Ostrý. Byla postavena silnice k papírně až ku řece, po 50letých dohadech, proti vůli většiny obyvatel a takto dovršena msta některých lidí proti Tkanému. Obec vybírala i ze silnic 15% obecních přirážek. Domek číslo 184 koupil poštmistr Zellvekr za 5000 korun a umístil tam poštovní úřad. Roku 1905 prodán domek číslo 184 poštmistrem Zellvekrem a koupil jej Filip Vaněk a zřídil v něm obchod se smíšeným zbožím. Starostou byl František Šídlo čís. 70. Téhož roku koupil Alois Senský, zdejší obchodník, usedlost čís. 32. Obec počítala již 196 čísel domovních. R. 1906 byla v Mohelně zřízena Řemeslnická Beseda, jejímž zakládajícím předsedou byl Ulman Štěpán, malíř, který byl 6 roků předsedou a čestným členem. Roku 1907 byla pořádána

průmyslová a učňovská výstava. Předsedou výstavy byl Ulman Štěpán, malíř, jednatel Filip Vaněk, členy výstavního výboru byli Jan Franěk, kovářský mistr, Jakub Horák, kamnařský mistr. Uděleno bylo 90 vyznamenání, 90 zlatých medailí, 35 stříbrných, 50 bronzových a 40 čestných diplomů. Výstava byla nádherná a hojně obeslána. Místní živnostnictvo s prvním zakládajícím předsedou Štěpánem Ulmanem zřídilo učňovskou pokračovací školu. Výbor zakládající byl: předseda Ulman Štěpán, Jan Franěk, Jan Hanzl, Jan Janáček, František Kočí, Jakub Horák, kamnář a Josef Fanta, člen. Na nátlak zakládajícího předsedy po trojí intervenci u ministerstva ve Vídni, byla povolena učňovská pokračovací škola v Mohelně. Téhož roku byli jmenováni čestnými členy Řemeslnické besedy: místodržitelský rada, dvorní rada Frant. Navrátil, Arnôld Klíčník, císařský rada z Brna, Alois Holubička, komorní rada z Brna a Ulman Štěpán, předseda Besedy z Mohelna. Roku 1908 zařídil si Antonín Kašpar stavitelství, které obec postrádala. V létě byla děsná horka, k poledni 35° R. Rok byl celkem suchý, ale úrodný. Ve Vídni konán v srpnu Eucharistický sjezd. Roku 1910 bylo usneseno provésti silnici Mohelno, Kramolín a Popůvka, silniční výbor se zavázal, že do roku 1925 bude zřízena. Roku téhož zřízena Živnostenská záložna. Prvním předsédou a zakladatelem byl Štěpán Ulman, členi výboru: Jakub Knapek, místopředseda, František Kočí, Jan Franěk, kovář, Jan Janáček, obuvník, Jakub Horák, kamnař. Po třech měsících byla zřízena Živnostenská nemocenská pokladna, přičiněním výše jmenovaných členů. Roku 1913 usneseno postaviti školu měšťanskou, která se měla stavěti na farské zahradě vedle potoka a jednáno též s Františkem Drápalem číslo 132, aby odprodal obci pozemek za humny. Poněvadž Drápala žádal vysokou cenu, postavila se škola

jinde. Usneseno postaviti ji na náměstí pod obecní radnicí. Plány, rozpočty vše připravil náš nový stavitel pan Antonín Kašpar. Ač mladý, přičinil se a svojí dovedností postavil školu dosti lacino a tím občanům zanechal památku. Škola stála 95.000 korun. R. 1914 přikročeno ke stavbě měšťanky. Stavba byla zadána za nejnižší cenu 95.000 korun Antonínu Kašparovi. Avšak, když byla stavba pod střechou, stala se sarajevská vražda, která si vyžádala za oběť život Františka Ferdinanda Habsburka, následníka trůnu. Vraždu provedl Prinčip, syn policejního úředníka, aby se řeklo, že Srby a Slovanstvem byl najat ku vraždě; zatím vražda však byla smluvena u berlínského dvora. Po provedení vraždy během 5—6 dnů počalo býti povoláváno mužstvo ku svým plukům a dne 26. července byla v noci o 12. hodině prohlášena všeobecná mobilisace všech vojínů v záloze do 38. roků. Podívání bylo hrozné. Na náměstí v Mohelně bubnoval policajt Jakub Janáček bubnem při svitu luceren a hlásil všeobecnou mobilisaci. Úředník od politické správy držel lucernu, předčítal vyhlášku mobilisační, že musí všichni do 38 let ihned narukovati. Stavba školy musela býti ihned zastavena, protože první narukoval na svolávací lístek mladý, 27letý stavitel Kašpar, co poručík v záloze a hned druhý den místní lékař Dr. Jaroslav Svoboda. Též skoro všichni dělníci a živnostníci, zaměstnaní při stavbě školy, byli povoláni ku svým plukům. Avšak přece do konce roka 1914 byla škola dohotovena. Stavitel Kašpar přišel raněn ze Srbska a mohl školu dohotoviti. Vše bylo stálým rukováním zanedbáno. Muži rukovali na jednu výzvu za druhou a jen starší ročníky, přes 50 roků, zůstali doma. Nejdřív přišly přehlídky na vojáky do 36 roků, pak do 45 roků a konečně do 50 roků. Dne 16. srpna 1915 jelo ku přehlídkám do Náměště 48 mužů od 44—50 let. Z těchto

bylo uznáno 45 způsobilých vojenské služby. Ovšem, že se nevybíralo a neprohlíželo, neboť lékař jen stál a pan plukovník křičel: „Tauglich". Staří muži domnívali se, že na vojnu nepůjdou, ale stalo se jinak. Dne 15. listopadu 1915 jela první část a ostatní dne 20. ledna 1916. Museli také na vojnu. Roku 1915 rukovali všichni do 20. roku a mezi těmi byli smícháni vojáci do 44 roků: Štěpán Ulman a Karel Cabejšek a s nimi rukovali Karel Senský, Brázda a 10 jiných hochů ku 14. zeměbraneckému pluku do Hallu v Tyrolích. Válka nebrala konce. Spojenecké mocnosti přistupovaly a prohlašovaly válku proti Rakousku a Německu. Časopisy musely psáti jen o samém vítězství centrálních mocností, až veřejně vojsko klelo proti takovým lžím. Český lid a vojsko bylo kaceřováno a spíláno mu českých psů a zrádců. Tak náš lid a zvláště vojíni byli ustrkováni jak v zázemí, tak na bojištích. Z Německa a Rakouska posílali zprávy o velikých dělech, avšak prohranou námořní bitvu u Skageraku zamlčeli. Německo se dovolávalo Boha a všude se dávaly nálepky „Gott straffe England", my se nebojíme nikoho, jen Boha, ač porušili všecky smlouvy. Nadšenci, němečtí vojáci měli jako patriotické odznaky různé plechové cetky za čapkami a po kabátech a cinkali s tím, jak psíci známkami. Bylo to směšné podívání. Kam Němci přišli, vše rozkradli a zničili. Vždyť z Ruska odváželi i ornou půdu. Sám jeden Sasík v Bukovině v Brašově prohlásil, že Rumuni nejsou našimi nepřáteli, ale naši Němci, místo ochrany rozkradli a odvezli nám vše do Německa i náš nábytek. Otevřel-li Čech ústa a učinil poznámku, již byl v žaláři. Špilberk v Brně byl pln české inteligence, třeba jen mohl míti vignetku na krabičce zápalek bílo-modro-červenou. Takové nálepky museli obchodníci s krabiček oškrabati, jinak šel na Špilberk. Starosta obce Mohelna dostal za svoji bla-

hodárnou činnost záslužný kříž a praví se, že takoví starostové byli v celé Moravě jen dva. Pan Chytka z Mohelna a pan starosta v Budišově. Pan farář Pluskal, dobrá duše, zachránil mnoho lidí úpisy na válečné půjčky a pan řídící Kolínský se také činil. Rekvisice byly u nás svědomitě a důsledně prováděny. Rolníci počali se pouštěti do polních prací a v prvé řadě ti, kteří měli aspoň 20 hektarů polí, a to měli skoro všichni a tak to šlo dále. Za výlohy rekvisiční se propilo u hostinského na radnici 2.200 Kč u Josefa Němce.

V tomto roce byl postaven domek číslo 230. Zemřel obecní tajemník, Jan Kostelník, který si jen přál přežíti válku, aby se dočkal, jak dopadne, neboť byl nepřítelem Rakouska. Dle exibitního protokolu č. j. 400, dne 20. srpna 1915 zvolen předsedou aprovisační komise Jakub Senský, obchodník. Dne 21. srpna dle exibitního protokolu č. 408, obec oznamuje okresní politické správě, že o mléko pro chudinu jest úplně postaráno. Datum 24. srpna 1915. Rok 1916. Dle exibitního protokolu čís. 599, dne 13. prosince oznamuje obec, že aprovisační odbor pro Mohelno Václav Chytka předseda, Senský, Kolínský. Toto oznámení psal pan Kolínský. Hned v počátcích byly svedeny velké boje poslední síly Rakouska, Německa, Turecka a Bulharska, avšak bezvýsledně. Bylo mnoho mrtvých, raněných a asi 200 vojínů zajatých jen z Mohelna. Taktéž byla ujednána četnickým strážmistrem Holinkou, jenž měl každý rakušácký vlas, že ženy narukovaných musejí jíti pracovati ke dvoru, ale tyto se nedaly a řekly, že až půjdou páni a jejich ženy ku dvoru, pak že ony také půjdou, a ony pracovati nešly, čímž akce ztroskotala. Chudý lid dostával lístky na odběr mouky, sádla, mýdla, při čemž hynul hladem. Prodati mu nechtěl nikdo, neboť se bál, že bude potrestán, ale pod rukou dostal 1 kg mouky za 20 korun. Kdo neměl aprovisace,

za peníze ničeho nekoupil. A zvláště se ženami narukovaných vojínů se zacházelo jako s otroky. Ať se ohlédl kamkoliv, všude klam a darebáctví. Bída nemilosrdně týrala chudý lid, který byl živen kukuřicí a zelím s červy, fazolemi pro dobytek a všelikým smetím. Ač dle exibitního protokolu obecního z roku 1916, číslo 493, obec oznamuje dne 10. listopadu, že jest určeno pro jednu osobu $^1/_2$ kg hovězího masa; zapsal pan Jan Kolínský. První nabídka míru přišla z Německa, kdy jeho vojsko bylo blízko vítězství. Na západě spojenci drželi sotva linii. Německá nota ze dne 12. prosince 1916 byla obsažena v notě z 12. prosince prostřednictvím neutrálních mocností Španělska a Švýcarska a Spojených Států Amerických. Hlavní článek noty byl tento. Naším cílem není rozdrtiti ani zničiti své protivníky přesto, že jsme si vědomi své vojenské a hospodářské síly a pohotovosti pokračovati ve válce, která nám byla vnucena, bude-li nutno, až do trpkého konce a zároveň vedeni přáním zabrániti dalšímu prolévání krve a učiniti konec válečným ukrutnostem. Čtyři spojené mocnosti navrhují vstoupením do mírového jednání. Jak chtělo Německo uzavříti mír a za jakých podmínek, není známo. Tato nabídka byla učiněna proto, že se ústřední mocnosti cítily vítězi. Současně byla učiněna a zaslána nota a cíle její byly vyjádřeny takto: Německo vede obrannou válku proti nepřátelům, kteří směřují k jeho zničení. Odpověď spojeneckých vlád. Francouzký ministr Briand navrhl nabídku jako past a ministerský předseda Loyd George v řeči v poslanecké sněmovně 19. prosince 1916 prohlásil, že přistoupiti k poradě na pozvání Německa, jež se samo prohlašuje za vítěze, bez znalosti návrhu, znamená, vstrčiti hlavu do smyčky, kde konce provazu drží Němci v rukou. Nota presidenta Wilsona 18. prosince 1916, kdy podal válčícím státům šest dní po

vydání německé noty, podal tento, že čin není ve spojení s návrhy středních mocností a upozornil, že obě strany prohlásily, že vedou obrannou válku a že se prohlásili k ochraně malých národů. Spojené státy mají živý zájem jako válčící státy na nutných opatřeních, zajištění budoucího míru světového. Roku 1917 bylo tolik pěněz, že si jich lid nevážil a přímo se rozhazovaly. Potravin skoro žádných již nebylo a zvláště u chudého lidu. Lid docházel z Brna a jiných měst. Zlaté a jiné věci si selský lid vyměňoval a dával za šatstvo a potraviny. O mase netřeba se zmiňovati, neboť stálo maso vepřové 30 — 50 Kč, sádlo 50 Kč kg. U vojska jsme nosili dřevěné podrážky, boty samý příštipek a plno vší. Po drahách nikdo nechtěl peněz a celá akce směřovala buď k revoluci nebo k vymření hlady. Žádných potravin ani v zázemí nebylo ani na bojištích. Ruská císařská rodina byla povražděna a ujal se vlády Kerenský. Počal ještě nápor na bojišti u Zborova, ve kterém již hrdě bojovali čeští legionáři proti Rakousku a Německu. Rumunsko právě vedlo válku a čekalo se na rozhodnou bitvu na francouzké frontě, jak sám spisovatel byl o věci dobře spraven. Zálohy německého a rakouského vojska stály v nepřehledných masách od Mohuče až k Metám, čekajíce rozhodné bitvy na den 20. července. Avšak po několikadenní bitvě nehlásilo se ani z rakouského generálního štábu, ani německého, vítězství. Tím jsme byli dobře informováni. Vojíni věděli, že osud ústředních mocností jest zpečetěn a akce proti Paříži prohraná. Spoj. mocnosti odpověděly dne 10. ledna 1917 ve společné notě datované v Paříži. Prohlásily všeobecně souhlas s návrhem zříditi svaz národů, který zajistí mír a spravedlnost na celém světě a vymezili své válečné cíle. Obnoviti Belgii, Srbsko, Černou Horu a dáti jim povinnou náhradu. Dne 30. květına o 11. hodině otevřely

se brány rakouského parlamentu a čeští poslanci se ohradili proti rakouské vládě a jejímu postupu. Za český svaz prohlásil poslanec Staněk pod dojmem postupu, že se čeští poslanci budou domáhati spojení všech kmenů československých v demokratický stát a ještě dále šel poslanec Kalina a dovolával se sebeurčení českoslov. národa, vykliditi obsazené území Francie, Ruska, Rumunska a dáti jim spravedlivé náhrady. Reorganisovati Evropu na pevném podkladě, osvoboditi Italy, Slovany, Rumuny a Čechoslováky od cizího panství. Odstraniti Otomanskou říši. Přímým důsledkem přijatých odpovědí bylo poselství ze dne 22. ledna, kde bylo domluveno, jak se Spojené Státy postaví k ní. President Wilson prohlásil, že jest nemyslitelno, aby Spojené Státy nehrály žádné úlohy v takovém podniku, musí lid Spojených Států Amerických prokázati službu, přidati moc a souhlas k autoritě a síle ostatních národů. Svoboda moří jest podmínkou „Sine qua non". Papežské mírové smlouvy a návrhy 1917 na počátku roku staly se událostí, které daly válce nový směr. Byla to ruská revoluce a vyhlášení války Spojenými Státy Americkými Německu, dne 6. dubna 1917, aby byly vyneseny základní cíle války. Mezi 6. dubnem a 8. prosincem vyhlásilo válku, nebo přerušilo styky diplomatické 16 malých států a velkých na jaře 1917. Vojenská situace spojenců se zlepšila. Němci byli na západní frontě odraženi v Hindenburgově linii. Britové dobyli Bagdadu a postupovali proti Jerusalému za součinnosti Ruska v Malé Asii, kde byla rozhodující výprava proti Turecké říši. Tyto události učinily první vnitřní politickou krisi německou. Od počátku války 1917 11. července poprve odmítl říšský sněm hlasovati pro válečný úvěr. 19. července po odstoupení kancléře Betmana Holvecka nastoupil Michaelis. Bylo odhlasováno většinou 214 hlasů proti 116 hlasům. Německo

se chopilo zbraní v sebeobraně za celistvost svého území. Říšský sněm usiluje o mír a to o trvalý mír mezi národy a t. d. Totéž co Dohoda žádala. Papežská nota ze dne 14. srpna 1917 byla provoláním pro mír všech národů, aby skončili válku na základě kompromisu nabídnuté zásady.

(Poznámka). Dle exibitního protokolu číslo 126, 127 a 128, oznamuje představenstvo obce seznam aprovisační komise, rekvisiční komise a komisař a žádají plat za cesty při soupisu zásob. Pan komisař Kolínský, Chytka Václav, Josef Borek, Karel Kašpar a Jindřich Koloušek. Dále dle čísla 125, roku 1917, za ubytování 8 vojáků od 26. února do 6. března za 9 dní po 5 korunách, to jest 360 korun.

Rok 1918.

Vojsko pro špatnou výživu utíkalo od svých pluků a počalo se schovávati po lesích a nazývalo se „Zelený kádr". Důstojníci ochabli, protože viděli, že se válka musí skončiti a každý odpor proti dohodě jest marný. Nový císař Karel vydal manifest k lidu. Přestaly tresty a Německo s Rakouskem poznalo, že se svým vítězstvím je u konce. V říšské radě počali čeští poslanci, kteří po propuštění z vězení a internačních táborů jako poslanci byli propuštěni, mluviti proti trýznění českého lidu, zejména Staněk, Klofáč, Stříbrný, který odkryl vše, co se dělo s politicky podezřelými, jak byli trýzněni, až v říšské radě lid plakal. Rok tento jest nejdůležitějším v dějinách českého národa a rovněž pro naše městečko.

Dne 28. října v noci prohlášena samostatnost a tak po 300 leté porobě utvořena samostatná republika československá. Jejím presidentem zvolen Tomáš Garique Masaryk. Všude plno praporů, hudby, veselí neb

pravda zvítězila a tak utrpení českého lidu skončeno. Mírové jednání v Brestu Litevském 1918 za tři měsíce po papežských návrzích stalo se událostí, jež brzy přivedlo do postavení, které centrálním mocnostem umožnilo svržení vlády Kerenského. Bolševici pod vedením Lenina a Trockého stali se pány Ruska, které bylo hospodářsky vyčerpané. Nový režim zřekl se smluv se spojenci dne 15. prosince 1917. Vyjednával o zvláštní mír s Německem na konferenci v Brestu Litevském dne 22. prosince 1917 do 10. února 1918. Zde se stala smlouva ponižující, jež otevřela dvéře rakouským a německým vykořisťovatelům, což sami bolševici zavinili. Hrabě Černín dne 25. prosince dal návrh, na kterém podkladě měl býti uzavřen mír bez náhrad a anexí. Dne 8. ledna 1918 řeč Wilsonova a Loyda George obsahovala určité mírové smlouvy. Řeči tyto byly proneseny před Trade Union, kdež následovala dne 8. ledna řeč presidenta Spojených Států Wilsona, v níž se vyslovil o 14 bodech. V bodu X. označil pro nás, národům Rakouska a Uherska, jejich místo mezi národy. Přejeme se viděti zabezpečeni a zajištěni, nutno dáti volnější příležitost k autonomnímu vývoji. Po výměně ještě mnoha not Německa a presidenta Wilsona dne 28. října 1928 zaslala rakouská vláda prohlášení jako odpověď na presidentovu notu. Rakousko-Uhersko přijímá všechny podmínky, které president stanovil jako základ pro vyjednávání příměří a míru, není překážek, podle názoru vlády rakousko-uherské, aby se přistoupilo k vyjednávání a bylo okamžité příměří. Bulharsko vystoupilo dne 29. září 1918 z řad válčících. Dne 5. listopadu 1918 bylo Německo odkázáno na maršála Foche prostřednictvím sekretáře Lansiga a švýcarského vyslance. Podmínky příměří Německa dne 8. listopadu, když bylo skončeno vyjednávání přijaté a Fochem podepsané 11. listopadu o 11. hodině dopolední dle fran-

couzského času. Toť konec světové války, která nás tížila.

Padlí a zemřelí ve světové válce z farnosti Mohelské.

Mohelenští.

1. Brázda Cyril, 2. Bouška Leopold, 3. Dvořák František, 4. Tukxa Antonín, 5. Gross Jan, 6. Hanzlík Josef, 7. Holík Jan, 8. Horák František, 9. Horák Josef, 10. Hošek Cyril, 11. Janáček Jan, 12. Jíra Antonín, 13. Kocourek František, 14. Kopuletý Fr., 15. Kostelník Jan, 16. Knolek Richard, 17. Klein Antonín, 18. Macek Jindřich, 19. Mohelský Frant., 20. Ostatek Antonín, 21. Papoušek František, 22. Papoušek Richard, 23. Peška Stanislav, 24. Polehla Ladislav, 25. Strašák Konrád, 26. Soukop František, 27. Stránský Gabriel, 28. Švec Jindřich, 29. Šídla Frant., 30. Šebesta Jan, 31. Zásměla František, 32. Žák Frant., 33. Žák Leopold, 34. Žikeš Josef, 35. Jurka Emil, 36. Horl Josef, 37. Horl Josef, 38. Horký Josef, 39. Chytka Antonín, 40. Kačírek Frant., 41. Malý Karel, 42. Mohelský Jindřich, 43. Nováček Augustin, 44. Nováček Frant., 45. Šíbral Reimund, 46. Věžník Jan, 47. Věžník Leopold. Tedy jest patrno, že Mohelno a občané naši dali mnoho svých miláčků válečné litici a jsou to ještě mladí lidé. Avšak co bylo, zapomíná se. Našich hrdinů, kteří ve válečných útrapách padli aneb zemřeli, budiž vždy vzpomínáno!

Rok 1919.

Drahota počala stoupati. Mužské šněrovací boty, které stály dříve 60 korun, stály hned 120 korun. Pro velké množství papírových peněz, přistoupilo se poprvé v našem státě ku kolkování peněz, které zařídil první československý ministr financí, Dr. Alois

Rašín, Rakouskem vězněný. Tímto zákrokem zachránil naši valutu. Dle jeho methody později se odhodlali i jiné státy zachrániti se. Kolkování dělo se následovně: do obnosu 500 korun po odkolkování peněz se obnos hned vrátil majiteli, po obnosu 500 korun výše zadržela se polovice kolkovaného obnosu a byla později během času vrácena neb odečtena na státní dávky a daně. Opraven volební řád a vypsány volby do obcí, dle nového tajného a přímého hlasovacího práva podle vázaných kandidátních listin. Dle těchto voleb byli zvoleni: starosta Václav Chytka, radní Karel Kašpar, Jakub Senský, Ulman Štěpán, Josef Němec, Frant. Šídlo, čís. 18; členy obecního zastupitelstva: Josef Holý číslo 126, Jan Maloušek číslo 63, Jan Vuršt, Jan Hanzl, Josef Knotek, Rudolf Chytka, Frant. Procházka, Antonín Tomek, Frant. Nováček, řezník, Kočí Frant., Gros František, Josef Loupal. Tento nový výbor postavil novou budovu pro poštovní úřad a četnickou stanici za obnos 250.000 a obdržel státní subvenci tak, že celá budova byla zdarma. Antonín Kašpar, stavitel, koupil starý mlýn, („Papírnu") za 36.000 Kč a postavil tam pilu. Do finanční komise byli zvoleni: Jakub Senský, Ulman Štěpán, Dr. Jaroslav Svoboda, Antonín Kašpar, stavitel, Jan Maloušek, Jan Kolínský, František Šídlo číslo 18.

Roku 1920 počalo úřadovati nové obecní zastupitelstvo a zvolen obecním tajemníkem Josef Račický z Náměště.

Roku 1921 zemřel obecní tajemník Račický a byl zvolen tajemníkem Jan Mann. Na zakročení obecních radních byla otevřena měšťanská škola. Deputace sestávající z členů obecních radních Štěpána Ulmana, Václava Chytky, Františka Šídly číslo 18 a Josefa Němce, kteří u ministerského rady Svitavského o otevření školy měšťanské se přičinili a která byla ihned otevře-

na a prvním ředitelem jmenován František Janotka z Mikulovic. Bylo sčítání lidu. Napočteno 1403 osoby ve 238 domech a narodilo se 41 dítě, zemřelo 26 osob. V lednu byla volena místní školní rada podle nového volebního řádu, do které byli zvoleni: Jan Kolínský, Františka Dřevíkovská, Ulman Štěpán, Václav Chylka, Marie Černá, Josef Němec, Jan Vuršt, za obec Kramolín zvolen Rohovský František, domkář. Zřízen byl

Mohelno v r. 1920.

rybářský spolek v Mohelně. Stanovy sepsali Jan Mann a Ulman Štěpán, které zemská politická správa schválila a zvolen bývalý nájemce, Antonín Sýkora předsedou, Štěpán Ulman místopředsedou, Josef Němec pokladníkem, Josef Loupal jednatelem.

Konečně přitáhli naši legionáři do svého domova, který tak dlouho nespatřili, avšak tří z těchto zůstali a byli pohřbeni v Rusku.

Zemřelí a padlí: Chylka Antonín čís. 98. Horák Josef čís. 56. Cyril Brázda čís. 118. Vrátili se tito legionáři. Hort Josef, Kašpar Antonín, Hubatka Antonín, Soukup Stanislav, Mohelský Rudolf, Mohelský Josef, Žák Josef, Vlašín František, Šídlo Jan, Dvořák Josef, Hloužek František, Janáček Jan (kamnář), Janáček Vincenc, Šebesta Karel, Kotoun Frant., Francouzskými legionáři byli: Staněk Jan, Staněk Karel a Pražák Josef. Ctíme je a vážíme si jich, neboť jejich ideály byly vskutku ctí Mohelna.

Roku 1922 narozeno 47 a zemřelo 20 osob. Bylo postaveno 12 nových domků na státní podporu. Jednota Orel postavila tělocvičnu na koupeném pozemku od Štěpána Ulmana, za 1200 korun. Tělocvična stála 60.000 Kč. Předsedou byl Jan Vuršl, pokladník Karel Kopeček.

Císař Vilém II. svým chováním vůči podřízeným byl hrubým a za svého panování, dle jeho vlastních poznámek v ničem nezadal svému předchůdci, bojovnému Bedřichu II. Samý kousavý vtip. Tak na příklad: roku 1765 žádal poručík Winterfeld o 12.000 dolarů, aby uchoval svůj majetek. Král zamítl žádost jeho s poznámkou „nejsem bankéřem“. Roku 1767 žádal dělostřelecký důstojník Spangenberg, nemanželský syn plukovníka Kelteho, aby byl legitimován. Král připsal na žádost: „Kdo může všecka děcka poběhlic naturalisovati“. Dvorní kazatel Cochius v Postupimi prosil o místo u domu Berlínského. Odpověděl mu slovy písma svatého: „Ježíš dí: Království mé není z tohoto světa“, — „tak musejí smýšlet i kazatelé“. Profesor Bozeli podává prospekt časopisu, který mínil vydávati. Odpověď: „Mnoho štěstí s tím neudělá; opakuji mockrát, co již bylo řečeno“. Komoří oznamuje, že dostal tabatěrku a brilantový prsten od prince Bedřicha Dánského. Odpověď: Gratuluji, že měla žebrota úspěch.

Tací Habsburkové rakouští, jako němečtí Hohenzolernové a ani Vilém si nezadali, neboť byl ještě horší.

Roku 1923 narozeno v Mohelně 45 dětí a zemřelo 28 osob. Byl postřelen ministr financí, Dr. Alois Rašín mladíkem Šoupalem. Nikdo se nedověděl pravé příčiny, proč tak učinil. Po krátké době podlehl ministr svému zranění. Vyhořel dům číslo 122, Karla Nováčka. V září postaven domek číslo 268 nákladem 48.000 Kč a domky na silnici k Březníku, počínaje čtvrtým domkem od poštovní budovy, až po černý kříž. Počalo se s dobýváním osinku a hadce, které vynalezl Ulman Štěpán, avšak po třech nedělích bylo zastaveno pro nedostatek kapitálu. Jest zde dosti manganu a různých rud. Štěpán Ulman postoupil své právo Bedř. Blimsritrovi, mlynáři v Dukovanském mlýně, který se mu zavázal platiti 5% úrok odměny z čistého zisku. Dne 16. června bylo přikročeno k parcelaci dvora v Mohelně, kterou prováděl ing. Hlavatý, parcelační komisař státního Pozemkového úřadu a parcelace provedla se k nespokojenosti malého lidu. V poradním sboru byli: Štěpán Ulman, Josef Hošek, číslo 8, Vítězslav Mazánek, František Procházka, panský kolář. Avšak parcelace prováděla se mimo poradní sbor. Pan komisař si věc rozhodl jak sám chtěl, neboť lid posílal hanebné dopisy jeden na druhého z nepřátelství. A tak byl drobný lid sám vinen, že tak na jeho úkor se stalo. Ustanovilo se lihovarnické družstvo s předsedou Josefem Němcem, kovářem. Zůstaly 3 nedíly asi o 66 mírách pozemku. 1 nedíl lihovarnické družstvo, druhý Hort z Březníka, třetí Horký ze Studence. Část budovy dostala Jednota Sokol. Část spořitelní a záloženský spolek a dva nedílníci, Hort a Horký, ostatní budovy rozebrali si zaměstnanci a na ty, na které se nedostalo, byla jim rozdělena zahrada „Chmelenec". Odešel na odpočinek ředitel měšťanské školy, Fran-

tišek Janotka, po mnoha pronásledováních od lidí, kteří nezasluhují ani, aby jejich jména byla uvedena. Na nařízení okresní politické správy zvolen první honební výbor: Frant. Kryška, předseda, Štěpán Ulman, jednatel, Jan Machát, Josef Holý číslo 126, Tomáš Horký, František Přibyl a Josef Nováček. Po 50 letech občané se naklonili k místnímu mlynáři Josefu Tkanému a přikročeno k projektu silnice do Dukovan, směrem k mohelskému mlýnu. Obec utržila za les 86.000 Kč, za prosekávku 40.000 Kč. Provedena obecní volba. Starostou zvolen Jakub Senský, náměstkem Frant. Přibyl. Členové obecní rady: Filip Vaněk, Jan Hlavatý, Josef Němec a Josef Hošek. Členy výboru: Josef Bergr, Václav Chytka, Rudolf Chytka, František Procházka, Josef Němec, kovář, Josef Holý, kovář, Antonín Zajíc, Vítězslav Mazánek, Antonín Tomek, Frant. Šídlo číslo 18, Jakub Horák, kamnář.

Rok 1925. Tento rok byla zima tak malá, že takové nikdo nepamatuje. Byla zde revise od Zemského výboru, kterou prováděl rada účtárny Tvrdý a Koblížek z Brna. Při revisi shledáno, že dřívější starosta má manko 9.500 Kč. Poněvadž nemohlo býti všechno zjištěno, odešel revident a později mělo býti přikročeno k likvidaci obecního majetku. V listopadu bylo podruhé usneseno zříditi elektrické osvětlení. V Mohelně bylo navázáno jednání se severozápadními elektrárnami a během 14 dnů smlouva podepsána a počalo se hned stavěti. Moravský Zemský výbor povolil obci zápůjčku 380.000 Kč. Mezi lidem panuje hrozné sobectví, nenávist jednoho ke druhému; zkrátka hrozné poměry poválečné. Dne 15. listopadu byly provedeny volby do Národního shromáždění. V Mohelně strana lidová měla 197 hlasů, agrární 213, sociál. demokrati 200, národní social. 17, komunisté 17, živnostníci 113, ostatní strany měly jen několik málo hlasů. Dne 30.

listopadu nastala krutá zima 19° R. Obec udělala cestu od domu Frant. Kryšky k domku čís. 141, ke kanálu u silnice do Kozí Hory a byla tak drahá, že to musí býti na památku všech účtů mohelských. V květnu řádila tyfová epidemie. Onemocnělo mnoho lidí a zemřeli: Žák Josef 24 roků starý, Nováček Josef 18 roků, vdova Dvořáková z chudobince. Ostatní v nemocnici ivančické se uzdravili. Obecní zastupitelstvo se usneslo prodati obecní radnici. Věž u kostela byla opravena a ve faře byly provedeny opravy. Předsedou konkurenčního kostelního výboru byl Jan Hlavatý číslo 19 z Mohelna. Postaven transformátor u lihovaru, ale pro velikou zimu nemohl býti dodělán. Jednota Orel postavila biograf, na který kaplan Noha dal peníze. Jednota Sokol založena 19. III. 1919, opravila přidělené budovy od Stát. Pozemkového úřadu a postavila řádnou sokolovnu v ceně 120.000 Kč. Postaven pěkný sál a zřízeno krásné jeviště. Členů bylo 68, žactva 120, kterýž počet rok od roku stoupá. Je to jediné pokrokové středisko v obci. Náčelníkem byl Jan Janáček, obuvník a předsedou Josef Hošek číslo 7, předsedou stavební komise uč. Pochop.

Rok 1926. Osvětlení a elektrisace byla provedena. Zařízení v domácnostech stálo: 2 světla výpusty 178 Kč a přípojka do domu od 125 Kč výše. Ceny obilí byly levnější. Žito stálo Kč 120 za 1 q, pšenice 168, ječmen 120, hrách 160, sláma 30 Kč. Obec utržila 160.000 Kč. Dne 31. prosince byla rozdělena obecní honitba na obecní vlastní a na obecní majitele pozemku. Na vyzvání jednatele, Štěpána Ulmana dostavil se k nájmu honitby zemský účetní rada hypoteční banky v Brně, Karel Čupr a vydražil honitbu za Kč 7.900 a občané mohelští dali 8.000 Kč. Dne 8. ledna vydražena byla obecní vlastní honitba za 6.000 Kč; až do této doby stály obě honitby 302 Kč a tímto

byla celá honitba vydražena za 14.000 Kč proti dřívějším 302 Kč. Obecní vlastní honitbu pronajal nádlesní Bašný z Dukovan a obecní majitel pozemku, stavitel Kašpar a Rudolf Vyzina. Nová sokolovna byla slavnostně otevřena ve dnech 17. a 18. července. 17. července sehrán div. kus „Ztracenci", 18. července, kdy dostavil se bezmračný den, uprostřed měsíce dešťů, za ohromné účasti z dalekého okolí konáno veřejné cvičení. Účast byla veliká — na 4.000 osob a slavnost pěkně skončena.

Rok 1927. Tak mírné zimy nikdo nepamatoval, jako byla v tomto roce. Ještě v lednu šípky a některé stromy držely zachovalý zelený list; jen nepatrně mrzlo. Ke konci prosince rozšířila se španělská chřipka a řádila po celé Evropě. Mnoho lidí zemřelo; v Mohelně několik starších osob. Dne 3. února byla v Náměšti spáchána vražda o 19. hodině večerní. V zámku, lesní rada Tyl, jeho manželka a služebná Kořenová byli zavražděni. Tyl byl 65 roků stár, jeho žena 64 roky a služebná 27 roků. Po dlouhém pátrání byl zatčen jakýs Kuba a v Náměšti ponechán ve vazbě a musel v kruté zimě, která se od ledna stupňovala nocovati mezi mrtvolami v márnici v Náměšti za asistence četníků dva dni, aby se doznal. Marné ale bylo toto týrání člověka tak bestiálně, neboť za několik dnů se dokázalo, že Kuba je nevinen a že stopy od krve na oděvě jsou krev slepičí, kterou se při krádeži slepic potřísnil. Pak byl zatčen milenec služebné Kořenové, Horníček, jak se dokázalo též nevinně. A konečně byl zatčen hraběcí sekretář Vojtěch, avšak již 22. února propuštěn z vězení ve Znojmě a při cestě opět zatčen v Okříškách a veden zase do Znojma do vězení. Konečně byl nalezen pravý vrah Filipín, zahradnický pomocník zámecký, který se schoval do zámeckého sklepa a tam si zahradnickou žabkou pořezal

žíly. Po velké námaze v bolestech vyhrabal se z této jámy a byl dán do městské nemocnice, kde se k vraždě přiznal. Po delším šetření udal, že mu sekretář Vojtěch slíbil 25.000 Kč, zabije-li radu Tyla a pomůže mu za hranice. Filipín je mladík nepříčetný a jeho řeči prozrazují buď lež nebo nesmysl. Dne 9. března byl sekretář Vojtěch z vazby propuštěn, neboť obvinění naň vznesené Filipín odvolal při konfrontaci a pravil, že si věc vymyslil, aby byl před soudem chráněn. Na chřipkovou epidemii zemřeli v Mohelně Jan Ostrý čís. 10. V celé republice dle statistiky do 26. března 1927 úředně zjištěných 12.000 osob. Dne 6. září vyhořel dům Josefa Nováčka číslo 64 o 6. hod. večerní. Roku tohoto bylo prodáno 140 čísel lesa a strženo celkem 195.000 Kč.

Roku 1926 dle úřední statistiky bylo nakažlivých nemocí v Československu 36.750 případů a z těchto 1643 končilo smrtí. V roce 1925 35.996 a zemřelo 1723; na střevní tyf a paratyf 162 a 205 na skvrnitý tyf. Na veškeré epidemické nemoce připadá na Moravu a Slezsko 22·9%.

Rok 1928.

Dne 8. ledna vyhořela stodola Karla Horáka, číslo 56, avšak již dne 9. v noci o ½ 1 hod. opět vyhořela stodola staviteli Antonínu Kašparovi, číslo 53. Dne 4. března v neděli konaly se volby do obecního zastupitelstva. Bylo podáno 10 kandidátek. Tyto byly: č. 1. komunisté, č. 2. lidová strana, č. 3. živnostníci, č. 4. národní socialisté, č. 5. sociální demokraté, č. 6. agrárníci, č. 7. domovináři, č. 8. občanská strana republikánská, č. 9. samostatná strana kaplana Nohy pod názvem „Pro blaho všech občanů", č. 10. „Pro rozkvět obce." Vedoucí kandidátek byli komunista Josef Pra-

žák, lidovec František Šídlo č. 18, živnostník Filip Vaněk, národní soc. Ulman Štěpán, soc. demokrat Jakub Senský, agrárník František Přibyl, domovinář. Vítězslav Mazánek, občanské Václav Chytka, oposiční lidové kaplan Noha, „Rozkvět obce" Josef Pochop. Odevzdáno právoplatných hlasů 811. Z těchto obdrželi: komunisté 81 hlas, lidovci 105, živnostníci 104, národní socialisté 100, (97 platných a 3 roztříštěné), sociální demokraté 95, agrárníci 109, domovináři 26, občanská agrární 71, kaplan Noha 81, „Rozkvět obce" 34. Zvoleni byli: za komunisty Josef Pražák a Knotek František. Za lidovce Šídlo František a Vuršt Jan. Za živnostníky Filip Vaněk, Eduard Padrta a Kočí Fr. Za národní socialisty Ulman Štěpán a Kryška František. Za sociální demokraty Jakub Senský a Antonín Zajíc. Za agrárníky Přibyl František a Josef Hošek, číslo 7. Za domovináře nikdo; propadli. Za občanskou agrární Chytka Václav a Tomáš Horký. Za oposiční lidovou Jan Noha, kaplan. Za „Rozkvět obce" též nikdo. Volební číslo bylo 43 hlasy. Poněvadž kandidátky číslo 7 a číslo 10 neobdržely volebního čísla, neobdržely mandátu. Při skrutiniu povstalo nedorozumění a dělení mandátů bylo nesprávné a měly býti straně národně-sociální přiřknuty 3 mandáty a lidovcům též.

Volba starosty a náměstka se provedla a zvolen 10 hlasy Filip Vaněk starostou. Při volbě náměstka byla užší volba mezi Františkem Přibylem a malířem Štěpánem Ulmanem. Jelikož dle smluvených stran sociálně-demokratické a živnostnické, stala se zrada a tyto dvě strany nedodržely úmluvy, byl zvolen František Přibyl náměstkem. K volbě obecní rady nedošlo a byl podán rekurs stranou Ulmanovou. Volba dodatečná ustanovením Zemské správy politické v Brně, ze dne 24. května 1928 č. j. 53.274-III byla provedena dne 6. června 1928 a zvolena obecní rada takto: za soci-

ální demokraty Antonín Zajíc, za čs. stranu rolníků, živnostníků a domkářů Ulman Štěpán, za stranu lidovou František Šídlo, číslo 18, za sdruženou stranu „Pro blaho všech" a občanskou agrární, Václav Chytka. Strana živnostenská a agrární měly starosty a náměstka, strana komunistická losováním vytáhla lístek prázdný a proto nedostala zastoupení v obecní radě. Konečně dne 23. června po převzetí obecních záležitostí byly voleny komise, do kterých byli zvoleni: komunikace Václav Chytka, do stavební František Přibyl, policejní Ulman Štěpán, lesní Šídlo František číslo 18, chudinství Filip Vaněk.

Počasí celý měsíc květen a červen jest velmi chladné a deštivé tak, že při sušení sena lid má mnoho práce a nemůže býti s polními pracemi hotov. Situace světová a politická jest na mrtvém bodu a není pro nás nic zvláštního. V Brně jest pořádána „Výstava Soudobé Kultury". Těší se veliké oblibě našich i zahraničních hostí.

Nobilovu výpravu k severní točně, která pravděpodobně někde uvázla a není o ní nejmenších zpráv. Výprava je hledána norským polárním badatelem Amundsenem, který obětoval svůj život na vypátrání Nobilovy výpravy, jejímž účastníkem byl československý příslušník Dr. František Běhounek.

Dne 22. června hlásí ČTK, že ze Říma se oznamuje, že generál Nobile s posádkou vzducholodi „Italia" je, vyjma jednoho člena výpravy, Malmgröma, zachráněn.

Obydlené domy v Mohelně dne 1. ledna 1928. Číslo 1. Následkem parcelace velkostatku a budovy dvora, ze které povstalo po úpravě několik čísel. Číslo 1. Reifeisenová záložna, 2 lihovar, který patří lihovarnickému družstvu, 3 Marie Ostatková, 4 Inocenc Svoboda, řezník, 5 Josef Mohelský, 6 Franěk Josef, 7 Hošek Josef, 8 Kopeček Karel, 9 Knotek František, 10 Obecní ne-

mocnice, 11 Janeček Karel, 12 Ostrý Jan, 13 Kostelník Josef, 14 Pálenský Jan, 15 Dvořáček František, 16 Zikeš František, 17 Nestrašil Josef, Janečková Magdalena, 18 Šídlo František, 19 Drápela Josef, 20 Přibyl František, 21 Kostelník František, 22 Staněk František, 23 Loupal Josef, 24 Nováčková Julie, 25 Hošek František, 26 Mohelský Hubert, 27 Staněk Richard, 28 Matěj Růžička, hostinec, 29 Horák František, 30 Brázda Karel, 31 Papoušek Stanislav, 32 Bergr Josef, 33 Papoušek Josef, 34 Madeřič Cyril, 35 Kotrsal Alois, 36 Svoboda Jaroslav, 37 Kočí František, 38 Padrta Eduard, 39 Hošek Antonín, 40 Soukup Cyril, 41 Palata Josef, 42 Knotek Jan, 43 Šídlová Marie, 44 Dvořák Josef, 45 Sladký František, 46 Horák Antonín, 47 Švec František, 48 Kerndl Antonín, 49 Vyzina Rudolf, 50 Zdražil Josef, 51 Pelán Ferdinand, 52 Konečný František, 53 Kašpar Jos. stavitel, 54 Horák Karel, 55 Pražák Josef, 56 Horák Karel, 57 Jindřich Kafka, 58 Kryška Fr., 59 Kazatel Jan — Hošek Karel, 60 Lipecký Jaroslav, 61 Outulný Josef pekař, 62 Procházka Frant., 63 Maloušek Jan, 64 Nováček Josef, 65 Horký Frant., 66 Polák Antonín, 67 Nováčková Marie, 68 Machát Jan, 69 Dočekal Adolf, 70 Kašpar Karel, 71 Dvořák Adolf, 72 Ondráček Cyril, 73 Hošková Františka, 74 Mutlová Antonie, 75 Doufal Jan, 77 Chmelka Jan, 78 Kovaříková Marie, 79 Horáková Marie, 80 Povolný Václav hokynář, 81 Tomek Antonín, 82 Šibral František, 83 Hanzlová Františka, 84 obec. radnice, 85 Dvořák Rudolf, 86 Drápal Pavel, 87 Nováček František, 88 Pluskal Jos. farář, 89 Staněk Karel a hostinec Staněk Josef, 90 Macek Josef, 91 Franěk Frant., 92 Němec Josef, 93 Mazánek kovář, 94 Ryšánek Leopold, 95 Jan Šebesta, 96 Zajíc Ludvík dámský krejčí, 97 Drápela František, 98 Chytka František, 99 Šídlo Ondřej, 100 Kudláč Josef, 101 Dobrovolný František, 102 Maloušek Josef, 103 Eliáš Jan,

104 Malý Karel, 105 Chylka Hubert, 106 Horký Tomáš, 107 Němec František, 108 Chytka František, 109 Šídlo Josef, 110 Loupal Ferdinand, 111 Pelán František, 112 Nováčková Marie, 113 Odvárka Antonín, 114 Horký František, 115 Chylka Václav, 116 Šebesta Karel, 117 Kašpar Stanislav, 118 Brázda František, 119 Hlavatý Jan, 120 Hošek Adolf, 121 Horký František, 122 Nováček Karel, 123 Josefa Knotková, 124 Němec Ant., 125 Stránský František, 126 Holý Josef, 127 Hort Josef, 128 Gros Josef, 129 Jelínek Leopold, 130 Kašpar Ant., 131 Šebesta Karel, 132 Drápela František, 133 Knotek František, 134 Tkaný Josef mlýn, 135 Straus Frant., 137 Malý František, 138 Klein František, 139 Chadim Jos., 140 Kopeček Ant., 141 Max Blehla, 142 Hubalka Ant., 143 Kerndl Vilém, 144 Šídlo Josef-Šídlová Marie, 145 Franěk Jan, 146 Nováček František, 147 Knapek Jakub obchodník, 148 Kafka Jan pekař, 149 Senský Alois, 150 Krejčí Jan, Kolínský Jan, 151 obecná škola, 153 Macková Marie, 154 Vlašin František, 155 Kerndl Jindřich, 153 Mohelská Amalie, 156 Žák Antonín, 156 Zajíc Antonín, 157 Hanzlíková Josefa, 158 Jaroslav Palata, 159 Kocourek, 160 Růžičková Marie, 161 Nevoral Josef, Široký Karel, Hájenka, 162 Horký Antonín pohodný, 163 Novotný František, 164 Jílek Jan stolař (a Vlašin), 165 Kchor František lesník, 167 Růžičková Antonie, 168 Kocourek Karel a Josef, 169 Mejzlík Jos., 170 Senský Jakub obchodník a starosta, 171 Kostelníková Marie, 172 Horáková Josefa, 173 Horák Jakub hrobař, 174 Horák Josef řezník, 175 Horáková Frant., 176 Khun Karel, 177 Koloul Augustin, 178 Hort Bedřich, 179 Hort Josef, 180 Šídlo Jakub, 181 Pešková Marie, 182 Chytka Rudolf, 183 Bláhová Anna, 184 Filip Vaněk, 185 Kocourek Antonín, 186 Holý Josef kovář, 187 Povolná Antonie, 188 Khun Karel, 189 Knotek Antonín, 190 Konečný František, 191 Chlup Jindřich, 192 Srnec

František, 193 Žáková Kateřina, 194 Janáček Vincenc, 195 Mejzlík Antonín, 196 Alois Kopeček, 197 Němec Josef, 198 Vuršl Jan cihelna, 199 Kopeček Josef, 200 Pešková Karolína, 201 obecní chudobinec, 202 Papoušková Marie porod. asistentka, 203 Jan Janáček, 204 Hloužek František, 205 Šuler Adolf, 206 Jan Janáček obuvník, 207 Fuxová Františka, 208 Srnec Fr., 209 Sýkora Antonín krejčí, 210 Knotek Josef, 212 Dvořák Josef, 213 Nováček Eduard, 214 Šuler Antonín, 215 Macková Marie, 216 Šibralová Karolina, 217 Jíra Karel, 218 Havlíček Jan, 219 Kysela Frant. varhaník, 220 Bruno Hošek, 221 Němcová Frant., 222 Kačírková Františka, 223 Konečný Josef, 224 Lipecký Josef holič, 225 Konečný Frant., 226 Hlaváč Karel, 227 Jurek František, 228 Tichá Františka, 229 Večeřa Jan, 230 Ulman Štěpán malíř, 231 Kašpar Antonín stavitel, 232 měšťanská škola, 233 ředitel František Nováček, Vystrčil Josef, 234 Josef Němec řezník, 235 Němec Antonín, 238 Němec Josef, 239 Jílek Josef, 241 Cabejšek Karel, 242 Knotek Karel, 243 Žák Leopold, 244 poštovní úřad a čeln. stanice, 245 Malý Josef, 246 Suchánek Josef, 247 Šuler František, 248 Teplý Emil, 249 Hubalka Jos., 250 Hubalka Antonín, 251 Věžník Josef, 253 Kudláč Josef., 254 Hort Ant., 255 Chytka Josef, 256 Šídla Jan, 257 Konečný Jan, 258 Kerndl František, 259 Holý Ant., 260 Jílek Jan, stolař, 261 Konečný Quido, 263 Šídlo František, 264 Karolína Síslová, 265 Vystrčil Leopold, 266 Knotek František, 267 Šídlo Karel, 268 Ulman Štěpán malíř, 269 Horák Jakub, 270 Holý Josef, 271 Kudláč Metoděj, 274 Soukup Stanislav, 275 Prchal František, 276 Dvořák Josef, 277 Mohelský Rudolf, 278 Sigmund František, 279 Klouda František, 280 Nevoral Jan, 281 Budín Antonín, 282 Malek Josef zámečník, 283 Hort Jan, 284 Mann Jan, 285 Horký Frant., 286 Mann Jan, 287 sokolovna Dočkal František, 288

Čech Josef, 289 Čech Hynek, 290 Puža František, 291 Věžník Jan, Žák Josef, 293 Man Jan obec. taj., 294 Achcenil František, 297 Slaněk Karel krejčí, 298 Hošek František, 300 Fuxa Leopold, 301 Cabejšek Jos., 302 Knotek Jan, 303 Drapela Jindřich.

Ve voličských seznamech bylo zapsáno 859 voličů, z nichž jest 401 muž a 458 žen. Do senátu zapsaných 748 voličů. Mužů 351, žen 398. Do okresního zastupitelstva 803 voličů; mužů 376, žen 427. Počet voličů do zemského zastupitelstva 803; mužů 376, žen 427. Dne 16. září 1928 podle usnesení obecního zastupitelstva přikročeno ku úpravě silnice ve „Skřipině". Obec dala 30.000 Kč, aby silniční výbor, totiž správní komise vyrovnala kopec se strany mohelské. Započato bylo s vykácením lesa na straně mohelské a hned se silnicí započato, tak, že silnice bude sjízdnější. V Brně dne 14. září skončena výstava Soudobé kultury. Dne 10. října v pondělí dostoupil počet návštěvníků do 17. hodiny $2^1/_2$ milionů. Počasí jest velmi krásné a teplé. Obec žaluje nájemce hostince Leop. Žaluda pro neplacení nájemného. Pensionovaný strážmistr Cyril Maděrič zřídil zde roku 1927 autodopravu, která má pro obec velikou důležitost pro špatné spojení. Doprava tato dobře prosperuje ku prospěchu všech občanů. Před ní zřízena společnost autodopravní 8 členná, jež pro koupi starého auta ztrácela. Musila likvidovati. Úroda byla dosti příznivá a ovoce bylo dostatek. Dne 28. října 1928 pořádána tělocvič. jednotou Sokol jubilejní třídenní oslava 10ti letého trvání republiky pod protektorátem obecní rady. Dne 11. listopadu pořádá moravský Aeroklub v Mohelně z popudu zdejšího Sokola letecký den pod protektorátem obecní rady. Dna 31. října zemřel nejstarší muž z Mohelna, Matěj Drápela, ve stáří 97 let. Dne 18. října byly zakázány před volbami do zemských výborů

a okresních zastupitelstev všecky komunistické časopisy „Rudé právo“, „Rovnost“ a jiné. Proti tomu se postavili spisovatelé Machar, Stašek, Nejedlý a chtěli dáti proti tomuto zastavení provolání, avšak žádný časopis je neuveřejnil. Dne 24. listopadu prodala obec 90 čísel stojatého lesa a utržila zaň 110.000 Kč. Dnem 1. října 1928 má Československo tyto obchodní lodi: 1. „Legii“, která byla zakoupena pro přeplavbu legionářů ve Vladivostoku. 2. Loď, která byla pod naší vlajkou, jest loď „Arna“. Tato ztroskotala nedaleko Španělského pobřeží. 3. loď jest „Praga“, která byla koupena v Německu a nesla dříve jméno „Elisabeth“. Tato loď dopravovala zbraně do Číny. Další obchodní lodi německých a jiných podniků jsou: „Dalibor“, „Míla“, „Neptum“, „Mělník“, „Tábor“, „Bohemie“, „Karel Leda Stela“ a „Tram“. Poslední křižuje v moři Jaderském a provozuje dopravu osobní. Dnešním rokem máme povolené přístavní pásmo v Hamburku a Štětíně. Dne 2. prosince 1928 konaly se volby do okresních výborů a volby zemské. V republice bylo na kandidátky spotřebováno 15 vagonů papíru a náklad na kandidátky činil 8,000.000 Kč, mimo letáky a plakáty, na něž bylo spotřebováno nejméně 20 vagonů papíru.

Rok 1929.

Tento rok počal neobyčejnou zimou; tak krutých mrazů nebylo jako v roce 1776. Na hvězdárně v Klementinu, v Praze bylo 22·2° mrazu; na observatoři státního meteorologického ústavu na Karlově 26·7° C, je to největší mráz dne 5. února v Brně; tentýž den 26° C. Podle zpráv z Německa, tuhá zima panovala v neděli dne 3. února i v noci na pondělek. Mráz se pohyboval 15—20° C pod nulou, v jižním Německu 24° C pod nulou. V Rakousku naměřeno místy až

35° C. Četné poruchy plynovodů a vodovodů byly hlášeny. V severní Italii byly silné mrazy; v Šibeníku zamrzlo moře, v Neapoli není pamětníka takové zimy. Zprávy z Balkánu hlásí neobyčejné zimy a vánice. Simplonský rychlík již tři dny nejezdí do Cařihradu a v samém Cařihradu nebylo takové zimy po 25 let. Ze Šanghaje se hlásí, že třeskutými mrazy přišlo mnoho lidí o život. Moře do značné vzdálenosti od břehu jest pokrylo ledem, jímž si parníky těžce razí cestu. Dne 5. února o 5. hodině vyhořel státní zámek Veveří. Pro velkou zimu hadice zamrzly a vodovod úplně zamrzl; střecha byla od požáru uchráněna a shořely jen dva stropy v rozloze 40 m². Dne 6. února hlásí České Budějovice 37° C. V Brně 26—28° C. V neděli dne 3. v důsledku velké zimy byly zastaveny tři vlaky Těšín—Hulín. Zprávy z Jihlavy-Luka: potrhaly se telefonní dráty. Z Bratislavy se hlásí, že v několika dnech bude zamrzlý Dunaj. Stejné zprávy docházejí z ciziny. Mrazivá vlna valí se z Ruska přes Německo. Hrozné mrazy trvají dále; dne 13. ledna se hlásí: nová ledová doba, třeskuté mrazy trvají dále s katastrofálními důsledky. Země jest promrzlá přes 1 metr do hloubky. V Brně dosáhl mráz dne 11. února 37·7° C. Na otevřených místech byla teplota ještě nižší. Téměř 100 let není pamětníka takového mrazu; sta dělníků jest v ošetřování s omrzlinami. Dne 12. února bylo ošetřeno několik set školních dětí s omrzlinami. Ve školách se pro zimu nevyučuje. Hlásí se nedostatek uhlí. Ještě krutější jsou mrazy na moravském venkově. Největší mráz byl dosud naměřen v Petrovicích 42·5°. Zima v Bezkydech dosahuje 34°, 38° v Jeseníkách. Se všech stran se hlásí hynutí zvěře; na mnoha místech byly nalezeny srnky opřené o strom a zmrzlé. V Mohelně naměřeno ředitelem měšť. školy Nováčkem 41° C, sněhu bylo na 2 m. V Kroměříži

v oddělení továrny na hosp. stroje firmy Ing. Lorenc byla práce pro kruté mrazy zastavena. Též z ciziny se hlásí silné mrazy. Berlín minus 25° C. Nejnižší teplota od roku 1885. Na Balkáně a v Rumunsku dosahují mrazy 34° C. Dunaj u Sofie jest úplně zamrzlý a led dosahuje tloušťky 1 metru. Brusel 18°. Vídeňská záchranná stanice ošetřila za jeden den 60 omrzlých osob. Dne 12. února v Pešti byla nalezena lidmi na ulici pracujícími zmrzlá žebračka. Vratislav. Praskl Vilémův most v důsledku mrazů. Zima je 30°. V obci Lubilnic u Berlína nechali rodiče své děti v nevytopené světnici a než se vrátili, děti zmrzly. Dne 14. února se hlásí trochu tepleji a dopravní svízele rostou. Pouliční doprava v Brně se udržuje s námahou, školní návštěva slábne. Řidiči elektrických drah dostávají na konečných stanicích horký čaj, což nepomáhá. Na tržišti, na Dominikánském náměstí, byla jen jedna prodavačka. V Jihlavě omrzlo 11 mužů stráže. Na Kroměřížsku pomrzlo mnoho srnek. Některé byly v hloučku a hleděly se společně zahřáti, ale zmrzly. Ze všech měst se hlásí lidské oběti mrazu. Na venkově kravám zmrzají vemena; v Mohelně zmrzla kráva ve chlévě a čeká se, že jich bude ještě více. V západní části moře Baltického uvázlo 30 parníků v ledu. Ve Varšavě jest všecka železniční doprava zastavena. Lublaň hlásí, že v lese nedaleko Tržina zmrzla pětičlenná rodina cikánská. U Kovna byla nalezena 30ti členná tlupa cikánská zmrzlá; jen tři cikánky se zachránily. Bukurešt hlásí 13. února 45 obětí ve městě a okolí jako oběti mrazu. Dne 26. února počalo lepší počasí; mrazy polevily a ráno prší a sněží při 1°C. Skřivánek počal svoji první písničku. Sníh leží ve velikých kupách a na poli se stěží uživí, neboť sníh leží na rovině do výše 60 cm. Dne 25. února po čtyřdenním líčení před porotou znojemskou byl odsouzen vrah Filipín, známý z trojná-

sobné vraždy rady Tyla, jeho paní a služky Kořenové 12 hlasy ano; na otázku utrhání na cti 12 hlasy ano; na těžké ublížení na těle 12 hlasy ano; pro přestupek krádeže 12 hlasy ano; na otázku, zda sekretáře Vojtěcha uvedl ve větší nebezpečí svým obviněním 12 hlasy ano; na střídavé pominutí smyslů 12 hlasy ne; na pohnutky nízké a nečestné 12 hlasy ano. Filipín přijal rozsudek s klidem, jen slabě zamžikal. Sekretář Vojtěch žádá náhradu 447.000 Kč, z toho pro obhájce Dr. Novotného 30.000 Kč; pro škodu ušlého platu 207.110 Kč, za ochuravění ve vazbě 110.000 Kč, za utrhání na cti a ztrátu manželky 100.000 Kč. Obhájce Filipínův Dr Lochman ohlásil zmateční stížnost a odvolání. Ač ředitel a primář Dr Papírník, znamenití psychiatrové z blázince z Černovic uznali Filipína nezodpovědným za svůj čin, byl odsouzen k smrti provazem. Tímto jest náměšťská vražda rozřešena a pravděpodobné poslední veto bude míti nejvyšší soud v Brně. Dle statistické zprávy ze dne 24. února 1929 byl odbyt lihu v roce 1928 590.602 hl. V tom je 265.230 hl zdaněného a 191.749 hl denatur. 62.607 k výr. octa, 19.376 hl k ostatní průmysl. výrobě. Výnos cel v Československu v roce 1928 činí 1440 milionů Kč, proti 1340 Kč v roce 1927. Dne 5. března 1929 počíná se měniti naše podnebí. Po několika jasných dnech jest ještě v noci chladno, ale ve dne se oteplilo. Brno hlásí 15°C, v noci opět sněží. Rychlík z Vídně do Brna má 45 minut zpoždění. Dne 12. března, neděle, měla úplný ráz letní; sníh počíná táti. Z Anglie a Německa se hlásí ještě 15°C, ve Skandinávii 30°C. Ve Vídni učinily mrazy na plynovodech a vodovodech škodu 384 miliony Kč. Dne 9. března padá ještě mnoho sněhu; teploměr klesl u nás na pět stupňů C. Dne 13. března se hlásí obleva všeobecná, ráno částečně sněží, odpoledne se vyjasnilo a napadaný sníh jako

kouzlem se ztratil. Ovšem, že místy u nás po silnicích a polích leží starého sněhu 50 cm. Čekáme toužebně, že během několika dnů sníh úplně zmizí. Pravý měsíc nastává a lze čekati, že Josef svojí sekyrou rozbije poslední ledy. Po velkém utrpení hrozné zimy řádí mezi lidem v celém světě zákeřná chřipka. I zde bylo několik případů úmrtí; zemřel v Mohelně Josef Pražák dne 9. března a dva občané ze Lhánic. Nemoc řádí hrozně; mnohde celé rodiny jsou jí postiženy a leží. Chřipka jest nemoc dosti těžká, při níž jsou veliké bolesti hlavy a údů. Úmrtí však nejvíce jest mezi 60ti lety nahoru, u mladších se jen objeví několik, ale osoby starší jsou až tři neděle nemocné. Snad se oteplením lidu pomůže. Pálíme ploty, neboť není dostatek ani uhlí ani dříví. Rok tento nadělal nám škod k nepopsání; dobytek, selata a veškerý skot následkem velikých mrazů ochroml. Konečně se asi po tři dny oteplilo. Velikonoční svátky jsou ještě ve znamení zimy; 8. a 9. dubna mrzne a padá sníh; místy jest zima 12° pod nulou. Dne 9. dubna konala se volba místní školní rady, do níž zvoleni: František Přibyl za agrárníky, Alois Kopeček za živnostníky, za čsl. socialisty Ulman Štěpán, malíř, za komunisty František Konečný zedník, za stranu lidovou Tomek Antonín, za stranu „pro blaho všech" kaplan Jan Noha. Dne 11. dubna konala se komise pro stavbu silnice u Kuroslep, která se má v kopci vyrovnati, protože nemá zákonitého stoupání. Ceny obilí ochabují a dle plodinové bursy brněnské, ze dne 3. dubna stojí pšenice moravská 1 q 181 Kč, žito 163 Kč, ječmen 155 Kč, oves 168 Kč, kukuřice 160 Kč. Stav automobilových vozidel v ČSR dle únorové statistiky jest v roce 1928 následující: 59.409; v tom 20.006 motorových kol, 25.110 osobních aut a 1377 autobusů, 10.100 nákladních a dodávkových aut, 2494 traktorů, 173 hasičských, 160

sanitních. V tom čsl. výrobků 42 %, amerických 18·3 %, anglických 13·6 %, německých 8·9 %, francouzských 3·2 %. Největší počet našich výrobků jest proto, že továrny zasáhly proti přívozu cizích vozidel do naší republiky. Dne 22. srpna 1929 máme tato vozidla: osobní auto Dr Svoboda, stavitel Kašpar, Dr Schünzl zvěrolékař, Josef Outulný obchodník, dopravní auta: Cyril Maděřič 3 auta, B. Blimsriter kuter 1, stavitel

Čertův ocas (hadcové stepi) u Mohelna.

Kašpar 1, dopravní společnost 1 auto. Dne 23. srpna 1929 zemřel Vilém Kerndl, mistr bednářský. Dne 26. srpna zemřel sešlostí věkem František Dvořák, domkář. Nejstarší osobou je Marie Janečková, výměnkářka, narozená 2. února 1834. Sklizeň t. r. se dostala velice dobře do stodol a úroda jest u Mohelna dobrá; u Březníka, Kuroslep a jinde byla citelně krupobitím poško-

zena. Dne 1. září pronajímá se obecní honitba na tři roky po Rudolfu Vyzinovi, který jako nájemce zemřel. Na Slovensku projednává se zajímavý vlastizrádný proces politický „Tuka a spol." Tento chtěl autonomii Slovenska. Byl odsouzen ku 15 rokům vězení.

Přírodní reservace u Mohelna.

Čelní botanikové domácí i cizí (zvláště z Polska, Ruska a Francie) navštívili hadcové území u Mohelna na dolní Jihlavce, proslulé svou památnou květenou stepní, kterou byli návštěvníci uvedeni přímo v úžas. V uvítací řeči zmínil se starosta obce Vaněk, že obecní zastupitelstvo projevilo jednomyslně ochotu podporovati všemožně veškeré snahy po zřízení projektované reservace. V odpovědi zdůraznili pp. Dr K. Ruppert, prof. university krakovské a Dr J. Hadamere, prof. university v Paříži, že je to skvělý případ, jak prostý rolník český dovede chápati snahy kulturní; obec Mohelno, jako majitelka tohoto území, oslaví tím jistě nejlépe 10leté výročí trvání samostatnosti československé — přírodní reservace u Mohelna bude pomníkem, k němuž putovati budou zástupci celého vzdělaného světa. Resoluce ministerstvu školství, která byla podepsána všemi účastníky zájezdu, přimlouvá se vřele, aby ministerstvo postaralo se stůj co stůj o to, aby toto jedinečné území — evropské unikum — mající světový význam pro řešení různých otázek geobotanických a vývojových a budící velký zájem v učených kruzích zahraničních, prohlášeno bylo přírodní reservací.

KONEC.

Doplňky.

O probádání zdejšího kraje po stránce botanické a geologické mají zásluhu mnozí znamenití odborníci. Jedním z nich je zdejší učitel ve výslužbě Rodolf Dvořák, jenž pracuje v lišejnících ze stepi a celého okolí. V poslední době vydal spis: „Pohádka stepí", kdež popisuje rozkošný letní den a krásy amfiteatru stepního pod Antoníčkem. I s rozličnými živočichy a rostlinami se v onom spise obírá.

Druhý spis: „Pooslavím a Pojihlavím" vyšel před několika roky. V něm pak souborně jsou podány popisy kraje obou uvedených toků.

Celá říše nerostopisná a rostlinná běží zde před našimi zraky. I o placivu a živočišstvu je pojednáno.

V poslední době sbírá houby na stepí si vyskytující — i v zimě.

Tato práce — skoro nevděčná je ceněna ve světě kulturním; vždyť loni v létě byla zde výprava botaniků z celé Evropy, jež čítala asi 35 členů.

Druhý badatel je žák jmenovaného — odborný učit. Frant. Nováček, zástupce ředitele obč. školy, nyní na zdravotní dovolené. Jsme rádi, že náš kraj je po této stránce dobře obsazen pracovníky.

Na zdejších školách v r. 1920—30 působili: def. ředitelem obou škol pod společnou správou spojených je okr. školní inspektor Stanislav Melichar. Jelikož tento je stále nepřítomen, a jeho zástupce Fr. Nováček je na zdravotní dovolené po těžké nemoci, vede správu obou škol def. uč. Marie Dvořáková. Tato vyučuje též na škole měšťanské od r. 1919 s malými změnami.

Na měšťanské škole působí uč. Josef Pochop od r. 1922, Jeronym Zejda od r. 1927, odborná uč. Marie Bouzková od r. 1929. Ind. uč. Anežka Pelcová-Zejdová od r. 1924.

Na obecné škole, odkudž loni odešel do výslužby Jan Kolínský, dlouholetý správce, učí Fr. Manová od r. 1924, Žofie Čermáková,

M. Hudcová od r. 1928, Karel Liška po vojenské službě od 1.-I. 1930, Bedřich Hanzal od r. 1929. Industr. uč. Marie Konečná působí zde od r. 1927.

Všechno učitelstvo mimo svou hlavní práci je činno též ve spolcích zejména v Sokole zdějším.

Živnostenská 2třídní škola pokračovací je zde již od roku 1911. Správci jejími byli: Frant. Mádle do r. 1919, od r. 1921-23 Jan Kolínský, od r. 1923 uč. Josef Pochop. V r. 1919—21 se nevyučovalo. V roku 1923 přeměněna byla škola na dvoutřídní. Počet žactva se rok od roku zvyšuje. Letos čítá v I. třídě 15 žáků, 2 děvč., v II. třídě 24 žáků, 2 děvč. V tomto školním roce vyučují: Josef Pochop od r. 1922, Jer. Zejda, uč. od roku 1922, Kar. Liška, B. Hanzal a stavit. asistent Fr. Vašek od roku 1929.

Škola je řádně pomůckami vybavena, zvláště v počátcích předlohami, nyní pak novými knihami a jinými potřebami.

Školní výbor pokračovací školy skládá se z předsedy F. Vaňka, Dra J. Svobody, Aloise Senského, Jos. Papouška, Jak. Senského, A. Kopečka, J. Outulného a Jos. Pochopa.

Tělocvičná jednota Sokol čítá 80 členů, mimo hojně dorostu a asi 200 žáků. Má znamenité pracovníky. Založena byla v roku 1919, vedena prvým náčelníkem M. Růžičkou, starostou dlouholetým byl Dr. J. Svoboda, vzdělavateli Jan Kolínský a Jos. Pochop, divadelní odbor vedl Jan Man, jednatel M. Dvořáková—Černá a J. Zejda. Náčelnictvo J. Polák a J. Poláková. Výbor zvolený ku správě jednoty a jejího jmění v lednu 1930: Starostou Josef Loupal, vzdělavat. Ž. Čermáková, náčelníkem F. Vašek, náčelnicí K. Pelánová a Konečná M., jednatelem J. Knapek a finance vede J. Man. Kromě nich Jan Jílek, M. Rubešová, M. Valová, A. Kopeček, E. Hošek, A. Dvořák a J.

Sokol pořádá pěkná divadla, vychovává děti besídkami, členstvo akademiemi, veřejnost pak pobaví těmito podniky a slušnými zábavami.

Jelikož jednota Sokol vedena je dobře, proto má hojně příznivců, kteří se vyznamenali zvláště při stavbě sokolovny. Jedni zdarma pracovali, druzí darovali peníze, naši rolníci pak ochotně vozili písek, cihly, křidlici. Lhánice pomohly znamenitě i Senorady.

Dnes jednota stojí si i finančně dobře a chystá se k velkým úkolům, k čemuž přejeme jí mnoho zdaru.

V obci je též Osvětový sbor, jehož členy jsou J. Loupal, J. Pochop, J. Zejda, Fr. Nováček, Ulman.

Veřejná knihovna čítá asi 700 svazků. Obec na ní dává peněžitý obnos — dle resp. zákona z r. 1919. Je dobře doplňována současnými českými díly.

• •

Končím své dílo a přeji si, aby události z Mohelna a jeho občanů v díle tom obsažené, zůstaly uchovány v paměti všem věkům budoucím.

Opravy:

V Předmluvě 3. ř. shora místo „Schroje“ má býti „Schvoje“.
Na 7. straně, 7. ř. shora, místo „jest“ má býti „jsou“.
Na 16. straně, 3. ř. shora místo „nějak obmezenou“ má býti „moc obmezená“.
Na 27. straně, 8. ř. shora má správně býti „do rukou markraběte Přemysla“.